

KONTAKT

_kapcsolatok melyek meghatároznak

Stemmer Andrea _építőművész DLA disszertáció
PTE BREUER MARCELL DOKTORI ISKOLA

2014

Stemmer Andrea

építőművész DLA disszertáció
PTE BREUER MARCELL DOKTORI
ISKOLA
2014

TÉMAVEZETŐK:

dr. Veres Gábor egyetemi docens
Prof. dr. Lakner Tamás egyetemi tanár

TARTALOMJEGYZÉK

	1. FEJEZET _ ALAPFOGALMAK
01	1.1. Bevezető _ téma felvázolása
02	1.2. Gondolatok az építészetről, az elfoglalt helyünkről
05	1.3. Kulcsszavak meghatározása, szerepe
05	1.3.1. TÉR...
13	1.3.2. IDŐ...
15	1.3.3. ANYAG...
18	1.3.4. HELY...
19	1.3.5. ÉN...
21	1.3.6. MI...
	2. FEJEZET _ ALAPFOGALMAK HÁLÓJA
23	2.1. Kapcsolatok az építészetben - kulcsszavak hálója és egyéni megélés
27	2.2. Kapcsolatok a társadalomban - egyén és közösség viszonya
28	2.3. Egyén helye a kapcsolatok hálójában
	3. FEJEZET _ PROJEKTEK A KAPCSOLATOK TÜKRÉBEN
	3.1. Király utca 15. hallgatói tervpályázat
33	3.1.1. A tervpályázat bemutatása, célja
34	3.1.2. Az épület ismertetése, helye a történelemben
37	3.1.3. Tervezési koncepció
41	3.1.4. Pályázat elbírálása
41	3.1.5. Utókép, tapasztalatok értékelése

	3.2. MILDhome hallgatói pályázat
43	3.2.1. A terület ismertetése, problémafelvetés
43	3.2.2. Tervezési koncepció
46	3.2.2.1. Telepítés, elhelyezés, környezetalakítás_Eco Green Village
51	3.2.2.2. Építészeti koncepció, tömegalakítás, alaprajzi elrendezés_MildHOME
51	3.2.2.3. Épületszerkezetek kialakítása, anyaghasználat
51	3.2.2.4. Épületgépészeti és innovatív megoldások
52	3.2.2.5. Közlekedés a tervezési területen, parkolás
57	3.2.3. Utókép, tapasztalatok értékelése
	3.3. 13. Velencei Építészeti Biennále
59	3.3.1. A Velencei Biennále és a Magyar Pavilon történeti áttekintése
61	3.3.2. SPACEMAKER
61	3.3.2.1. Alapgondolatok, meghatározó kapcsolatok
63	3.3.2.2. A tervezéstől a kivitelezésig
79	3.3.3. A MODELL szerepe az építészetben és oktatásban
79	3.3.3.1. A gondolat...
81	3.3.3.2. A kézművesség...
83	3.3.4. A kapcsolat...
83	3.3.5. Utókép, tapasztalatok értékelése

85	4. FEJEZET _ PROJEKTEK HATÁSA
89	4.1. Egyéniség változása
	4.2. Konzekvenciák levonása
	5. FEJEZET _ Oktatásban felhasznált tapasztalatok
93	5.1. Nevelés- _Közösség
95	_Szocializáció
97	5.2. Egyetemi közösségek szerepe
	5.3. b2 Hallgatói Innovációs
	Csoport szerepe a 13.
	Velencei Építészeti Biennále
	megvalósulásában _Építész
	Jamboree 2012
97	5.3.1. Mit is kell tudni a b2
	Hallgatói Innovációs
	Csoportról?
101	5.3.2. Kapcsolat a 13.
	Velencei Építészeti
	Biennáléval
106	5.3.3. Együttműködés
	továbbélése
107	5.4. Hallgatók bevonása további
	élő projektbe _ PÉCS,
	Györgytelep és Hősök tere
	2013-14
111	6. ÖSSZEGZÉS
115	7. FELHASZNÁLT IRODALOM
117	8. TÉZISEK

- 1.1. Bevezető
- 1.2. Gondolatok az építészetről
- 1.3. Kulcsszavak meghatározása, szerepe
  - TÉR...
  - IDŐ...
  - ANYAG...
  - HELY...
  - ÉN...
  - MI...

1. ALAPFOGALMAK

„Hol élő példából s tulajdon tapasztalásból tanulhatsz, ott tudományod legjobb alapon áll. Tettlegi tudományt találsz a világ történeteiben is; s kincs gyanánt kell tartanod azon következményeket is, mikét a nagy emberek saját tapasztalásaik után feljegyeztek.”

Kölcsey Ferenc (Parainesis Kölcsey Kálmánhoz című művéből).

1.1. Bevezető

Kapcsolat_Reláció_Érintkezés_Kontextus
_Viszony _Elérhetőség _Összeköttetés _
Kötélék.

Értekezésem témája maga a kontaktus. A fogalom alatt mind az építészetben használatos fogalmak, tervezési tényezők között vonható összefüggéseket, mind mi, hallgatók, alkotók, s egyben kivitelezők közt kialakult szakmai és baráti kapcsolatot értem, illetve vizsgálom.

Hogy miért is?

Ezalatt a három év alatt kimondhatom, igen sokféle projektben volt alkalmam részt venni, melyek során emberi és építészeti hozzáállásom az adott feladathoz jelentős változásokon ment át. Meglátásaimat, tapasztalataimat saját fejlődésemen kívül, alkalmam volt az egyetemi közösségekben is kamatoztatni.

Disszertációm a doktori éveim alatt végzett tervezési és oktatói munkám vizsgálatán alapul

TÉR_IDŐ_ANYAG_HELY_É_N_MI

kulcsszavak egymáshoz való
kapcsolatának tükrében.

S mi a jelentésük, fontosságuk, illetve maga a KAPCSOLAT a fent említett szavak között? Ezt mutatnám be három projekten keresztül, melyeknek tanulságát az egyetemi közösségek életében használtam fel doktorandusz társaimmal.

1.2. Gondolatok az építészetről

...felvilágosodás
...bizalom
...kreativitás
...felelősség
...hitvallás
...szerelem
...gyötrődés
...küzdelem
...improvizáció
...játék
...élvezet

Ahány építész, annyiféle válasz, annyiféle karakter, annyiféle ízlés, annyiféle épület.

Az építészet - építés az idők folyamán kézműves mesterségből az építőművészet szintjére emelkedett, majd az évek hosszú során fejlődött építéstudománnyá - építészettudománnyá, így az építész mesterség alkalmazott tudomány és alkalmazott művészet is.

Mesterség, tudomány, művészet, hogy mikor melyik dominál, az elsősorban attól függ, hogy milyen célt szolgál maga az építészeti mű, mert minden épületnek elsősorban rendeltetése - funkciója van.

Az építész alkotó munkájában lényeges a funkció, a szerkezet és a forma célratörő egysége és arányossága. A funkció, a szerkezet, a forma súlyozása különböző épületeknél (lakóépület, középület, ipari épület) más és más. De a három közül bármelyiknek az eltúlzása figyelmeztetés az egyik vagy másik terület elhanyagolására.

Az építészet fő rendeltetése az emberszolgálat, maga a humánus.

Az épületekre vonatkozó általános közös jellemző forrása maga az ember, minden épület alkotója, használója, illetve az ember mindenkori viszonya a világhoz, a környezetéhez. Az emberi humánus fenntartása és fejlesztése aművészetek igaz és örök feladata. Ezt hivatott az építész a saját szakterületén, különleges eszközeivel az emberi környezet méltó formálásával, korrekt módon szolgálni.

A természetes egyensúly az egyik az építészet lelke és az építészeti szépség alapja.

Az építészeti szépség megítélése valahol ízlés kérdése is, ami szubjektív dolog. Az ízlés azonban változik. Ami évtizedekkel ezelőtt elfogadhatatlannak tartottak, ma már tűnhet szépnek és fordítva.

Az építész munkájának másik fő alappillére az arányosság.

Az arány az abszolút méretektől független. Az arány az életből adódik, mert mindennek egyik fő meghatározó jellemzője.

... az arányosság minden műben a tagok mértékegységének és az egésznek egymáshoz mérése, amelyből a szimmetriák rendje jön létre. Mert hiszen szimmetria és arányosság híján egyetlen templomot sem lehet ésszerűen tervezni, csak ha pontosan olyan arányos, akár a jó testalkatú ember tagjainak szabatos rendje.

Marcus Pollio Vitruvius

Az arányosság az építészeti esztétika legfőbb erénye. Ugyanolyan szabályok határozzák meg egy épület jó vagy rossz arányát, mint minden arányossági kérdést az életben. Arányos alakúnak olyan embereket tekintünk, akiknek testrészei harmonikusan viszonyulnak a teljes magasságukhoz.

A harmónia. Harmonikusnak azokat az épületeket tekinthetjük, amelyek esetében, például: nem állapítható meg az egész felülethez képest, hogy a homlokzati felnyitások túl nagyok vagy túl kicsik. Az épület tömegének arányát mindig az emberhez viszonyítjuk. Az ember az építészeti arányképzés alapja. Az emberi test arányai minden építészeti létesítményre rávetülnek, legyen az templom vagy egy családi ház. A lépték. Az ember általában mindent önmagához, teste arányaihoz viszonyít. Az építészetben minden méret kiindulási alapja az ember.

Az építészeti hatásban alapvető az épület egészének és a részeinek az emberhez viszonyított nagysága, az úgynevezett emberi lépték. Mert a nagyságrend érzékeltetéséhez bizonyos mérhető viszonyíthatóság szükséges. A valóságban vagy a rajzban helyes képet kapunk bármely épület nagyságáról, ha mellette ember is van - ez az, amit emberi léptéknek nevezünk. Az építész egyik fő feladata megteremteni a jó közérzetet biztosító emberi léptéket.

TÉR...ID

ANYAG

HELIX

ÉN

.MI.

TÉR

ĐỒ

.ANYAG

.HELY

.ÉN

MI.

1.3. Kulcsszavak meghatározása, szerepe

1.3.1. TÉR...

...hiány, űr
...tájékozódás
...forma
...arány
...gondolat
...érzelmek
...mozgás
...lehetőség

A TÉR látása és érzékelése _ biológiai háttér

"A világot , mint olyant soha nem ragadhatjuk meg, ... csak az érzékszerveinket érő fizikai hatásokat észleljük" - F. P. Kilpatrick, amerikai pszichológus e megállapítását helytállónak tarthatjuk, ha arra gondolunk, hogy a különböző személyiségtípusok érzékszerveik segítségével miként válogatnak a külvilágból érkező információk közül egy koherens, mégis önálló, szubjektív világ kialakítása érdekében. Az ember és a világban elfoglalt helye ezen az érzékleti világon keresztül definiálódik.

Az emberi érzékszervek két kategóriára oszlanak:

1. Távolságérzékelők /távoli tárgyak érzékelése/ - a szem, a fül, az orr.
2. Közvetlen érzékelők /a testközelben lévő tárgyak érzékelése/ - a tapintás világa, a taktilis ingerek felvételére alkalmas érzékszervek, a bőr, az izmok. Ez utóbbi képesség egyidős magával az élettél, hiszen az élet egyik alapfeltétele az érintési ingerekre adott reakció. Az ember legkésőbb kialakult érzéke a látás, ugyanakkor ezzel kaphat a legdifferenciáltabb képet az őt körülvevő térről.

A szem alapvető funkciói: a tárgy-, a mélység- és a színlátás, a fényérzékelés és a fényerősséghez való alkalmazkodás

Az utóbbi évtizedek kutatásai kimutatták, hogy az emberi agykéreg mintegy ötven százaléka szerepet játszik a vizuális érzékelésben, amelyet tehát nem egyszerűen a szem optikai rendszere: egyetlen idegpálya és egyetlen agykérgi (a látókérgi) terület, hanem legalább két pályarendszer és számos egymástól elkülönült, független funkciójú terület bonyolult együttműködése tesz lehetővé.

A vizuális inger értelmezésében jelentős szerepet játszik a tapasztalat, a tudatos elem. A retinára vetülő kép valódi, kicsinyített és fordított állású, ám egyenes állásúnak érzékeljük, mert a tapasztalataink ezt a helyzetet igazolják; a látóközpontok és az agy egyéb részeinek együttműködése ilyen képet hoz létre tudatunkban.

A tárgyak mélységdimenziójának felismerése, a térbeli (sztereó-) látás a két szemmel való nézés eredménye. A két szem helyzete illetve a két szemtengely eltérése enyhén különböző képeket hoz létre a két retinán és az agyban, amely elemzi, értékeli és összegezi azokat.

Vannak olyan, elsősorban pszichológiai alapokon nyugvó adatok - ún. mélységi információk -, amelyek akkor is segítik a térérzékelést, ha csak egy szemmel nézünk:

1. Két hasonló tárgy közül a közelebbit nagyobbnak észleljük.
2. Két egyforma tárgy közül távolabbinak érezzük azt, amelyik a képen magasabban áll.
3. Az összetartó vonalak távolodó párhuzamosaknak látszanak.
4. Ha két azonos tárgy egyike részben takarja a másikat, akkor a takaró tárgy közelebbinek látszik.
5. Ha apróbb, egyforma tárgyak tömeget alkotnak, akkor a távolabbiak kisebbnek és egymáshoz közelebb állónak látszanak.
6. Egymás mögötti tárgyak méretcsökkenése távlati hatást vált ki.
7. A távolabbi tárgyak színe tompább és kékes árnyalatú.

Látási illúziók akkor keletkeznek, ha a látvány az idegrendszer számára ellentmondó jeleket indukál. Az erősebb jel győz, ám az ellentmondás is tudatosul.

Néhány ismertebb illúzió:

1. Ha egy ábra sok olyan elemet tartalmaz, amelyek a perspektíva érzékeltetésére szolgálnak, akkor az ábrát akkor is perspektívikusnak "óhajtjuk" látni, ha nem az, ez az ún. Zöllner-illúzió
2. Kontrasztjelenségek. Egy szürke tárgy világosabbnak tűnik fekete környezetben, mint fehérben. Ilyen például a Hermann rács vizsgálata.
3. Egyforma hosszúságú, egymásra merőleges vonalak közül a függőleges hosszabbnak tűnik, mint a vízszintes.
4. A villanykörte féhéren izzó szála vastagabbnak látszik, mint amilyen a valóságban.
5. Párás levegőben egy viszonylag távoli tárgy távolabbinak látszik, mint tiszta időben.
6. Egy pálca piros fénnel fehér lapra vetett árnyéka zöldes színű.
7. Felületes ránézésre bizonyos ábrák rajzait térbelinek látjuk annak ellenére, hogy ilyen térbeli ábrák nem is léteznek.
8. A folyosó-illúzió és az úgynevezett út-illúzió (Ponzo-illúzió) esetén például a perspektivikus hatás és a méretkonstancia kelt ellentétes érzetet, és az előbbi dominál. A folyosó hatását keltő vonalazáson álló alakokat illetve az út illúzió esetén az összetartó egyeneseken keresztbe fekvővonalakat különböző távolságban lévőknak látjuk. Ha a "távolabb" lévőalak vagy vonal ugyanolyan nagy, mint a "közelebbi", akkor sokkal nagyobbak kell lennie - a nagyítást az agyunk végzi el.

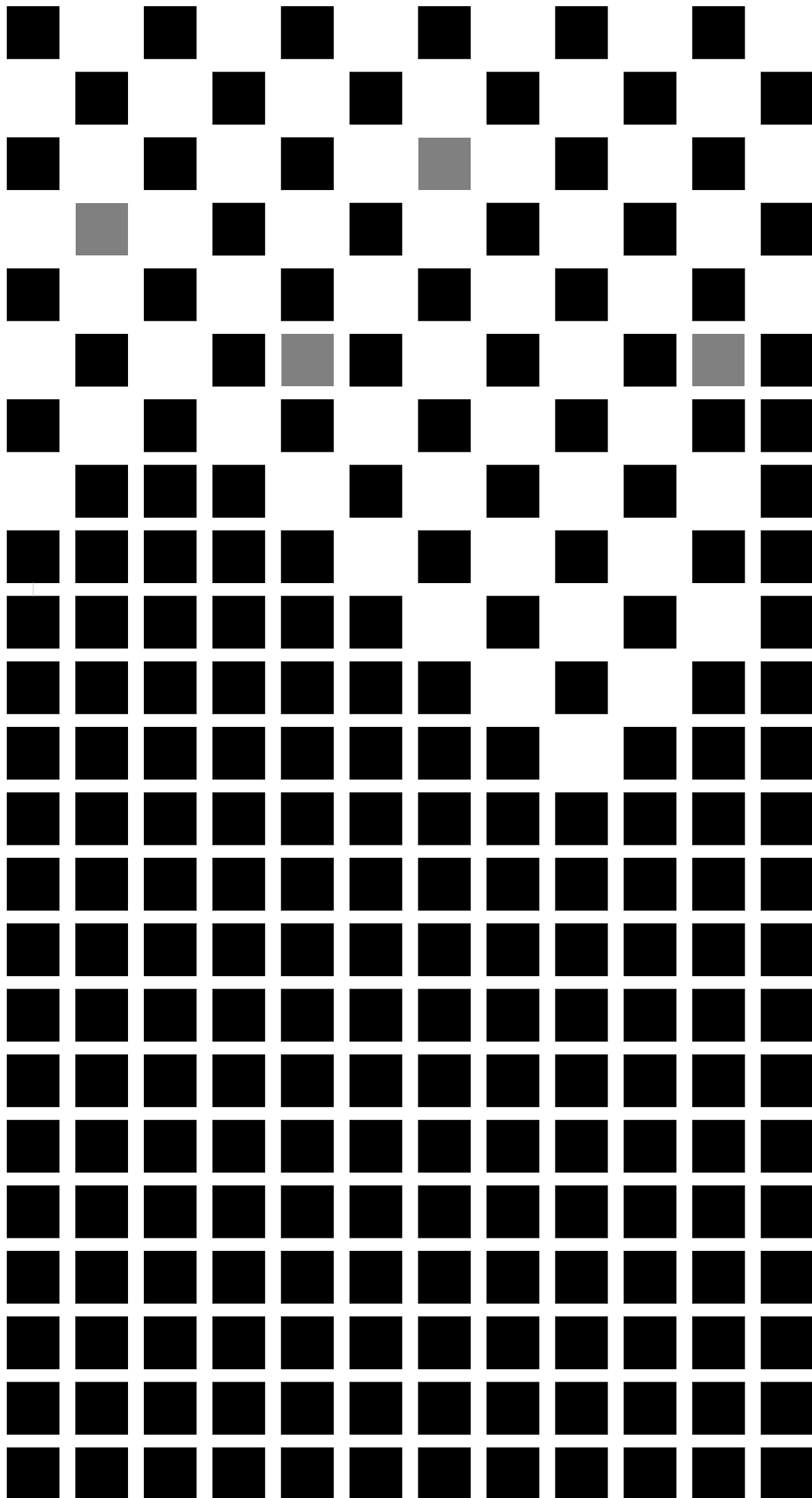
A látás és az ahhoz társult gondolkodás tehát becsapható. Ennek egyik oka, hogy a gondolkodás elsősorban asszociatív jellegű, és a gyorsaság érdekében elhanyagolásokkal működik. A térészlelés párhuzamos észlelések folyamata. Egyidejűleg két szempontot kell érvényesíteni: saját magához való viszonyítás, és a térbeli objektumok egymáshoz való viszonyítása. Ezzel egyidőben kell észlelni kell az egész teret és ebben elrendezni a rész-információkat.

S miért is érdekes az optikai illúzió kérdésköre?

Amikor az optikai csalódások természetét vizsgáltuk, az illúzió szó egyúttal azt is jelentetni, hogy valamilyen téves észlelés "áldozataivá" váltunk. A művészek már a festészet történetének a kezdetei óta tudják, hogy az emberi szem rászédhető, azonban ennél sokkal összetettebb dolog is egyben: a művész bizonyos fogásokat alkalmazva úgy vezeti a tekintetünket és észlelésünket, hogy - miközben mi pontosan tudjuk, hogy a látvány nem valóságos -, mégis valamilyen közös, de egyúttal egyéni élményt és érzelmeket is kelt bennünk.

A művészet maga az illúzió keltése. Amikor egy sík felületre rajzolt néhány vonallal, vagy akár egy gondosan megfestett olajfestménnyel egy tájat, szobát vagy egy ismert személyt akarunk megjeleníteni, egyszerű grafikai szimbólumokkal, vonalakkal, színekkel érjük ezt el.

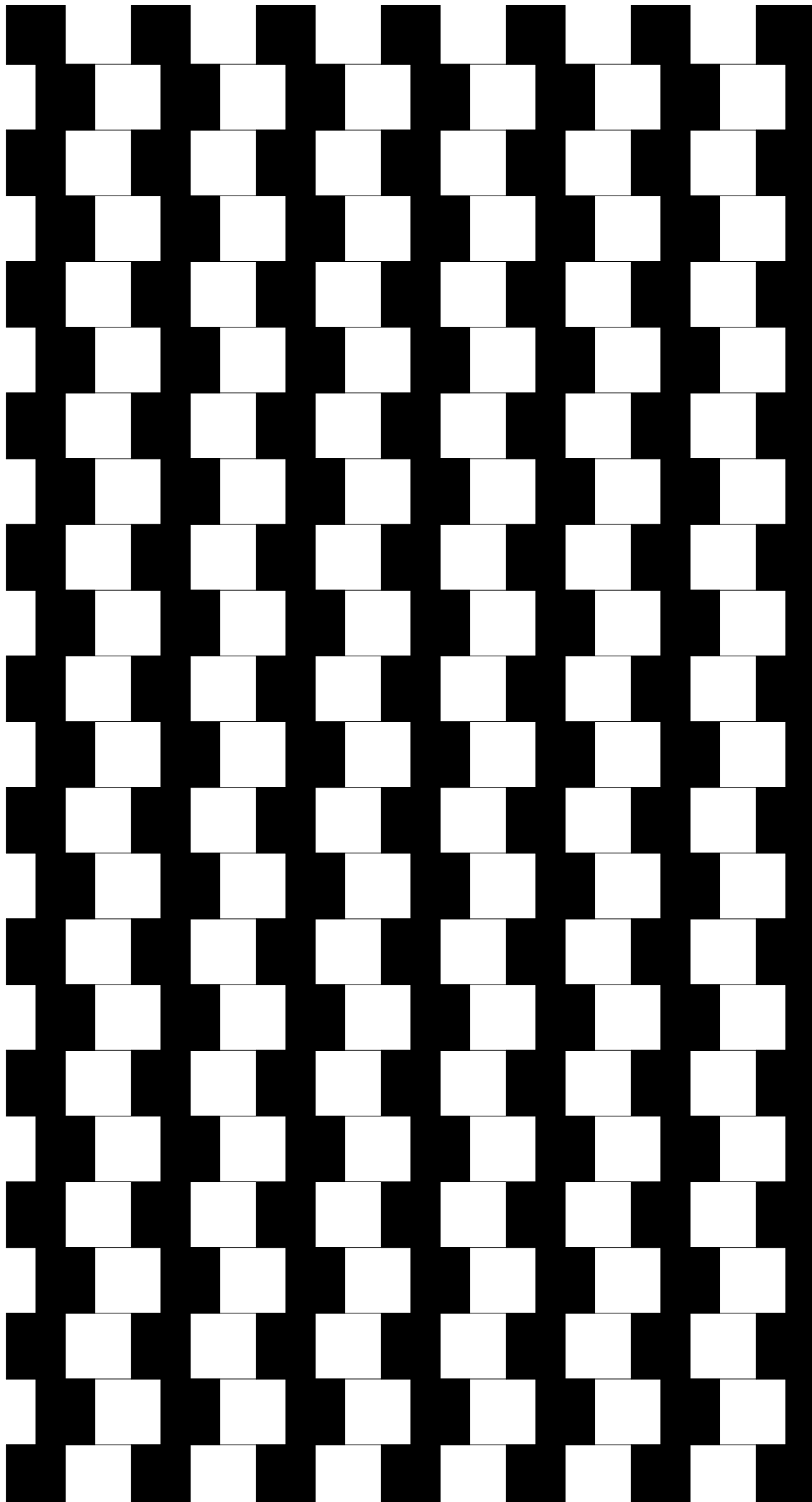
Ezt alkalmazzuk lényegében az építészetben is, mikor tereket alkotunk. Úgy használjuk fel az egyszerű alkotóelemeket, hogy az érzékelőben érzelmeket váltson ki, hatást gyakoroljunk a jelenlévőkre, akár ha ez egy lakó-, akár egy kiállítóhelyről legyen szó.

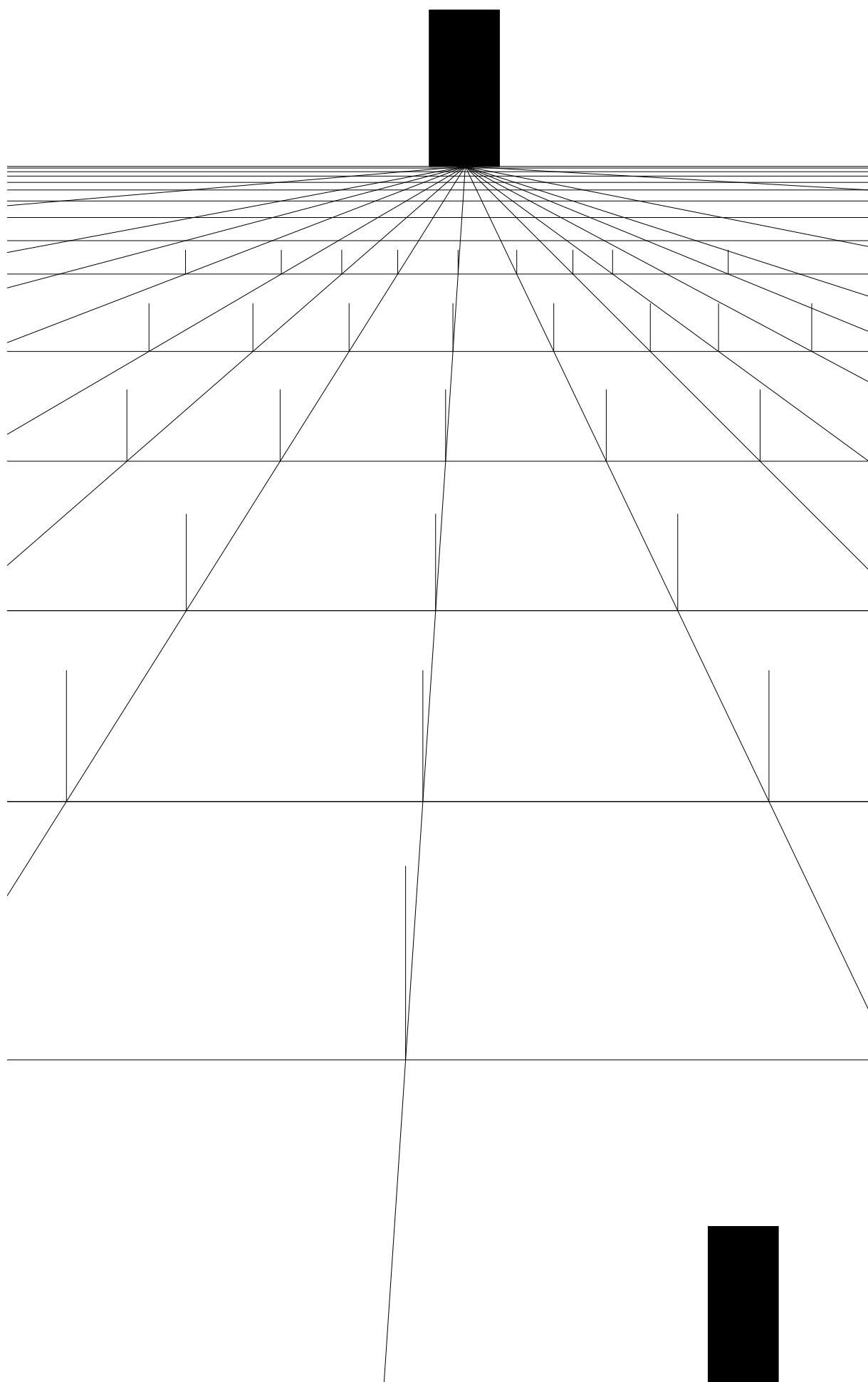
**Kontraszt
jelenségek :**
A világosabb
környezettel
körülvevett
területek
sötétebbnek
látszanak

1.CHECKER
Frame illúzió

2.HERMANN
rács

Optikai
csalódás

Út-illúzió,
vagy
másnéven
PONZO-
illúzió

A TÉR felépítése, ábrázolása _ geometriai háttére

Környezetünk és a benne fellelhető tárgyak, dolgok térben léteznek, ami három dimenziót feltételez: szélességet, magasságot, mélységet. Az épület teret teremt, a szobor térben „történik”, a festménynek, grafikának két dimenzió áll rendelkezésére, hogy a teret és az abban megjelenő térformákat ábrázolja. Ahhoz, hogy ábrázolni tudjunk, szükség van tehát a valós térforma síkra való bontására.

A geometria első művelői a görög filozófia nagyjai voltak, mint Thalész, Pythagorasz, Platón. Céljuk a világegyetem harmóniájának megragadása volt, amit a számok birodalmának megismerésével és ismereteik rendszerezésével véltek elérni.

A képalkotás geometriai alapjaival továbbá Eukleidész is foglalkozott *Optika* c. művében.

A térábrázolást a gyakorlatban is művelő festők-építészek tollából igen sok tanulmány és amolyan receptúra jelent meg. Különösen felgyorsult ez a tevékenység az olasz reneszánszban. Filippo Brunelleschi a reneszánsz első nagy építész, a perspektíva matematikai, geometriai elméletét kezdte vizsgálni. Az elméletnek tanítványa Leon Battista Alberti adta a végleges formát (1442), majd az elmélet és az alkalmazás fejlesztéséhez a korszak szinte minden nevezetes művésze hozzájárult: Piero della Francesca; Jean Pčlerin. Különösen Leonardo da Vinci és Albrecht Dürer munkája volt jelentős. A kor alkotói a látás útján közelítették meg az eukleideszi geometria tárgykörét, s igyekeztek rendszerezni a geometriai ábrázolás tapasztalt törvényszerűségeit, s tevékenységük a projektív geometria kiindulópontjává lett.

Gerard Desargues a festők perspektívájából kiindulva a centrális projekciót alkalmazta geometriai

alakzatokra. Végül Gaspard Monge fekteti le az egységes geometriai ábrázolás alapjait „Geometric descriptive” c. művében, s ezzel megteremti a térgeometria tudományát, mely a Monge-féle két képsíkos ábrázolással az ipari szervezettség szintjére emelkedett.

A térgeometria vagy ábrázoló geometria tárgya tehát a mértani alakzatok nagysága, kiterjedés és alak szerinti vizsgálatán túl, azok térben elfoglalt, és egymáshoz viszonyított kölcsönös helyzetének elemzése, ábrázolása. A műszaki ábrázolás elsajátítása alapvető elvárás már a hallgatók képzésének kezdetén, mivel a térrel, az épített környezettel foglalkozó szakember műszaki gondolkodásmódját alapozza meg.

A TÉR megélése _ pszichológiai háttér

A térszemlélet az a képesség, amivel az ember a tárgyakat térbeli viszonyoknak megfelelően észleli. Eltérő környezet, eltérő tárgyak, eltérő téri helyzetek között kell a szemlélőnek eligazodnia. Téri észlelés a függőleges a vízszintes azonosítása, valamint a mentális forgatás is. Térbeli tapasztalatainkat saját testünk és tudatunk határai szabják meg első közelítésben, de mivel gondolkodásunk és kultúránk számára nem jelent akadályt a test határain kívüli tapasztalatok megszerzése és megélése, ez a térérzékelés változó terjedelmű.

Mindenekelőtt azzal folytatódik a testen kívüli valóság felfogása, feltérképezése, hogy körbefordulunk vagy nézünk, miáltal reálisan is azt éljük meg, hogy mi vagyunk a látható világ "középpontjában", amelynek sugarát saját térbeli mozgásunkkal tudjuk megnövelni.

A térészlelés párhuzamos észlelések folyamata: egyidejűleg két szempontot kell érvényesíteni: saját magához való viszonyítás (*nézőközpontú tér*), és a térbeli objektumok egymáshoz való viszonyítása (*tárgyközpontú tér*). Ezzel párhuzamosan egyidejűleg kell észlelnie az egész teret és ebben elrendezni a rész-információkat.

Ilyen téri információk lehetnek: pozíció, távolság, egymáshoz való viszony, nagyság.

Pszichológiai folyamatok sorozatából álló folyamat, amely megjegyzi, kódolja, raktározza, előhívja és dekódolja a mindennapi térbeli környezetre vonatkozó információkat. A térben szerzett tapasztalatokat adott helyzetben előhívjuk. A mindennap bejárt távok rövidebbnek tűnnek, a ritkán látogatott helyeket távolinak gondoljuk. Saját környékünket barátságosnak véljük, más városrészeket idegennek, vagy egyenesen rossz környéknek. Hogy mi a távoli és mi a közeli, mi a sajátunk és mi az idegen, az természetesen mindig szubjektív, előzetes tapasztalatok, motivációk, képességek függvénye.

A gyermeknek a tér mindig cselekvési tér. Előnybe részesíti azt a teret, amelyen változtatni tud. A cselekvési kihívás és a szerkesztettség egyensúlyban van. A túlszűfolt, vagy ennek ellenkezője a szegényes információkat adó tér nem motiválja téri tapasztalatok megszerzésére, téri tervezésre. A fizikai teret az emberi tudat észleletekkel és érzelmekkel telíti. A gyermeknek sem közömbös érzelmileg a tér.

A látás tanult folyamat, legalábbis bizonyos mértékig, magunkkal hozzuk valahonnan ezt a tudást, majdnem önkéntelenül, öntudatlanul tanuljuk, emlékezzünk itt a másfajta kultúrákon felnőtt ember látásáról szóló részre.

Ez a fajta ismeretszerzés a látással kapcsolatban tehát észrevétlenül, majdnem, mint az anyanyelv ismerete öröklődik ránk. Ami erre rátevéődik, az már tudatos nevelés, fejlesztés eredménye, esetleg tanulásé, azok esetében, akik képzőművészettel foglalkoznak.

Ha sikerül megérteni azt az egyszerű tényt, hogy a művészetnek megvan a saját nyelvi eszköztára, ugyanúgy, mint beszélt nyelveinknek, valamint azt, hogy ezzel az eszköztárral egy saját világot hoz létre, amely nem azonos a bennünket körülvevő világgal, nem is másolata

annak, akkor minden esélyünk megvan arra, hogy értő szemmel nézzük a ránk maradt gazdag képanyagot, fejlesztve ezzel látásunkat.

Ahhoz, hogy megéljük a tereket, alkotásokat értelmezni tudjuk, az érzéseket, élményeket le kell fordítani verbális szintre, ahhoz, hogy átadható legyen a róluk szerzett tudás, utána meg visszafordítani vizuális nyelvre. Talán ez az, ami miatt nehezebb a plasztikai ismereteket elsajátítani, mint esetleg a verbális közléshez közelebb álló tárgyakról ismereteket szerezni. Beszélni is ezért nehéz a képről. Ez az oka annak is, hogy legtöbb esetben el tudjuk dönteni, hogy szép valami vagy nem, de azt már nem mindig, vagy nem első érzésre, hogy miért, csak a hatást érezzük, amit ránk gyakorol az alkotás.

„Tevékenységeink nagy része a térbeli világ ismeretét feltételezi. Az emberi lét alapvető feltétele, hogy a téri tapasztalatokat értelmezzük és felhasználjuk. Környezetünk tárgyainak helyzetének pontos kódolása az emberi viselkedés egyik kritikus szempontja. A téri helyzetek potenciális megismerése biológiai, pszichológiai szempontból is lényeges.”

(Huttenhocher és Lourenco, 2007).

„A tér és idő kategóriái között párhuzam húzható, hiszen ahogyan a tér érzékelések organizációjából jön létre, az időészlelés szukcesszív események észlelését, valamint időbeli elvárások megfogalmazását jelenti. A térrel ellentétben az idő nem független dimenzió, hanem anyagi és szenzoriális meghatározottságú.”

(Szamosközi és Takács, 2006).

1.3.2. IDŐ...

....4. dimenzió
...maradandóság
...múlt
...hagyomány
...emlék
...jelen
...tájékoztató
...tényező
...korlát
...jövő

„A tartam nemcsak egymásutániség, hanem együttélés is, a múlt és jelen egysége. A múlt nem múlik el, jelen marad; a tartam a jelen kapcsolata a múlttal, folytatása annak, ami nincs, abban, ami van.”

(Henri Bergson: Teremtő fejlődés, Budapest, Akadémiai, 1987)

Ha az IDŐ szót említjük, először arra gondolunk, hogy idő, amelyben élünk, hatást gyakorol a jelenünkre. Fizikai értelemben a téridő melyben létezünk, négydimenziósnak tűnik. Erre legcélszerűbb háromdimenziósként tekinteni. A tér egy bizonyos pontjából fel/le, balra/jobbra, és előre/hátra vagyunk képesek elmozdulni. S a negyedik dimenziót olykor az idő múlásával azonosítják.

Platónnál az örökkévalóság képmása az idő, amelyet az égitestek mozgásában szemlélhetünk, a megismerés pedig nem más, mint visszaemlékezés az ideák társaságában eltöltött időre.

Arisztotelész egyrészt az idő fizikai természetét, a pont fizikai fogalmával érzékeltetett, kiterjedés nélküli pillanatban ragadta meg, amely elválaszthatatlan a mozgástól, a változástól, másrészt az igazság természetével kapcsolta össze.

Szent Ágoston szerint az időt nem lehet mérhető egységek fogalomrendszerében meghatározni, mert nincs határa annak, hogy milyen rövid egységekre oszthatjuk, és így éppen mérhetőségét szüntetjük meg. Ezért az időt nem köthetjük fizikai mozgáshoz, hanem a lélek kiterjedésének, kiterjedő mozgásának kell tekintenünk, amelynek csak belső mértéke lehet. Ha nem kérdezik, tudom, ha kérdezik, nem tudom mi az idő - mondja.

Az idő a valóság változásának, mozgásának egyik alapvető jellemzője, létformája. Az idővel azt fejezzük ki, hogy ezek a történések az egymást követő mozzanatok összefüggő folyamatai. Az észlelés folyamata elvont, ezért nehéz az összetevők, a mérési és a fejlesztési teendők meghatározása.

Hiszen a tudományos munkákból egyértelműen kitűnik, hogy az ingerülettől az észlelésig - tehát például egy tér megpillantásától a tér felfogásáig - igen bonyolult és fizikai paraméterekkel kevésbé leírható folyamatok zajlanak le.

A világ olyan jellemzőit, mint például a végtelen kiterjedés, az emberi elme nem képes racionálisan megragadni. Az idő az anyagi, fizikai világ létezésének egyik alapformája. Objektív elem a mennyisége, amelyet egységekben (másodperc, perc, óra, nap, hét, hónap, év) mérünk. Van ritmusa, amely belátható szakaszokra bontja a végtelen időt.

Az idő múlásának felismerése, az időtartam becslése, az időben való tájékozódás és meghatározás, a homogén idő előre haladó folyamatában a számtani egységekre tagolás és ehhez igazodás, valamint az idő fogalmának kialakulása a gyermek tapasztalataira támaszkodó gondolkodás eredménye.

Az időészlelésnek érzékszerve, veleszületett időszemlélete nincs. Az időt érzékeljük és észleljük. Az érzékelés minőséget és intenzitást jelent, az észlelés pedig az érzékszervi adatok komplex szerveződését.

Az összefüggésekből megállapítható, hogy az idő identitást kölcsönöz az eseményeknek, azokat egyszeri, megismételhetetlen történésnek tekinti. Az eseményt sorozatba helyezi, kapcsolatát más eseménnyel az előtte/utána, gyakran/ritkán szavak által fejezi ki. Az ok-okozati kapcsolatok és változások szintén az idő dimenzióján keresztül érthetők meg.

Az idő ily módon az emberi tapasztalat tartalmának meghatározója, két egység kapcsolatának kifejeződése. Az egységek lehetnek ingerek, vagy akár események is egyaránt.

A történelem eseményeit tagolt folyamatként kell értelmezni. Közvetlen átélések, tapasztalatok nélkül a tagolás nehézkes. Segítséget jelentenek olyan kötődési pontok, amelyekhez bizonyos történelmi események kapcsolhatók. Az adott történelmi időt először mindig a jelenhez, majd egymáshoz is viszonyítjuk (Melyik volt előbb?)

Az időészlelést megnehezíti, hogy amikor a jelenről beszélünk, az már a múltra vonatkozik. Amikor egy meghatározott időre gondolunk az a még nem létezőt vagy a már nem létezőt fejezi ki.

S végül az idő másik aspektusa, konkrétan az intervallumra vonatkozóan, mikor időszakot határoz meg. A legtöbb tervezési, építési folyamat egyik legmeghatározóbb tényezője az idő, konkrétan az időtartam, mi mennyi ideig tart, hogy elkészüljön...mikorra kell elkészülnie... Az idő, az az alkotóelem egy termék létrejötté során, melyet befolyásolni nem tudunk, azonban annak beosztását, s a leghatékonyabb kihasználását igen. Maga a tanulási fázis is egy intervallum, mely ugyan egyénenként változó hosszúságú, de tény, hogy a megismeréshez, a tudásanyag leülepedéséhez, a gondolat megéréséhez, s egyáltalán egy bizonyos feladathoz való „felnövéshez” időre van szükségünk.

1.3.3. ANYAG...

- ...textúra
- ...használhatóság
- ...szemléltetés
- ...eszköz
- ...formálhatóság
- ...tudatosság
- ...matéria
- ...jellemző
- ...kifejezés

Az „anyagszerűség” definíciója a lexikonban a következő:

„Művészeti minőség, amely akkor jön létre, ha az alkotó művének elkészülésekor a választott művészeti ág és műfaj formai közegének keretei között marad, s minél sértetlenebbül megőrzi az alkotás során felhasznált anyagok természetes struktúráját.”

(<http://www.kislexikon.hu/anyagszeruseg.html>)

De mi az anyag eredeti lényege? A természetes struktúra külső jegyei, az anyag fizikai vagy esetleg kémiai tulajdonságai? Vagy elemi részecske-tulajdonságai? Az anyagmozgások?

Maga az alkotó definiálja a számára lényegi tulajdonságokat, fogalmazza meg művében az anyaghoz való viszonyát. Erre nézve nincs objektív mérce.

Vannak viszont betartható irányok: egyfelől az anyagban rejlő lehetőségek és korlátok, másfelől az alkotó ember determináltsága.

Az anyag státusza kultúránként, időben és térben hullámzóan változik. Vizsgálata ezért két szempontból szükséges. Egyfelől az alkotó ember, annak biológiai és kulturális meghatározottsága, másfelől az interakciót végző anyag szempontjából.

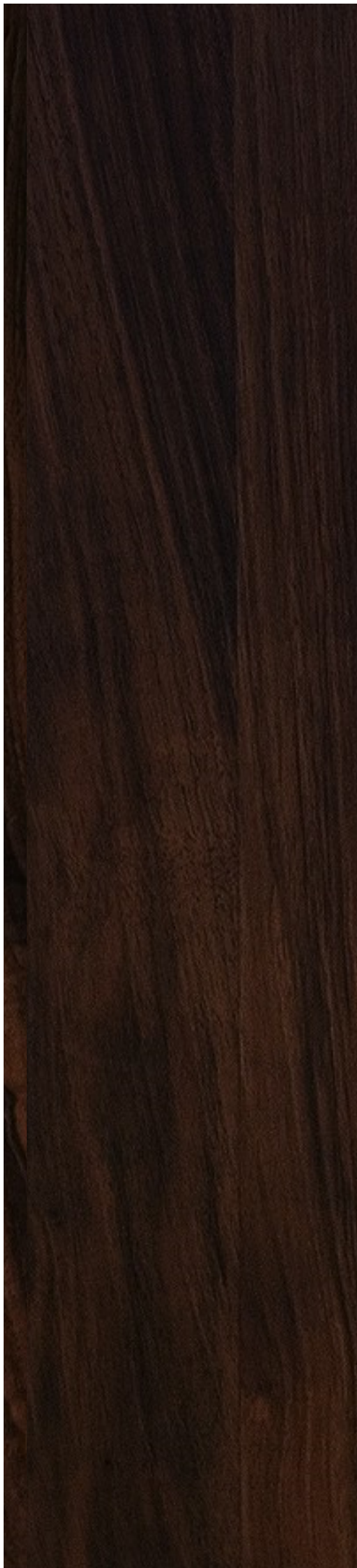
Minden, ami a világmindenséget alkotja, anyagi természetű. Nincs olyan, ami anyagtalan. A „semmi” is anyagból van. Az emberi faj és annak egyedei is. A mi „anyagunk” mibenlétében rejlik az anyagszerűség kérdéseire adható válaszunk. Az anyagszerűség fogalma kulturális termék. Az anyaghoz való viszony, az arról alkotott tudás és az anyag felhasználási módjai a kultúrák fontos ismertetőjegyei.

Az anyagszerűség fogalma kulturális termék. A kultúra mindenkori állapota determinálja az alkotó és a befogadó embert, valamint az anyag megmunkálásának lehetőségeit.

Az anyaghoz való viszony, az arról alkotott tudás és az anyag felhasználási módjai a kultúrák fontos ismertetőjegyei. Az ember anyaghasználatában a földrajzi helyhez igazítva értékeli és ideológiai tartalmakkal ruházza fel lakóhelyének nyersanyagait. Itt lép előtérbe a HELY fogalma, melyet a következő fejezetben fejtek ki részletesen.

Az anyag az akció előfeltételeit szabja meg, de nem csak a megmunkálás határait és lehetőségeit, ahogyan technológiájából adódik.

1.3.4. HELY...

...hagyomány
...adottság
...szerep
...illeszkedés
...tartozás valahova
...otthon
...klíma

„A tér és a hely között az a különbség, hogy a térnek száma, a helynek arca van. A tér, hacsak nem kivételes, mindenesetben pontos vonalakkal határolható (...) A tér mindig geometriai ábra. A hely mindig festmény és rajz, és nincs belőle több, mint az az egy. A térnek képlete, a helynek génusza van. Mert nemcsak természet és környezet, föld, talaj, növényzet, vizek, hegyek és mindez együttesen. A hely nemcsak az, ahol a dolgok vannak. A hely barátságos, vagy ellenszenves, félelmetes vagy szelíd, nyugodt (...) Két egyforma hely éppúgy nincs, mint megismétlődő pillanat.”

„Néha csak annyi, hogy ott lenni valahol és leülni, nézni, megfürödni, mint a tengerben, vagy a boldogságban. Lehet kert, út, liget, part, ház, hajó vagy csak a domboldalon az almafa és alatta a fűben a kő. Van végzetes hely, ahol sorsszerű szerencsétlenségek történnek, van, amelyhez kiontott vér tapad, van eredettől fogva Mars-mező, van boszorkányos hely, és van, ahol az ember minden indoklás nélkül megnyugszik.”

A „genius loci” definíciója a lexikonban a következő:

A hely szelleme, helyi ihlet; egy bizonyos helyen uralkodó, onnan kisugárzó szellem (eredetileg a régi rómaiaknál valamely ház, vidék stb. védő szelleme).

Hamvas Béla, 1988.

A hely minden esetben egy egyedi „körülmény”, melynek jelentése, hangulata, múltja van.

A helyhez látható módon illeszkedni nem lehet, csak aki átérzi a hely sugallatát, az érti meg, hogy amit lát, az a hellyel harmonikus-e vagy sem.

Számomra ez a kifejezés sokkal konkrétabban, de egyben sokkal tágabban is értelmezendő. A konkrét ember, a közösség természete, története és az általa létrehozott épített örökség ugyanúgy beletartozik, mint a természet és a táj üzenete. De a tájban is ugyanúgy fontos az ember és az élet, mert természet és ember kapcsolatából jön létre a táj.

1.3.5. ÉN...

...egyén
...egyéniiség
...egység
...önállóság
...útkeresés
...fejlődés

Egyén: az emberi nem egy tagja, egyedi képviselője, minden emberre érvényes, általános jellemzőkkel rendelkezik.

Egyéniiség (individuum):

- emberek közötti kapcsolatokban megnyilvánuló egyéni, egyik embert a másiktól megkülönböztető vonások (individuális vonások)
- minden embernek van egyéniisége; jobban kiütköző eltérések - „van egyéniisége”

Jellem (karakter):

- az emberek cselekedeteiben, tetteiben, életstílusában megmutató tartós személyiségvonások együttese

A személyiség fogalma

- a latin eredetű persona szóból származik; eredetileg színpadi álarcot, majd szerepet, színészt jelentett
- mindaz, amit egyéniségen, karakteren értünk
- az, ami az ember valójában és ahogyan mások látják őt, stb.
- definíció: A személyiség külső hatásokra kialakult belső feltételeknek és öröklött diszpozícióknak (adottságoknak, lehetőségeknek) az egyénen belül kialakult olyan egyedi, egyszeri, megismételhetetlen integrációja, amely meghatározza a viszonyulást, alkalmazkodást a környezethez.
- viszonyulás: aktív ill. passzív
- alkalmazkodás: önálló (autonóm) ill. önállótlan (konformista)
- a személyiség öröklött és szerzett; az egyéni élet során kialakult tulajdonságok, vonások sajátos egysége

...milyen vagyok?

énkép: önmagunkról (tulajdonságainkról, céljainkról) szóló érzelmekkel átszőtt ismeretek

...milyennek látom magamat?

énideál: önmagunkkal kapcsolatos jövőbeni tervek (vágys, elképzelések)

...milyen szeretnék lenni?

szociális kép: másik embernek tulajdonított énre vonatkozó értékelés.

...milyennek látnak engem mások?

önértékelés (önbecsülés): értékítélet, amit az egyén megfogalmaz magáról

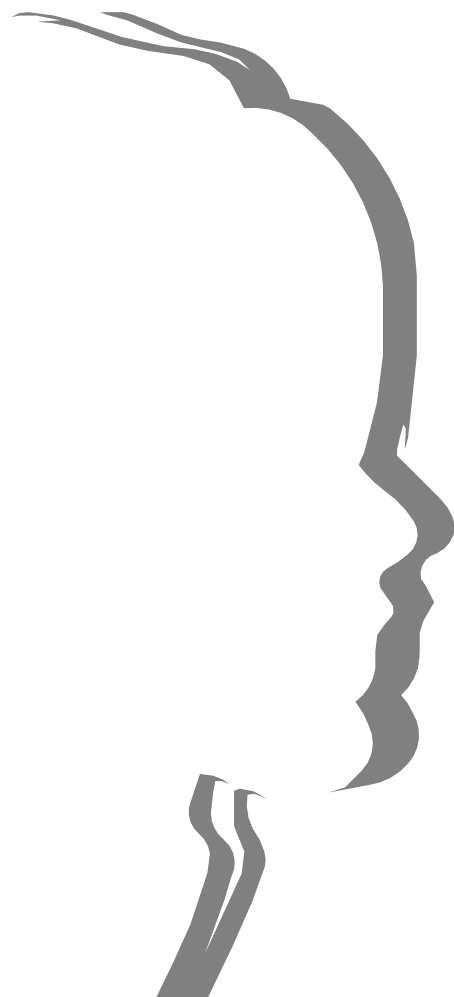
...mennyit érek?

Hogyan tehet szert valaki saját hozzáállásra?

Tapasztalatszerzés, kérdezés, az életre találás, az élet felfedezése útján. Tapasztalatot nemcsak saját életünkön keresztül szerezhethetünk, de az irodalom, a filozófia, a szépművészetek, a filmművészet, és a zeneművészet felfedezésre váró hatalmas világa is gazdagíthatják saját tapasztalatainkat. S nem utolsó sorban a közösséghez való tartozás...

„Az ember alapvetően társas lény, ezért természetes igénye a közösségi lét, a közösségben való létezés. A közösség szabad megválasztását nemcsak ez a szükséglet befolyásolja, hanem jelentős mértékben a közös érdekek és értékek. Azok a közösségek, amelyekbe az egyén beleszületik vagy véletlenül belekerül, közös érdekek és értékek mentén jöttek létre. A közösség célja tehát egyrészt, hogy kielégítse az egyén közösségsszükségletét, másrészt valamilyen a társadalom számára fontos feladat teljesítése.”

(BÁTHORY-FALUS, 1997., 312. o.).

1.3.6. MI...

...közösség
...kapcsolat
...munkacsoport
...oktatás
...hatás
...fejlődés

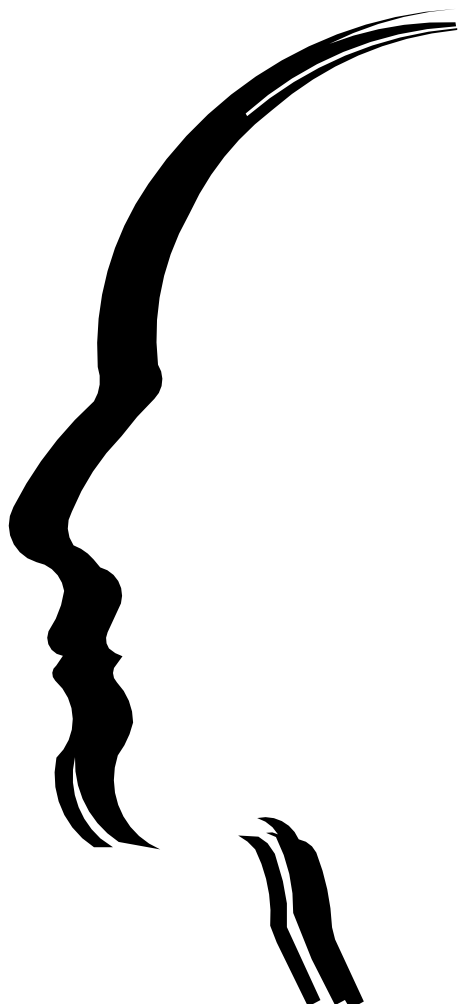
Amikor egy közösségről beszélünk, akkor egyúttal azokról az egyénekről is szó van, akik a közösséget alkotják. Az egyén és a közösség, illetve a közösség tagjai tehát szükségszerűen valamilyen kapcsolatban állnak egymással, függetlenül attól, hogy kisebb (pl. családi) vagy nagyobb (pl. lakóhelyi) az adott közösség. Ennek a viszonynak az alapja az egyének, emberek együttműködése, ahogy a *Pedagógiai Lexikon* is fogalmaz. Az egyik értelmezés szerint a közösség az emberi együttélés és együttműködés történelmi formája. Az ilyen közösséghez való tartozás alapja a beleszületés, a véletlen és ritkán a szabad választás.

Ilyen módon például az iskola, mint közösség lényeges szerepet játszik az egyén fejlődésében, egyúttal azonban a társadalmi szintű oktatás és nevelés feladatát látja el.

A közös érdekeken és értékeken kívül vannak más általános jellemzői is a közösségnek. A közösségek általában közös célok vagy feladatok érdekében jönnek létre. A közös célok eléréseért a közösség tagjai közös döntéseket hoznak, közös lépéseket tesznek. Nagy jelentőségű a közösségi (érzés) tudat(a), vagyis az említett jellemzők létezésének tudata, hiszen ezáltal a tudat által válik lehetővé a közösség (hatékony) működése. A közösségi tudat jelzi, hogy a közösség fontos az egyén számára, illetve az egyén a közösség számára.

A közösség fogalmához kapcsolódóan fontos tisztázni, hogy mit értünk közösségen, illetve csoporton. A közösség és a csoport működése sok tekintetben hasonlít egymásra, de nem teljesen felcserélhető fogalmakról van szó. Diszciplináris szempontból fontos különbség, hogy a pszichológiában a csoport, a pedagógiában a közösség fogalma használatos. A csoport fejlődésére a csoportdinamikai folyamatok jellemzőek és a közösség pszichológiai fejlődését is ezek segítségével írhatjuk le. A csoport megkönnyíti a tagjai számára, hogy folyamatos interakcióban legyenek egymással, ami egy nagyobb közösségben nem lehetséges.

Ilyen módon például egy város lakossága közösséget alkot, de személyes kapcsolat az összes lakos között természetesen nem jöhet létre. A lakóhelyi közösség úgy tud működni, hogy a lakosok kisebb-nagyobb csoportjai hatnak egymásra. Közvetlen interakció a csoportot alkotó egyének között valósul meg.

- 2.1. Építészeti kapcsolatok - kulcsszavak hálójá és egyéni megélés
- 2.2. Kapcsolatok a társadalomban - egyén és közösség viszonya
- 2.3. Egyén helye a kapcsolatok hálójában

2. ALAPFOGALMAK HÁLÓJA

2.1. Építészeti kapcsolatok - kulcsszavak hálója és egyéni megélés

TÉR

A tér nem pusztán az építészetelmélet legalapvetőbb kategóriája lett, hanem olyan kulcsszó, amely kapcsolatot teremt a tudás legkülönbözőbb területei, például az urbanisztika, a szociológia, a pszichológia, a földrajz és a képzőművészet között.

IDŐ

Mindennapi tapasztalatunk, hogy a teret és a tömeget csak az időben érzékelhetjük. Mozgunk a térben, a tömegek körül. Ez még az egy nézőpontra komponált belső vagy külső építészeti tereknél és tömegeknél is így van, hiszen azt, amit a kitüntetett nézőpontból látunk, meg kell tudnunk különböztetni attól, amit előtte vagy utána láttunk. A helyváltoztatás, a mozgás, - határesetben annak szélsőértéke a fizika nyugalom állapota- és a rövidtávú személyes emlékezet az építészet érzékelésének elemi feltételei. E folyamat, a látás, a tapintás érzeteiből és az ezeket tároló, rendszerező, aktivizáló és kombináló emlékezés munkájából áll össze. Azok az épületek, terek, helyek, amelyek véges életünknel hosszabb ideig léteznek, elődeink életéhez is hozzá tartoztak, és idővel utódaink életének is részei lesznek, összekötik a személyes emlékezetek tartományait, létrehozzák közös

emlékezetünket, környezetünk folytonosságát biztosítják, megteremtik otthon érzetünket és így személyes és közösségi azonosság tudatunk formálói. A német Erinnerung kifejezés, amely szó szerint belsővé válást, elsajátítást jelent, szemléletesen érzékelteti e folyamat tartalmát, jelentőségét. A huszadik század művészei, teoretikusai, művészeti irányzatai szívesen hivatkoztak a század elején a fizikában megfogalmazott relativitáselméletre, amely kimondta, hogy az addig külön-külön abszolútnak tekintett tér és az idő nem függetlenek egymástól.

De a tér és az idő egymástól való függetlensége a fizikában, csak a fény sebességével összemérhetően gyorsan mozgó rendszerekben, az elemi részecskék birodalmában, és a kozmikus térben uralkodó gravitáció világában szűnik meg. Földi viszonyaink között, a teret és az időt továbbra is a newtoni mechanika törvényeivel tudjuk leírni, amelyek az érzékszerveink számára hozzáférhető - ebben az értelemben változatlan - euklideszi térben érvényesülnek. Mégis az állandó mozgás, a változás, a bizonytalanság, az ideiglenesség, a fény, a pillanat, a sebesség élményét egyoldalúan, és kissé anakronisztikusan újra és újra összekapcsoljuk a fejlődéssel, a korszerűséggel, a haladással, kicsit vulgárisan szólva a modernséggel.

ÉN_MI_IDŐ

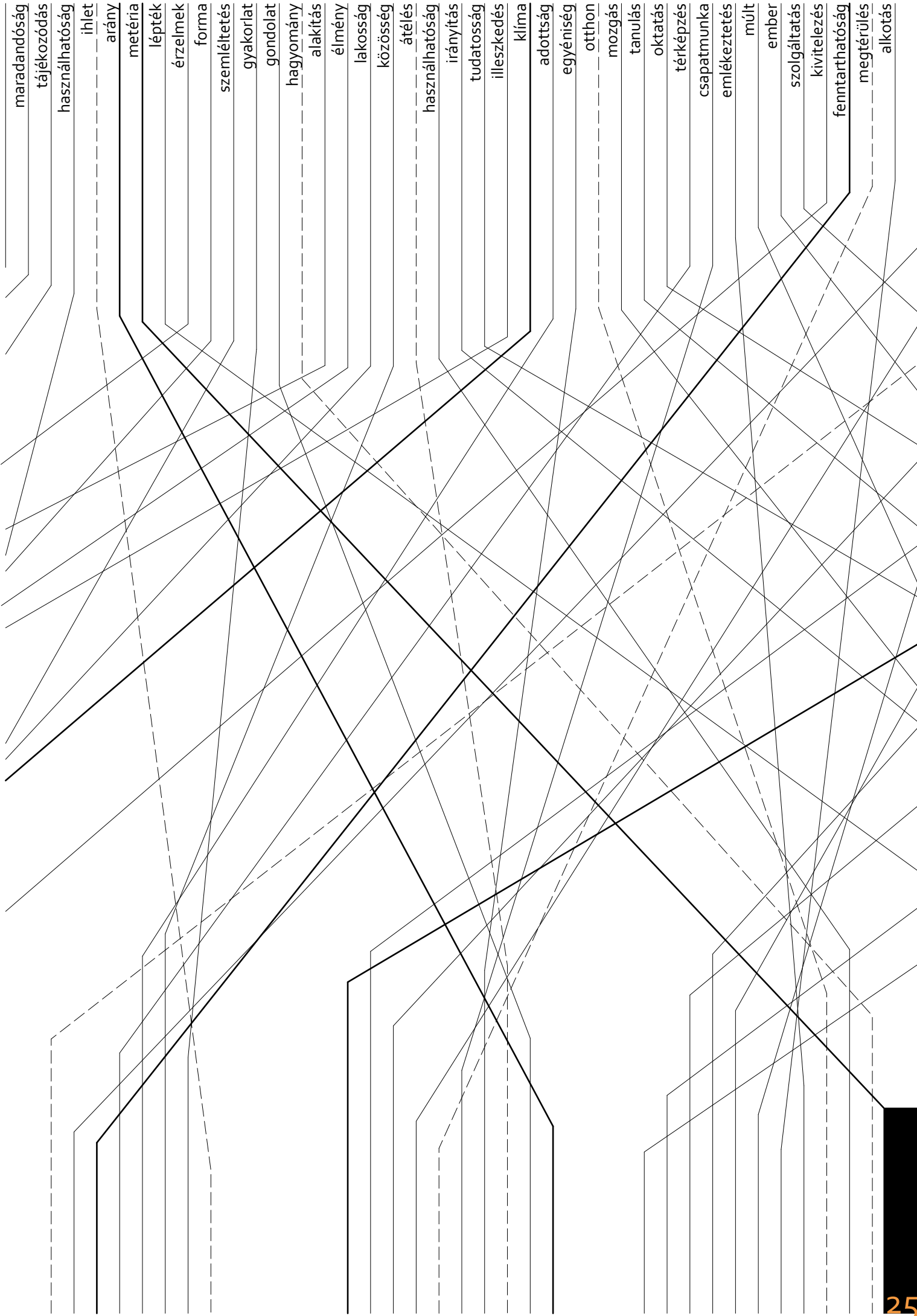
Mint már a TÉR c. fejezetnél említettem, az ember és a világban elfoglalt helye az érzékleti világon keresztül definiálódik, és ez az elfoglalt hely szoros összefüggésben áll az ember térérzékelésével is. Az érzékelésen kívül a másik tényező a mindenkori kultúrának az a módosító szerepe, mellyel épp az érzékszervek szolgáltatja információkat szűri meg, illetve akár át is alakítja. Ennek mintájára térérzékelésünk sem korlátozódik az érzékelhető dolgokra; az is lényeges eleme, amit ki akarunk szűrni belőle.

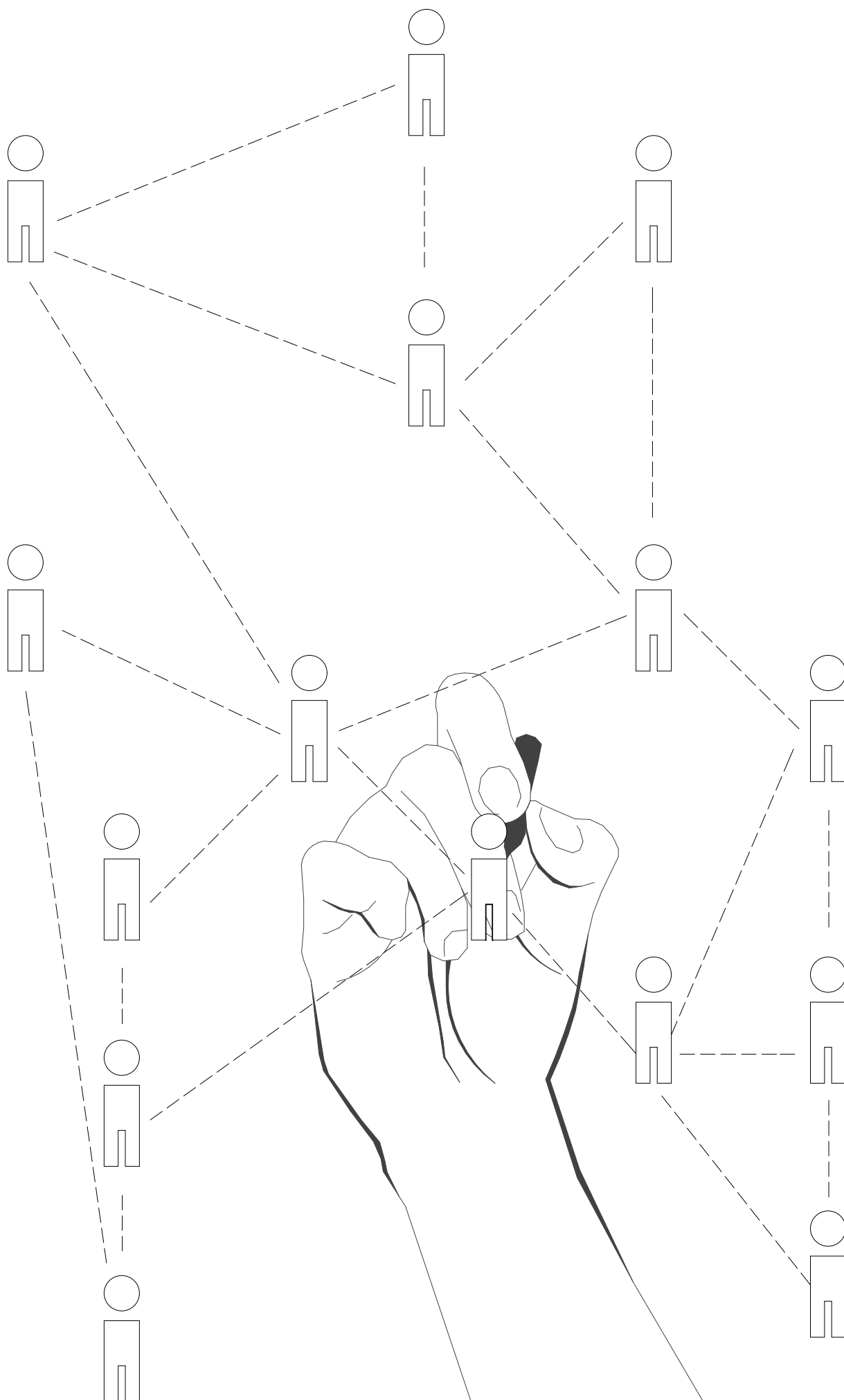
Az érzékelt teret, "tér-képet" egyben saját igényeihez, céljaihoz lehetőségeihez mérten át is rendezheti.

Az emberek különböző térhasználati szokásaival foglalkozó neves amerikai antropológus Edward T. Hall *Rejtett dimenziók* című munkájában közzétett tanulmányai az emberi térérzékelés dinamikus voltára hívják fel a figyelmünket szemben a reneszánsz művészet tételezte lineáris perspektívából eredő statikus elképzeléssel. Azaz térérzékelésünk nem ahhoz kötődik, amit passzív nézéssel lehet látni, észlelni; hanem ahhoz, hogy mit lehet csinálni egy adott térben, a cselekvéshez.

Ehhez szorosan kapcsolódik az a megfigyelés is, hogy a különböző személyiségtípusok: az introvertált és az extrovertált, az uralomra és az egyenlőségre törekvő típusok a jellemző típusjegyek mellett egy sor szerzett és helyzeti személyiségjeggyel is rendelkeznek. Ez nemcsak a bizalmas, személyes, társas és nyilvános - a Hall által megállapított négyféle távolságzóna - érintkezés során megnyilvánuló viselkedési árnyalatokat alakítja, de kihatással van a mindenkori térszervezésre is.

A tér megszervezésével szorosan összefügg még az is, hogy ki milyen módon gazdálkodik az idővel. E. T. Hall *The Silent Language* című könyvében két ellentétes időszemléletet különít el. Az egyik a monokronikus időszemléletű emberek, akik felparcellázzák az időt, egy adott időre egyetlen feladat elvégzését tűzik ki célul, s nem is felajánlanak többet; térszervezés tekintetében is szeretik elkülöníteni egyes tevékenységeiket. Míg a másik időszemléletű, a polikronikus emberek viszont hajlamosak arra, hogy sok tevékenységet végezzenek egyidőben, akár a zsonglőrök; s ez a térszervezésükben is megmutatkozik, szeretik összegyűjteni tevékenységeiket egy térben.

2.2.   Kapcsolatok a   társadalomban - egyén   és közösség viszonya

Az egyén (ember) szükségszerűen rá van utalva a másokkal való együttműködésre, de sem a közösségi, sem az egyéni érdekek és célok egyoldalú érvényesítése nem helyes. Egyre inkább globalizálódó világunkban szembe kerül egymással az egyén és a közösség. A nevelés területén is hasonló a helyzet, de a nevelés, az egyén szocializációja csak közösségben lehetséges és az egyénnek szüksége van a közösségre.

A személyiség iskoláskor előtti fejlődését mindenekelőtt a család irányítja és segíti, majd ehhez társul az iskola és az iskolai osztály. Az egyén előbb közvetlen környezetétől vesz át és sajátít el mintákat, normákat, később már maga is aktívan részt vesz a közösség tevékenységében. Ez egyrészt azt jelenti, hogy az egyén alkalmazkodik a közösséghez és együttműködik annak tagjaival. Másrészt saját érdekeinek, céljainak, akaratának megfelelően tud döntéseket hozni és cselekedni a közösség keretein belül és kívül.

Egyén és közösség viszonya nemcsak társadalmi szinten változott és változik meg, hanem az egyes ember szempontjából is átalakul élete folyamán.

Az első természetes közösség, amelybe beleszületünk, a családjunk. A család nagyon fontos szerepet tölt be a személyiség fejlődésében, melyet az iskoláskor alatt az iskola és az iskolai osztályok is segítenek. A serdülőkortól kezdve szükségszerűen - ez a serdülő szükséglete is - csökken a családtól való függés és nő a kortárs csoportok hatása.

Sok közösség (pl. az iskolai osztályok) rövidebb-hosszabb idő után átalakul, majd meg is szűnik és helyüket újabb közösségek veszik át. Ilyen közösség például a munkahelyi közösség, amely ma már gyakrabban változhat, mint korábban, vagy az egyén által alapított család. A természetes közösségeken kívül sokszor csatlakozik az ember különböző mesterséges közösségekhez is a saját döntése szerint.

Az egyén és a közösség alapvető viszonyának vizsgálatán kívül fontos megemlíteni, hogy mik is az érdekek, egyénre és közösségre kivetítve egyaránt, hiszen a definíció szerint is, a közösségek egyik legfontosabb jellemzője, hogy közös érdekeket és értékeket képvisel.

A közös érdekek nemcsak azt jelentik, hogy valamilyen hasznot hoznak a közösség tagjainak, hanem azt is, hogy megvalósulnak a közös értékek, célok és tevékenységek.

Ebből kiindulva az erkölcs „[...] az ember érdekekhez való viszonyának megnyilvánulása” (LORÁND, 2000., 4. o.). Itt azonnal felmerül a kérdés, hogy milyen érdekekről van szó: egyéni vagy közösségi érdekekről. Vannak természetesen olyan emberi érdekek, melyek az egyénre és a közösségre is érvényesek. Vannak viszont olyan érdekek, melyek megfelelnek az egyénnek, de egy adott közösségnek nem, és fordítva.

Az ember tehát alapvetően társas lény, ugyanakkor individuum is, aki önálló személyiség saját érdekekkel és célokkal. Az individuumnak egyéni és közösségi érdekeit kell figyelembe vennie egész életében. Mindkét érdekcsoportra szükségünk van megfelelő mértékben:

ma nem könnyű eldönteni, hogy mikor melyik érdek a fontosabb.

LORÁND FERENC jogosan teszi fel ezzel kapcsolatban a következő kérdéseket: „Ki van kinek alárendelve? Az egyén szuverén a közösséggel szemben, vagy a közösség szuverén az egyénnel szemben? Mire van joga a közösségnek, amikor az egyénnel szemben fellép? És mire van joga az egyénnek, amikor megpróbál védekezni a közösség esetleges nyomása, kényszere ellen?” (LORÁND, 2000., 5. o.).

Ezekre a kérdésekre több szempontból adhatunk választ. Morális szempontból az egyénnek nem kizárólag a saját érdekeit szabad szem előtt tartania, hanem közösségi érdekeket is. Nehézséget az jelent, hogy mennyire kell az egyénnek figyelembe vennie a közösségek érdekeit, és fordítva.

Társadalmi-politikai szempontból azt kell eldönteni, hogy melyik közösség érdekei elsődlegesek.

2.3. Egyén helye a kapcsolat hálójában

Miért is volt fontos a látás adottságát elemezni?

Egyrészt maga az alkotó is saját szemén keresztül éli meg az előtte feltároló látványt, érzékeli a teret, másfelől az építész maga is elsősorban a szemén, mint a LÁTÁS érzékszervén át fejti ki hatását az emberekre.

A többi alapfogalom csak ezután következik, a megpillantást követően érik más ingerek a befogadót, ezt követően értelmezi magát a HELY szellemét, és lassan IDŐvel éli meg a látottakat.

Ezért sem véletlen, hogy sokunk foglalkozik tanulmányai, munkái során az egyén, maga az ember, az alkotó, illetve a befogadó betöltött helyével, hiszen az építész egyben emberszolgálat - egy humán szolgáltatás reál tartalommal.

Az építészet gyökere az ember egyik legfőbb életszükségletében a hajlék, az otthon, a közösségi lét térbeli kereteinek a megteremtésében található, így az építészet a téralkotás mestersége, szaktudománya és alkalmazott művészete is, azaz: a mindenkori igényekre és a lehetőségekre adott térbeli válasz.

Az ember felfedezése, újszerű megközelítése a művészetek egyik örök és befejezhetetlen célja, amelyben nemcsak a vizsgálat mindenkori tárgya az ember, hanem aki ezen vizsgálatot végzi, a művész is mindig új és más egyéniség.

Ha az egyént, mint individuumot vizsgáljuk, elengedhetetlen a környezettét, közösségekhez való tartozását is górcső alá vonni. Mint már említettem, a közösségek elsősorban közös emberi érdekekért, értékekért és célokért jön létre. Az azonban korántsem biztos, hogy hatékonyan is működik. A hatékony működéshez feltétlenül szükség van a közösség tagjainak kooperációs készségére, hiszen közös döntéseket hozni és közös lépéseket tenni csak együttműködéssel lehet.

Az együttműködésben a közösség tagjai természetesen nem egyforma mértékben és módon vesznek részt: van, aki főszerepet vállal a közösség működésében, és van, aki csak a jelenlétével járul hozzá ehhez.

Az ember egyidejűleg több közösséghez tartozik, melyek különböző nagyságúak és minőségűek lehetnek. A kisebb közösségek közül jelentős szerepet játszanak az egyén szocializációjában a család és az iskolai osztályközösség(ek). További közösséget alkot például az iskola, a munkahely, a lakóhely vagy egy kórus, léteznek művészeti, gazdasági, politikai stb. közösségek is.

A közösség (csoport) mint társas közeg létfontosságú szerepet játszik az ember egész életében, mert az egyén közösség nélkül élet- és fejlődésképtelen.

„Ebből fakadóan [...] minden életszakaszban szükségszerűen kapcsolódunk különböző kiscsoportokhoz. [...] Ezek a csoportok a társas hatásokon keresztül befolyásolják az egyén viselkedését, választásait, kapcsolati módjait. ... Az ember fejlődése kapcsolati hálóban történik, és a szocializáció során az egyén megtanulja megismerni önmagát és környezetét, az együttélés szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedési módokat.”

(SALLAI Éva, Tanulható-e a pedagógus mesterség, 1996., 80. o.).

Ezért is tartom különösen fontosnak az egyetemi hallgatói csoportok, közösségek szerepét, mind a szakmai, mind a szociális fejlődésben.

A következő fejezetekben három hallgatói pályázat keretében megalkotott projektet mutatok be, melyek meghatározták doktorandusz éveimet, általa saját alkotói fejlődésemet, illetve levonva a következtetéseimet, tapasztalataimat felhasználhattam az oktatásban folytatott tevékenységemben is.

3.1. **KIRÁLY UTCA 15.**
hallgatói tervpályázat

3.2. **MILDHOME ÉS ECO
GREEN VILLAGE**
meghívásos építészeti pályázat

3.3. **13. VELENCEI ÉPÍTÉSZETI
BIENNÁLE**
nemzetközi pályázat a Magyar
Pavilon installációjának
megalkotására

3. PROJEKTEK KAPCSOLATOK TÜKRÉBEN

3.1. KIRÁLY UTCA 15.

HALLGATÓI TERVPÁLYÁZAT

_ kapcsolatok, mely által a történelem megelevenedni képes, és értéket teremt

...határoló térfalak...**TÉR**

...Holokauszt...**IDŐ**

...Homlokzati festék...**ANYAG**

...Zsidó gettót határoló fal

emlékhelye...**HELY**

...Műemléki épület tisztelete...**ÉN**

...Greg András/Stemmer Andrea...**MI**

3.1.1. A tervpályázat bemutatása, célja

Az ötletpályázat kiírói a *KultUnio* - Budapest Multikulturális Negyede és a *KÉK* - Kortárs Építészeti Központ volt. Maga a tervezési feladat a Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetváros önkormányzata tulajdonában álló Király utca 15. szám alatti (34184), a KÖH (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal) által helyreállított, a holokauszt idején a gettót határoló falként használt kerítésfal fogadóépületének belső homlokzati renoválása volt, földszint magasságig.

A pályázat elsődleges célja építészeti ötletek begyűjtése volt a hallgatóktól, és az ország össze építészképzésben szereplő intézményből várták a pályaműveket. Az épület megóvása, és jelentőségének felértékelése mellett az ötletpályázat kiírói azt a további eredményt tűzték ki, hogy egy kreatív együttműködés létesüljön a civil szféra és a vállalati közeg között. Ennek érdekében a *Magyar Telekom Civil Liciten* felajánlott egy pénzösszegét, az általa biztosított önkéntes munkaerőt, valamint a *Baumit Kft.* által szponzoráció formájában felajánlott anyagai hozzájárulás lehető leghatékonyabb felhasználását is figyelembe kellett venni a koncepció megalkotása során.

3.1.2. Az épület ismertetése, helye a történelemben

Az épületet Pollack Mihály fia, Ágoston tervezte, 1852-ben épült a ház Szelényi József számára, aztán 1890-ben átalakította Pejacsevics László gróf, Kirschenbaum Keresztély volt a pallér.

A XIX. század elejétől kiépülő utca jelentős lakóházainak sorába tartozik ez háromemeletes, romantikus sarokbérház, mely - talán a szabadságharc miatt - a szokásosnál sokkal lassabban, 1848 és 1853 között épült fel. A körbeépített udvaros és hátsóudvaros óriási bérház nagyszámú és nagyméretű, többnyire kéttraktusos lakásokkal épült, a földszinten a Király utca felé végig üzletekkel, az első udvarban házmeisterlakással, a hátsó udvarán istállóval, kocsiszínnel.

A műemlék épület jellegzetessége a hatalmas, rozettadísszel keretezett kerékvetős bejárat, az akantuszleveles kőkonzollal alátámasztott, csillagdíszes főpárkány, a szegmensívű, falpilléres kapualj és átjáró, a tágas, öntöttvas korláttal kísért háromkarú lépcső és a ma is felfedezhető díszítőfestés, amely azonban ma már elég rossz állapotban van, felújítást érdemelne.

A Király utcai sarokházban a későbbiekben tragikus események történtek. 1944-ben a ház Holló utcai telekhatára a gettó határa lett. A ház lakói ekkor- a házmeister és a cselédek kivételével- szinte kivétel nélkül zsidók voltak. Volt, akit munkaszolgálatra vittek, volt, akit megsemmisítő táborba, aki ettől megmenekült, gettóba zárták, néhányan elhagyták az országot.

A házzal egykorú, szörnyű időkre emlékeztető vegyes falazatú kerítés, melyet a gettó létesítésekor megmagasítva, vaskampókkal és szögesdróttal kiegészítették, 2005-ig változatlanul állt a Holló utcai telekhatáron. Ez volt a negyedben a gettó utolsó érintetlenül megmaradt falszakasza. A ház lakói meg akarták menteni, kérésük azonban nem talált meghallgatásra, a falat lebontották és vasbetonfallal helyettesítették.

Amikor ez az UNESCO tudomására jutott óriási nemzetközi felháborodást keltett, s ezután hívta fel a magyar állam figyelmét az egykori gettó falak megőrzésének fontosságára és védelmének jelentőségére.

A felháborodás hatására 2010-ben a KÖH visszaállította a befektetővel a vegyes falazatú falat. A ház külső homlokzatán és a hátsó udvarát határoló visszaállított falon az ÓVÁS! Egyesület háromnyelvű emléktáblát helyezett el a gettó halottainak emlékére.

A lakóház hátsó udvara azóta sűrűn látogatott és útikönyvekben is szereplő idegenforgalmi emlékhellyé vált.

A műemlék a vezetett városi séták kedvelt célpontja. Évente több ezer külföldi turista halad át a társasházon, melyben az önkormányzat által fenntartott szociális lakások találhatóak.

**A tervezési
helyszín:**

**BUDAPEST,
Király utca
és a Holló
utca sarkán
álló műemlék
épület**

**A tervezési
helyszín:**

1. belső udvar
2. emléktábla
az egykori
gettót határo-
ló falon
3. a helyre-
állított fal

3.1.3. Tervezési koncepció

„Aki egy életet is megment, az egész világot menti meg.”

„Whoever saves a life, it is considered as if he saved an entire world.”

Mishnah Sanhedrin 4:5

„Aki egy lelket is elpusztít, az egész világot pusztítja el.”

„Whoever destroys a soul, it is considered as if he destroyed an entire world”

*Babylonian Talmud
Tractate Sanhedrin 37a*

A telken található társasház történelmi és szellemi mélysége volt irányadó koncepciónk során. A történések, melyek e falak között, később e falakon kívül zajlottak 1940 és 1945 között, s amelyeket nem szabad elfelejtenünk. Emlékeznünk kell rá igenis, és tanulni abból.

Célunk nem a meghökkentés volt, hanem egy történet elmesélése szavak nélkül. Maga a történelem. A szabad emberből való üldözötté válás, a bujkálás, a rémisztő deportálás és a "tett". A holokauszt szörnyű dolog, mást nem tehetünk, minthogy emlékezzünk mindazon lélekre, ki ártatlanul vesztett el. Az építészeti koncepció során egy új réteget, bőrt kapott a földszinti homlokzat. Az igénytelenül hagyott villamosvezetékeket egy sávba helyeztük át a gerendák felé, majd a régi sávot visszatömörítettük.

A nyílászárókat kivettük, lecsiszoltuk, szigeteltük és lefestettük. A fal új fehér vakolat rétegén a történet bontakozik ki.

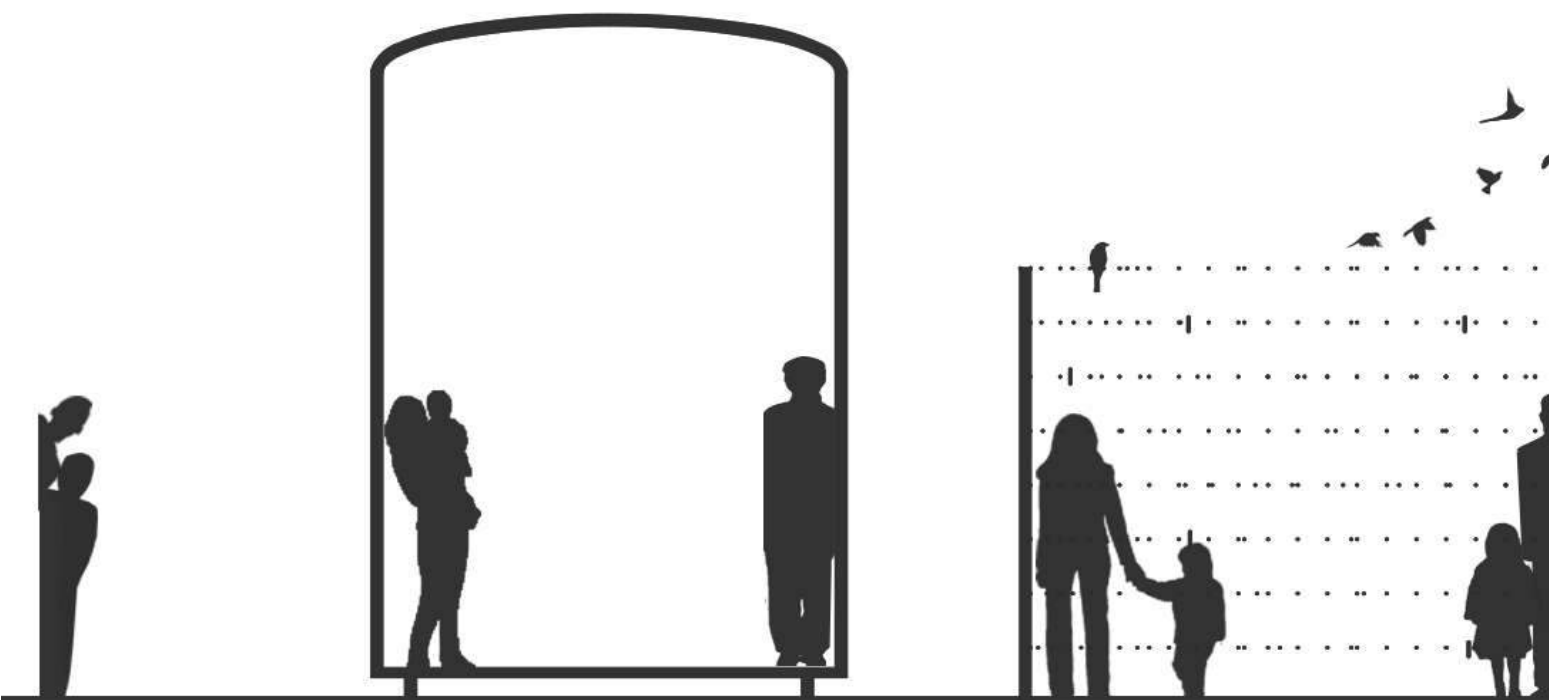
A homlokzatfestés témája:

A Király utcáról belépve az ÉK, DNY homlokzat kíséri léptünket, mely a DK homlokzathoz vezet. Itt történik a bujkálás, deportálás és a tett. Szépen a történések elvezetnek a gettófalhoz. Búcsúzva a társasházról pedig az utolsó homlokzat, a ÉNY homlokzat emléket állít, és örökké emlékeztet minket. Így állítva egy teljes megemlékezést a Holokauszt áldozatainak.

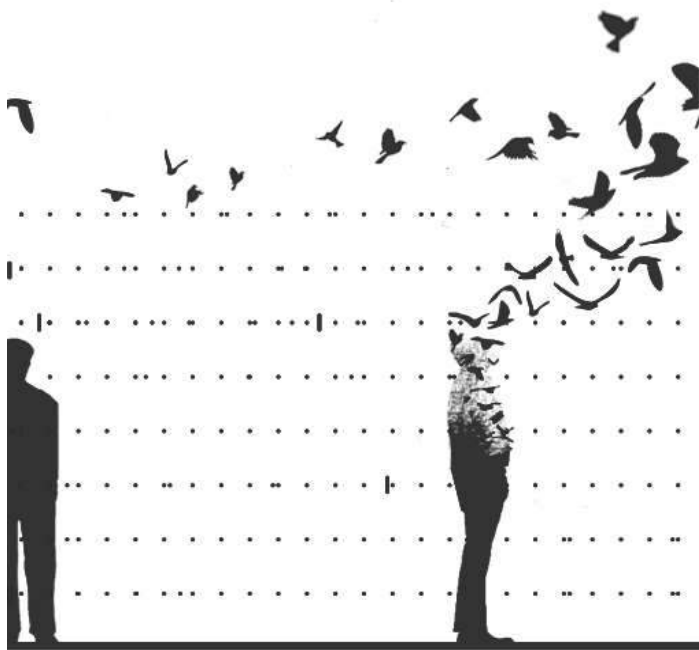
A tervezés során fontos szempont volt, hogy:

- a pályamunka tartós, időjárás-, és amortizáció-biztos legyen,
- figyelembe kellett venni a különleges helyszíni adottságokat: a műemlékház jelenleg is lakott, valamint azt, hogy a városi túrák alkalmával számtalan turista halad át az udvaron, ez kisebb ellentmondásnak is bizonyult, hiszen két választás állt előttünk, azaz az egyik, hogy a lakók életét nem befolyásolja a mű, vagy úgy mond múzeumi környezetbe helyezi az udvart, és az egykori gettófalat. Mi az utóbbi mellett döntöttünk.
- az anyagi és szponzorációs kereten belül kellett maradni, mely a következőkből állt:
  - 450.000 Ft, melyet a pályázó szabadon használhat fel anyagokra, ha azt az organizációs tervezetében feltünteti
  - 200.000 Ft értékű Baumit termék, mely listaáron értendő.

A számítások alátámasztására egy organizációs tervet és egy költségvetést kellett csatolni a tervhez.

„כאילו נחשב זה, נפש המאבד כל,
ומלואו העולם את הרס הוא

„Aki egy lelket is elpusztít, az egész világot
pusztítja el.”

„Whoever destroys a soul, it is considered
as if he destroyed an entire world”

Babylonian Talmud Tractate Sanhedrin 37a

„עולם הציל כאילו - אחת נפש שהציל מי,”

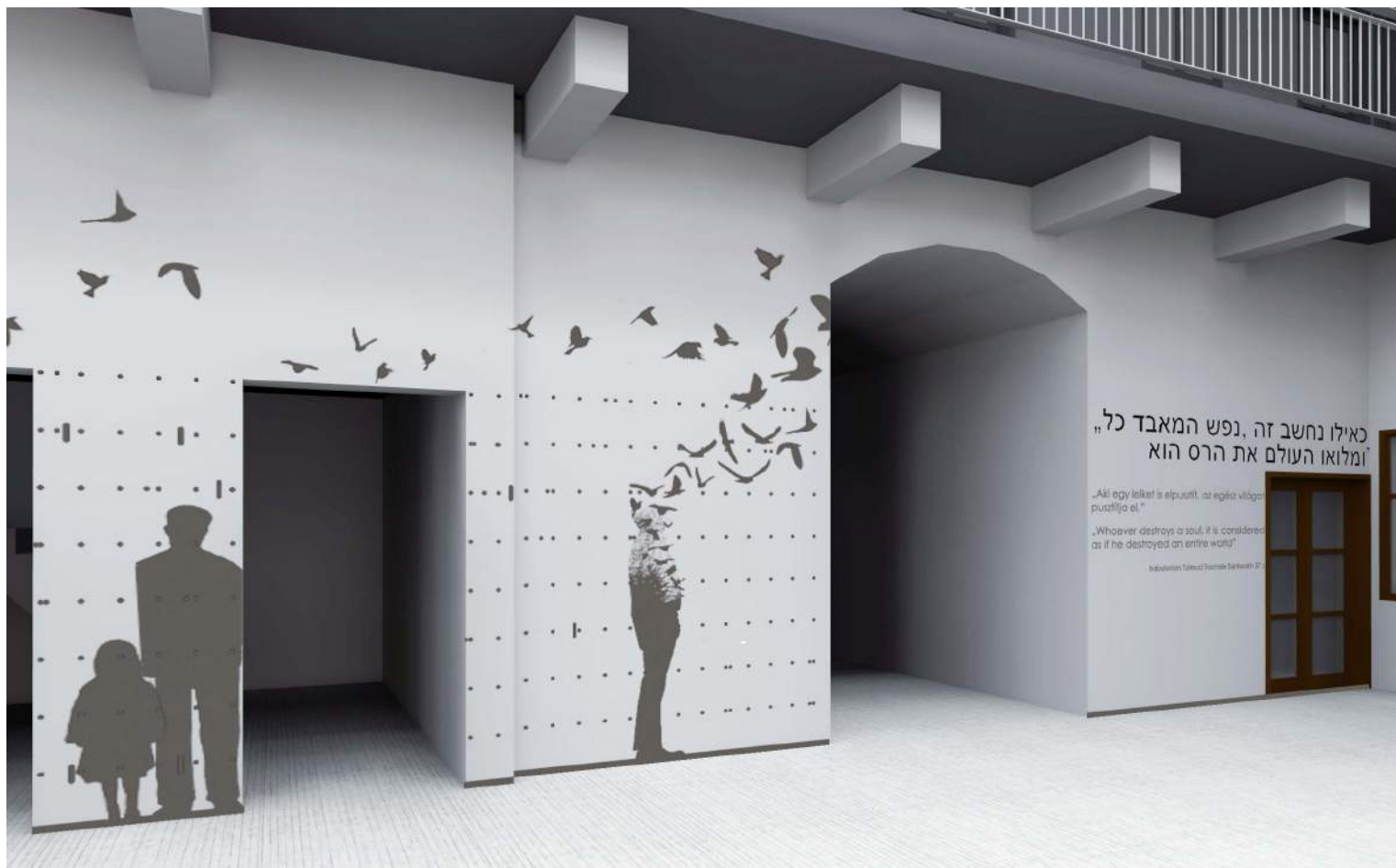
”
מ
ל
א
ו
”

„Aki egy életet is megment, az egész világot menti meg.”
„Whoever saves a life, it is considered as if he saved an
entire world.”

Mishnah Sanhedrin 4:5

3.1.4. A pályázat elbírálása

A tervet a bizottság a III. helyezésre sorolta.

Véleményük, hogy a pályamű múzeumi hangulatba helyezi a zsidó gettó fal fogadóépületének környezetét. Okos és szép falfestéssel igyekszik a hatást erősíteni. Nagy segítséget nyújt az oda látogató turistáknak abban, hogy átérezzék mindazt a borzalmat, amit valójában a hely jelent. Hibája viszont, hogy nem veszi figyelembe az épület lakott jellegét. A zsűri véleménye szerint a lakók jó közérzetének és a turisták megszólításának ugyan olyan szinten kell történnie.

3.1.5. Utókép, tapasztalatok értékelése

Emlékezés, s ezzel kapcsolatos az emlékeztetés. A tervezői kiindulás tekintetében az alkotásban lévő jelentős szerepe miatt kerül kiemelésre ez a kifejezés, hiszen „nemcsak konzerválunk benyomásokat és élményeket, hanem szakadatlanul formálunk és komponálunk vele, s tesszük ezt, mivel a megformáltra, komponáltra jobban emlékszünk, mint az informisra.

Az emlékképek felidézésére, és kezdeti homályos kontúrjainak pontosítására már Loos is tervezői kiindulópontként tekintett:

„az építészet hangulatot kelt az emberben. Az építész feladata ezért, hogy ezt a hangulatot megragadja.”

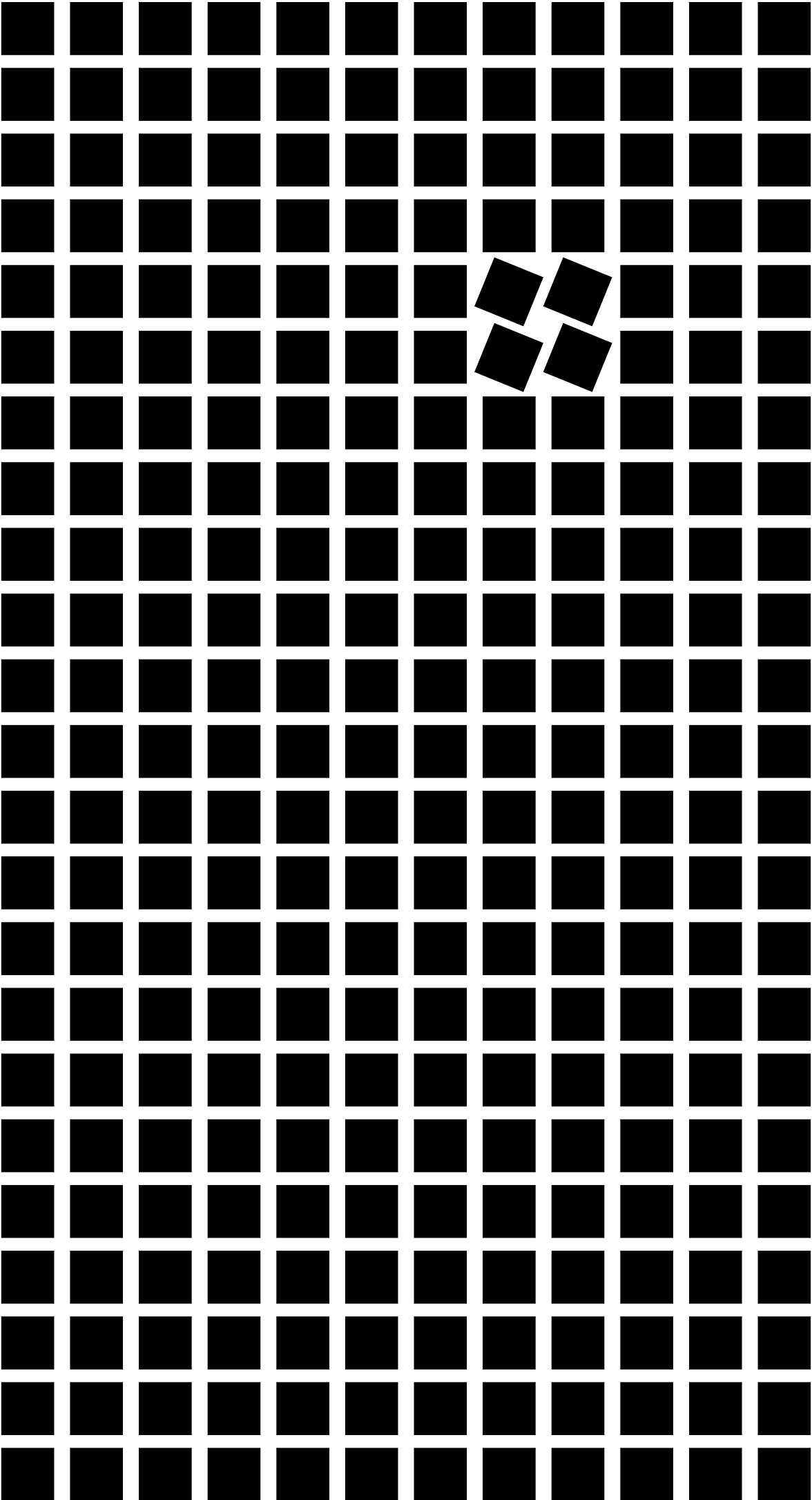
Adolf Loos

Szemben néhány magabiztosnak ható évtized uralkodó nézetével - amikor átmenetileg a helyre és a környezetre, mint zavaró és nehezen megkerülhető tényezőre tekintettek alkotó elődeink, azonban valójában tradicionálisan kijelenthető, hogy az építészet a helyek megalkotását jelenti, ahol minden helyet sajátos tulajdonságokkal rendelkező „dolgok” határoznak meg.

Az építészetnek a helyhez, a helyzethez való kötődése azért is érdekes, mert bizonyos - akár elsőre talán még jellegtelennek is ható - épületek éppen a helyhez való viszonyulásuk révén válnak a környezet szerves részévé, és ezzel együtt valami furcsa, meghatározhatatlan, időtlen jelleggel ruházódnak fel.

1. TÉZIS

A kontextus által létrehozott hangulati sajátosságok révén az épület képes ismerős helyzeteket teremteni és személyes kötődést létrehozni, tehát emlékeket felidézni és ezáltal szervesen beilleszkedni folytonosan alakuló világunkba.

3.2. MILDHOME ÉS ECO GREEN VILLAGE

meghívásos építészeti pályázat

– kapcsolatok, melyek által új
lakóhelyek és közösségek jöhetnek létre

Tatabánya_ Alsógalla-falurét...**TÉR**
Fenntarthatóság...Megtérülés...**IDŐ**
Gazdaságosság...**ANYAG**
Terület életrekeltése...**HELY**
Szociális érzékenység...Modul...**ÉN**
Fogas Renáta/Veres Gábor
DLA/StemmerAndrea...
Do it yourself...Generációk...**MI**

3.2.1. A tervpályázat tárgya

A tervpályázat tárgya egy **MILD HOME** (My Modular, Intelligent, Low Cost, Do it Yourself,) és egy **Eco Green Village** tervezése a tatabányai, Alsógalla-falurétre. Fenntartható, gazdaságosan megépíthető és üzemeltethető lakóegységek, valamint az ezeket magába foglaló kisebb településrész tervezése.

3.2.2. Tervezési koncepció

- Cél: a terület életre keltése. A MILD HOME projekt kétéves időtartama alatt elvi megoldásokat találni a projekt által megfogalmazott MILD HOME-ra, mint lakóegységre és az azokból felépülő Eco Green Village-re, mint lakó együttesre.

- **My Modular:** modulrendszer, pixelstratégia alkalmazása mind a telepítésnél, mind a konstrukcióban, mind a belső terek, bútorok kialakításában.

- **Intelligent:** intelligens berendezések, automatizálás, szabályozhatóság, csak a szükséges mennyiségben

- **Low Cost:** költséghatékonyság az épület teljes élettartama alatt, olcsó fenntartás, minimális energiahasználat, energiatakarékos világítási rendszerek

- Do it Yourself:

- Községi ház: közösség és identitás teremtése, ökotudatra való nevelés, kis könyvtár, rendezvényterem, játszóház, irodák
- Műhely ház: hobby, műhelymunka, kisebb közösségekbe való tömörülés
- Főtér: termelői piac heti egyszer (helyi termékek árusítása)
- Szelektív hulladékgyűjtés - újrahasznosítási lehetőség
- Zöld hulladék, közös, központi komposztálás
- Esővíz, szürkevíz központi gyűjtése, hasznosítása
- Központi hő és energiatermelés (napelem, napkollektor)

- Közlekedés, infrastruktúra:

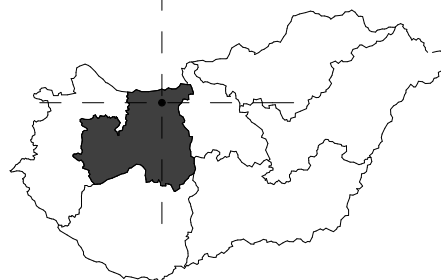
- Tömegközlekedés a peremterületen
- Autómentes házak, parkolás tömbösítve a peremterületen, parkolóházban, elektromos töltőállomás
- Tervezési területen belül gyalogos és kerékpáros közlekedés - zöld folyosók + az egységek által alkotott zónák
- Belső utakon mentőautó, tűzoltó autó közlekedése biztosított

- Környezet:

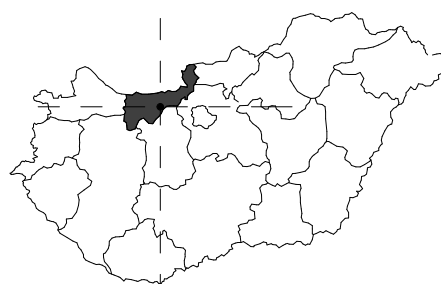
- Zöldterületek
- Községi haszonkertek, gyümölcsös
- Játszótér, kültéri fitness pálya
- Park, rekreációs zónák kialakítása a további fejlesztésben

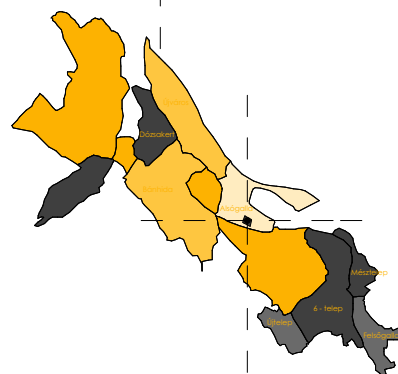
Európa

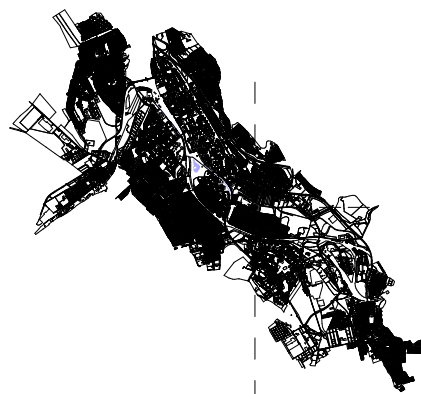
Régió_Közép-Dunántúl

Megye_Komárom-Esztergom

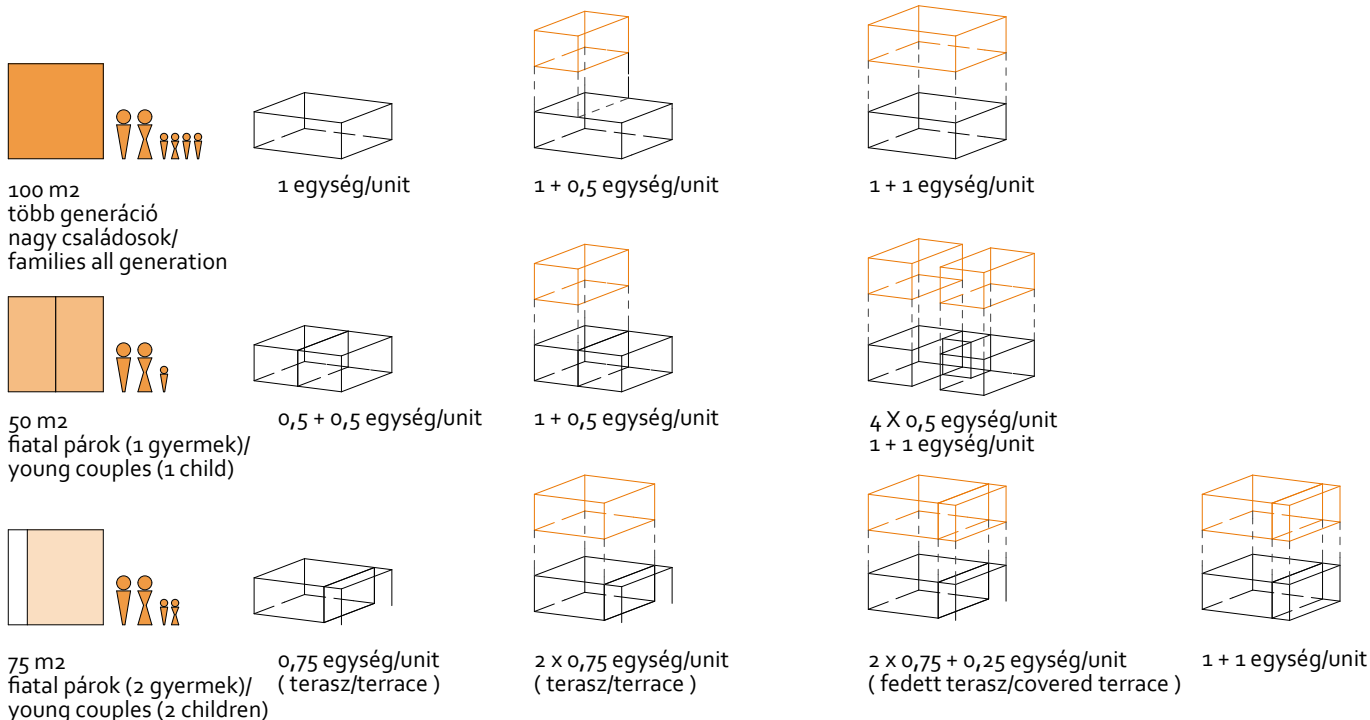
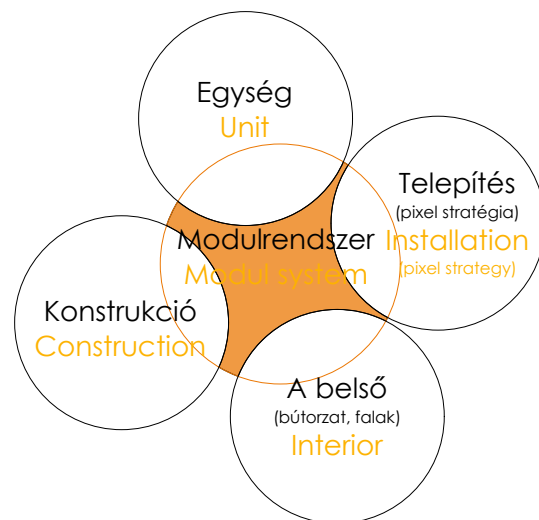
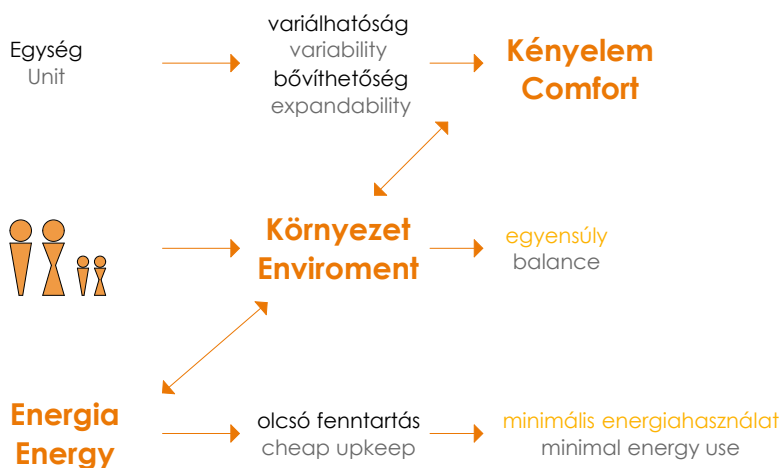

Tatabánya_városrész

Utcahálózat_tervezési terület

MILD... MODULAR HOME

Összesen 100 lakás: 50 db 50 m2, 30 db 75 m2, 20 db 100 m2
Total 100 house: 50 piece 50 m2, 30 piece 75 m2, 20 piece 100 m2

3.2.2.1. Telepítés, elhelyezés, környezetalakítás_Eco Green Village

A telepítésnél az aktuális szövetbe való illeszkedést tartottuk a legfontosabbnak, a kisvárosias lépték megtartását. Mivel a tervezési terület egy határt szab a paneles, Volán telep és családi házas zónák között ezért úgy kellett kialakítanunk, hogy be tudja tölteni, azt az űrt, ami jelenleg a területen van.

A terület meghatározó erővonalait figyelembe véve alakítottunk ki egy pixelstratégiát, mely segítségével kialakult a terület telepítési koncepciója, valamint az egység, ami egy kis léptékű családi ház alapterületének felel meg (10x10m-es négyzet). Ezen egységek sokszorozásával és variálásával alakultak ki a terület zónái.

A vertikális bővíthetőség előnyben való részesítésével dinamizmust kölcsönöztünk a tervezési területünknek. Fontosnak tartottuk, hogy a terület nyugati (Volán telep) része fokozatosan kezdjen egy fellazulni, kialakítva ezzel egy montázst, mely a közösségi terektől indulva közrefogja a magánterületeket. Ez a „térfa” jól érzékelhető a telepítési helyszínrajzon, így létrehozva egy belső transzparens tömböt a „sejtekkel”.

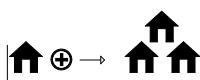
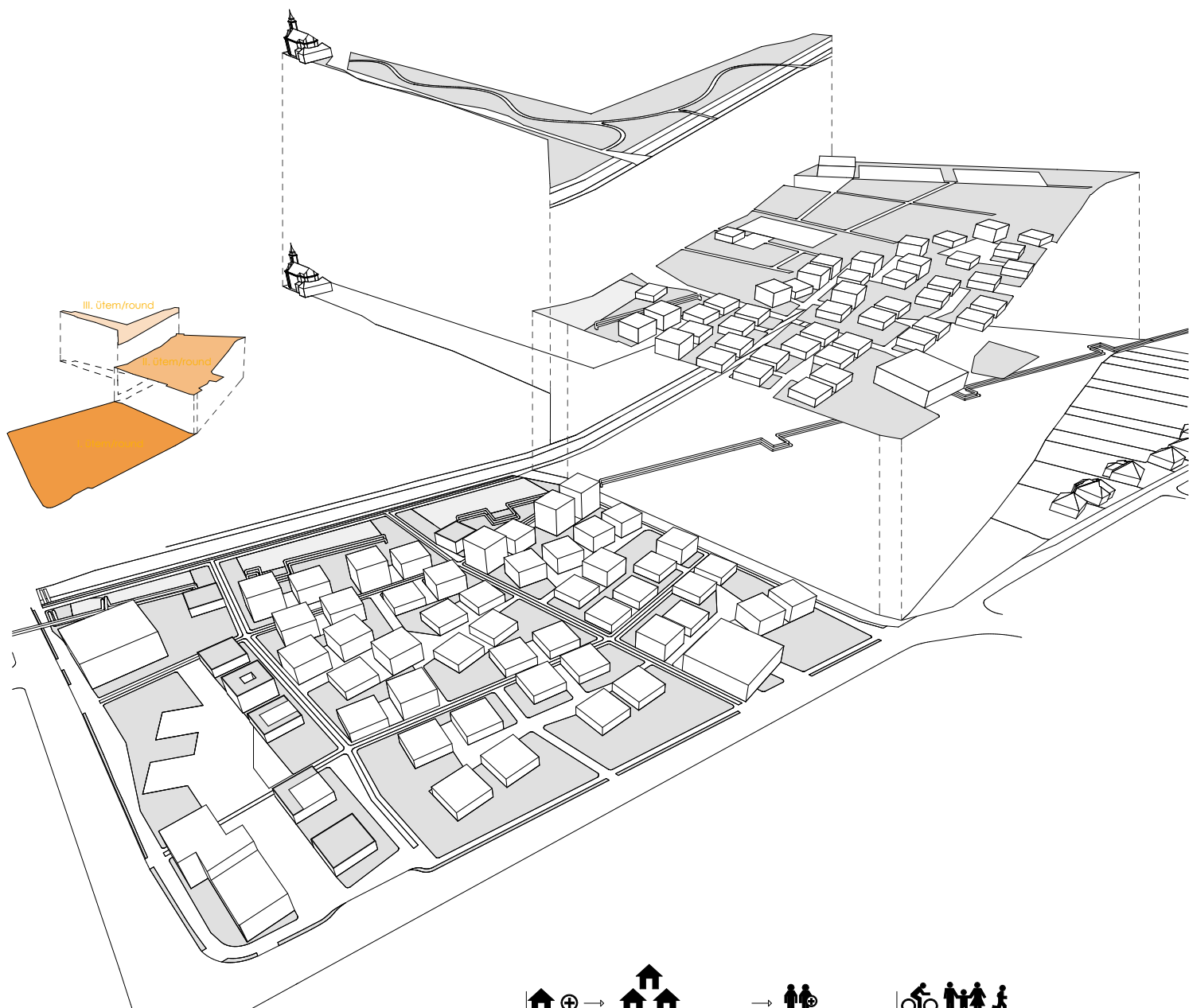
Az Eco Green Village-el egy olyan közösségi háló kiépítése volt a célunk, melyben a közösségfenntartó funkciók elsődleges szerepet kaptak. Egy olyan heterogén lakóövezet kialakítását kellett létrehozni, melyben fiatalok, idősek, generációs családok egyaránt megtalálják a helyüket. E cél figyelembe vételével alkottunk egy közösségi házat, melyben kis könyvtár, irodák, rendezvényterem (közösségi programok, kulturális rendezvények, filmvetítések, valamint belső piacként való működés rossz idő esetén), játszóház (kisebb óvoda) is helyet kapott. Fontosnak tartottuk az ökotudatra való nevelés kérdésének előtérbe való helyezését.

A közösségi háló részeként hoztunk létre egy műhelyházat, mely kisebb közösségeket hoz össze. Igény szerint kialakítható hobby, barkács műhely a lakók számára.

A főteret közrefogva alakultak ki még közösségi funkcióink, mint pl.: kávézóház + terasz, cukrászda, kisebb étterem, élelmiszerbolt, valamint kültéri játszótér a gyermekeknek, „felnőtt játszótér” kültéri fitness és a főtér, ahol jó idő esetén heti egy alkalommal, minden szombaton egy termelői piac kap helyet.

Itt a haszonkertekben megtermelt termékek árusítása folya, majd a II. ütemben létrehozott gyümölcsösből származó termékek árusítása is bekapcsolódhatna e körbe. A haszonkertekhez kapcsolódóan kialakítottunk egy közös szerszámtárolót is, valamint szelektív hulladékgyűjtőt és komposztálót is.

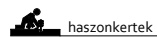
egység → vertikális egység növekedés

→ több család, fiatal pár

a területen belüli úthálózat
kerékpározás
gyalogos forgalom
futás

haszonkertek

parkolóház

kerékpár tároló, kölcsönző, szervíz

műhelyház (barkácsolás..)

játszóter

kávézó, cukrászda

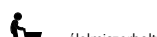
"felnőtt játszótér" kültéri fitness

kávézó, étterem

közösségi ház

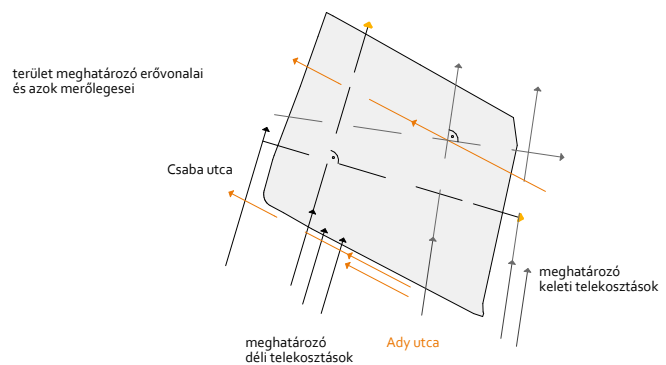
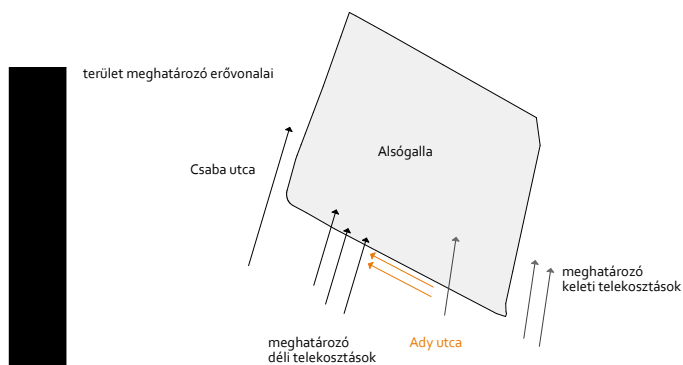
élelmiszerbolt

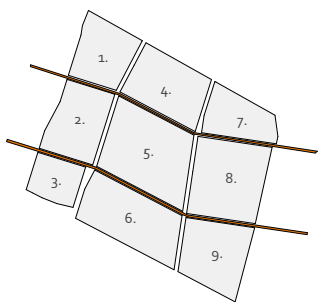

zöldfelületek

parkolóház/parking house
cél: autómentes házak kialakítása
parkolás peremterületen

erővonalak által határolt teresedések

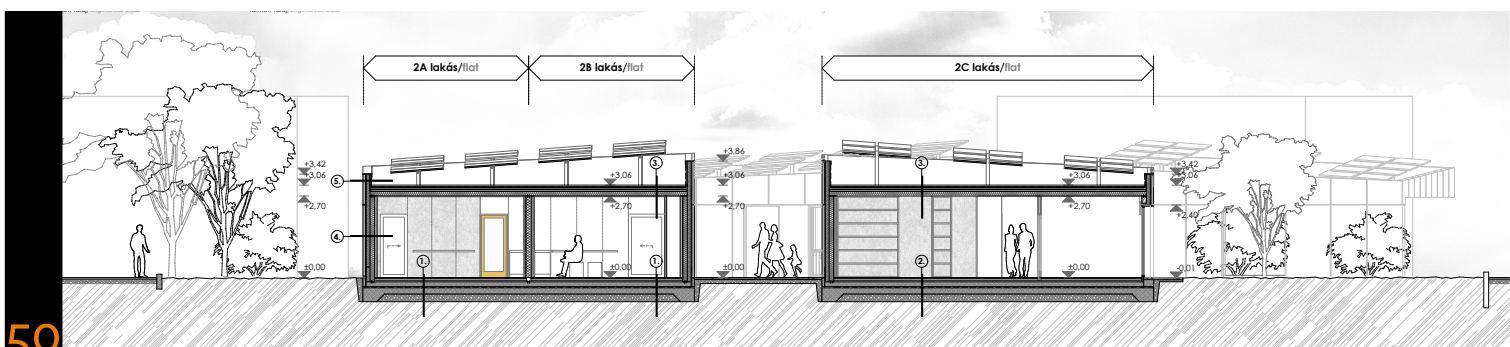
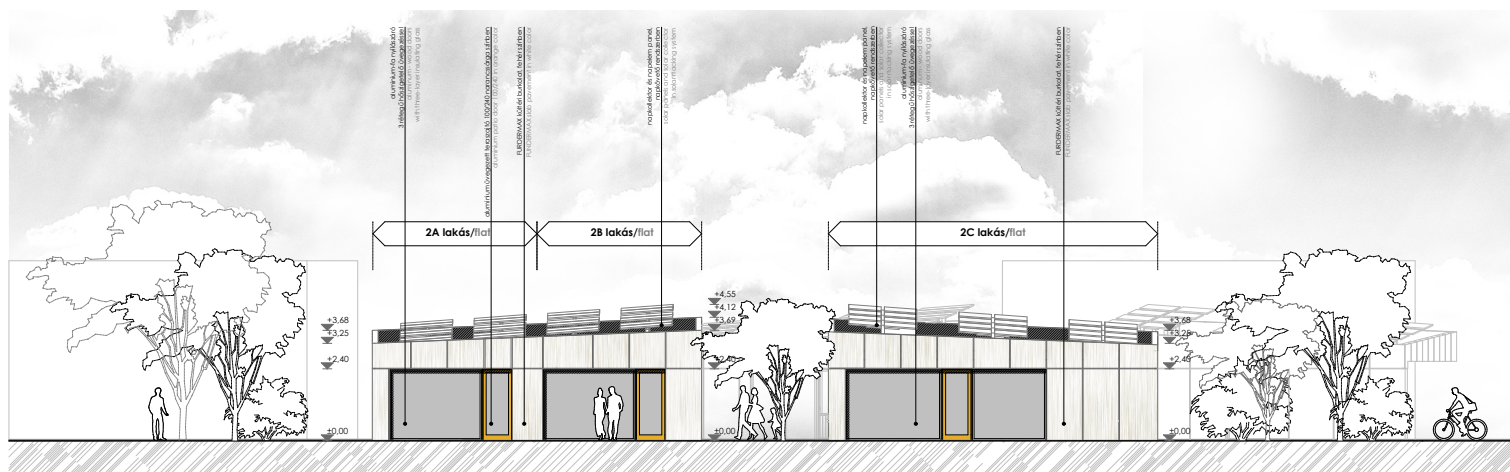

telepített egységek és azok sokszorozása

az egységek által alkotott "sejtek" és zónaterületek első és második ütemben

3.2.2.2. Építészeti koncepció, tömegalakítás, alaprajzi elrendezés_MildHOME

A tervezett egységeket fehér kubusba zártuk, fenntartva ezzel a minél egyszerűbb modulrendszer alkalmazásának lehetőségét és vertikális bővíthetőségét. Építészeti koncepciónk célja egy olyan tiszta eleganciát, megbízható magabiztosságot és átlátható rendet sugárzó építészeti tömeg megformálása volt, mely vertikális dinamizmusával egy olyan játékot fogalmaz meg, mely egyszerre teszi tiszteletreméltóvá és szerethetővé az egységeinket.

Egységeink négyes csoportokban működnek. Négy egység alkot egy közösséget, melyeknél a 400m² alapterületből mind összesen 50m² választottunk le, amiben helyet kapott egy közös biciklitároló, közös mosoda és gépészeti helyiség. Célunk ezzel is a közösség építése volt, hogy az emberek ne elszigetelten éljenek egymás mellett, hanem közösségben, a napi kapcsolatot fenntartva.

Az egységeken belül 3 lakástípust különböztetünk meg, melyek variálhatóságának köszönhetően a tervezési területen összesen 100 lakás kapott helyet. Ebből 50 db 50m², 30 db 75m² és 20 db 100m². Típusok:

- 1.) több generáció, nagy családok_100m² lakás
- 2.) fiatal párok (2 gyermek)_75m² lakás
- 3.) fiatal párok (1 gyermek)_50m² lakás

Az alaprajzi elrendezés estében is szintén a négyes egységet vettük figyelembe. Így kialakult egy 100m² lakás, egy 75m² lakás, 3 db 50m² lakás valamint egy 50m² gépészeti helyiség, mosoda és biciklitároló. Minden lakóegységnél helyet kaptak a kötelező funkciók: szélfogó, nappali, konyha, szoba, fürdőszoba.

3.2.2.3. Épületszerkezetek kialakítása, anyaghasználat

Az épület szerkezetének tervezésekor az alábbi szempontokat vettük figyelembe: a koncepciónkban megfogalmazott bővíthetőségi lehetőséget, a könnyű variálhatóságot és maga az összeszerelés időtartamának lecsökkentését, akár előregyártását is.

Ezért döntöttünk a szerelt szerkezet mellett, azon belül is a faváz alkalmazásánál. Erre épülnek rá kívülről a külső homlokzati panelek (tartóvázzal), és belülről egyrészt a natúr farostlemez és belső homlokzati panel. A könnyű alakíthatóság elérése érdekében mind az oszlopokat, mind a ráépülő paneleket egységes rászterbe fogtuk, amelyhez a beltéri kialakítás is alkalmazkodik (válaszfalak, beépített bútorok). Az oszlopok közé 15cm vastag öko cellulóz hőszigetelés került, valamint erre kívülről pluszba még 15cm vastag, szintén öko cellulóz hőszigetelés.

3.2.2.4. Épületgépészeti és innovatív megoldások

A koncepcióba csak megújuló energiaforrásokat építettünk be, mind a hűtés/fűtés, mind a villamos energia esetén. Négy egység alkot egy energetikai egységet. Egy energetikai egység magába foglal egy központi fűtési/hűtési és egy elektromos elosztó rendszert. Ez a központ egy fél-egységnyi helyet (50 m²) foglal el, a négy egységen kívül tartozik hozzá egy esővíz tározó tartály és egy hőszigetelt melegvíz-tároló puffer tartály. Kiegészítő egységként csatlakozik még a tetőn elhelyezett 6-6 pár napelem és napkollektor. Ezek a szolár egységek egy napkövető rendszer részét képezik, így mindig az ideális szögben kapják a napsugarakat. Nyári időszakban akár 80%-kal több energiát is termel a napkövető napelem rendszer. Egész évre vetítve 45 % energiátöbblettel számolhatunk.

A rendszer jóval több energiát termel télen is, mint a stabil tartószerkezetűek, nem marad meg rajta a hó, függőlegesre állítva azonnal lecsúszik.

A négy egység tetejére hulló csapadékot egy földalatti központi tartályban tároljuk. Az **esővíz gyűjtés** segítségével akár a vízfelhasználásunk 50%-a is megtakarítható. A szürke vizet wc öblítésre, mosógép üzemeltetésére, öntözésre és egyéb takarítási/mosási célokra használjuk fel.

Tatabányán átlagosan évi 600mm csapadék hullik, az összesen 400m² vízszintes tetőfelületről összegyűjtött víz, 130 liter/fő napi átlagos vízfogyasztást figyelembe véve ~13 fő esetén, kb. 25m³-es tartályt igényel. Az esővíz tartályba helyezett hőcserélő segítségével megoldható az épületeket **mennyezeti hűtése**. A föld alatt elhelyezkedő tartályban a víz hőmérséklete 17-18°C, így megfelelő a nyári időszakban az egységek hűtésére.

Az egységek **fűtése és használati melegvíz** ellátása egy hőszigetelt puffer tartályba helyezett hőcserélő segítségével történik. Téli időszakban a tartályban lévő vizet a tetőn lévő napkollektorok és a központi egységben lévő agripellet kazán melegíti fel. A mezőgazdasági termelés során keletkező növényi anyagok, maradékok, hulladékok préselve, pelletálva kiváló fűtőanyagokká alakíthatóak. A fával ellentétben ezek a növények évente újra megnőnek és learatják, kaszálják őket. Így az agripellet egy évente megújuló energiaforrásnak tekinthető. Nyári időszakban a használati meleg víz előállításához a napkollektorok elegendő energiát termelnek, a napkövető rendszer segítségével mindig ideális pozícióba állíthatóak, túlmelegedés esetén automatikusan elfordulnak a napsugaraktól, garantálva ezzel a rendszer biztonságát.

A tetőn lévő szolár rendszer részét képezik a **közüzemi villamos hálózatra visszatápláló napelemes rendszer**. Amikor süt a Nap és a rendszer energiát termel, a megtermelt

energiamennyiséggel két dolog történhet: vagy rögtön elfogyasztásra kerül a napelemes rendszernek otthont adó háztartásban (ilyenkor megspórolva a lakóknak a villanyszámla erre az energiamennyiségre vonatkozó részét), vagy visszajut ez a zöld-energia a közüzemi hálózatba. Ebben az esetben a visszatáplált energia mennyisége mérésre, és későbbi elszámolásra kerül a háztartás és az áramszolgáltató között. A központi egységben található a napelemes rendszer/villamos elosztó berendezés vezérlése, itt találhatóak az egyes blokkokhoz tartozó fogyasztás mérők is.

3.2.2.5. Közlekedés a tervezési területen, parkolás

A telepítésből adódóan zónákat hoztunk létre, melyek kijelölték a terület átjárhatóságát, közlekedési útvonalait. A főbb összekötő utakon két különböző forgalom is zajlik. Egy gyalogos nyomvonal mely a két oldalsávban található, az épületek megközelíthetőség miatt, mely kiselemes kötésbe rakott térkő burkolatot kapott. A két sáv között fut a kerékpárosok számára kialakított zökkenőmentes térkő burkolat. A fő forgalmi útvonalakat leválasztva a területtől kialakítottunk egy 1,20m magas térfallal lehatárolt rézsűs zöldfelületet. A főbb közlekedési útvonalak teresedésekben csatlakoznak egymáshoz, így kialakult az alsógallai terület nyugati felén a főtér, mely alkalmas rendezvények kitelepülése is, illetve ezen felül erre merőleges gyalogos sétányok.

A koncepció alapja, hogy autómentes házakat hozunk létre. A parkolást tömbösítve a peremterületeken alakítjuk ki, parkolóházakban, melyekbe autót liftet működtetünk, hogy megfelelő számú parkolóhelyet tudjunk biztosítani a lakóknak, valamint elektromos töltőállomásokat biztosítunk az elektromos autók feltöltéséhez. A terület belső részén csak gyalogos és kerékpáros forgalom működik. A jelenlegi buszmegállót meghagytuk, helyét a főtér irányvonalába igazítottuk.

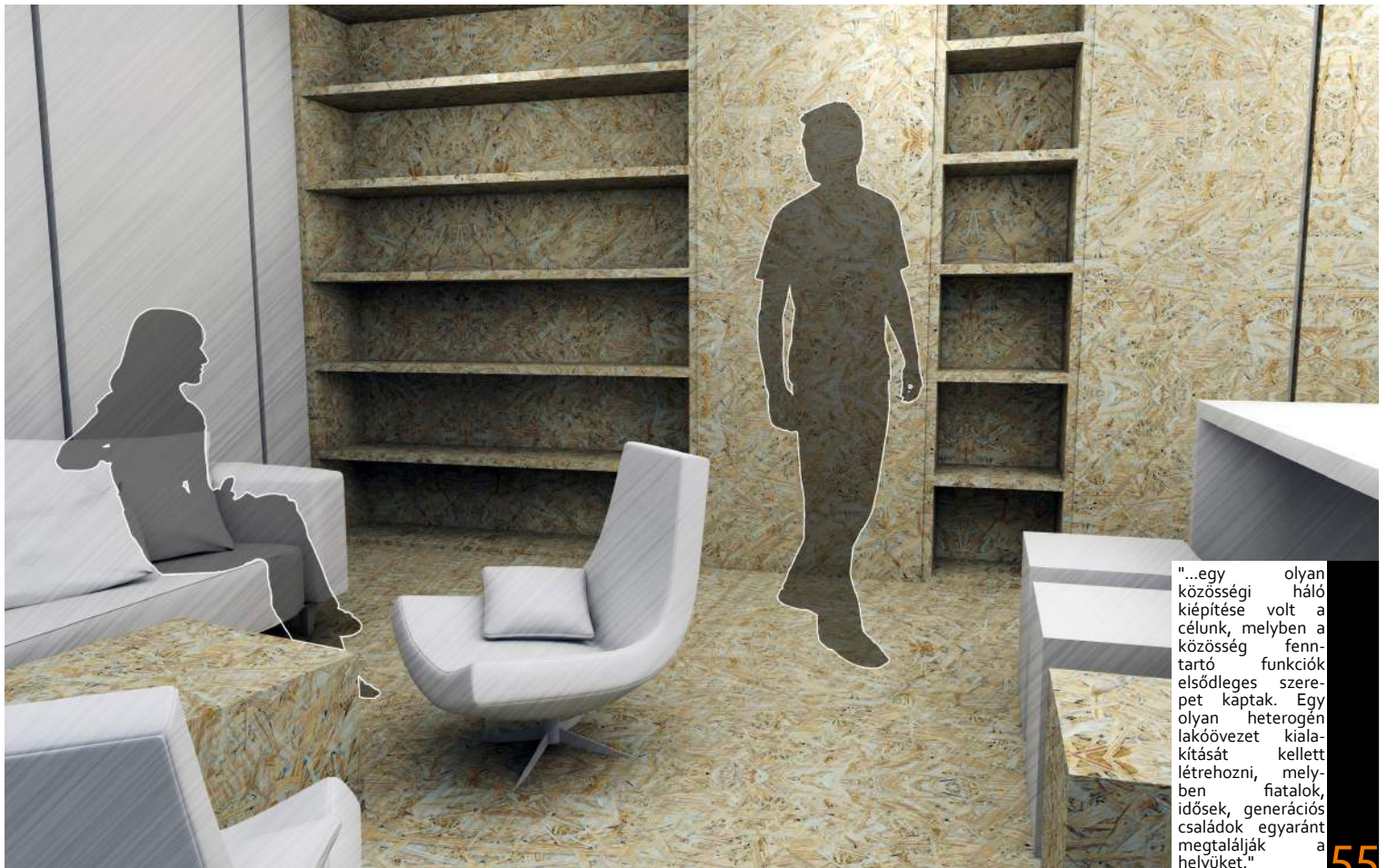

"Építészeti koncepciónk célja egy olyan tiszta eleganciát, megbízható magabiztosságot és átlátható rendet sugárzó építészeti tömeg megformálása volt."

"...egy olyan közösségi háló kiépítése volt a célunk, melyben a közösség fenn-tartó funkciók elsődleges szerepet kaptak. Egy olyan heterogén lakóövezet kialakítását kellett létrehozni, melyben fiatalok, idősök, generációs családok egyaránt megtalálják helyüket."

3.2.3. Utókép, tapasztalatok értékelése

A pályázati anyagunkban úgy érezzük, hogy a megfogalmazott felvetések alkalmasak számos, a mai kor emberét érintő és foglalkoztató probléma megválaszolására. A környezeti változások között kiemelkedő jelentőségű az egyre kevesebbek által vitatott globális felmelegedés, mely ellen nemcsak védekezni kell, például hatékonyan szigetelt és jól tájolt, lombhullató fákkal árnyékolt épületekkel, hanem tenni is kell valamit a visszaszorításáért, valamint foglalkozni kell az innovatív megoldások alkalmazásával.

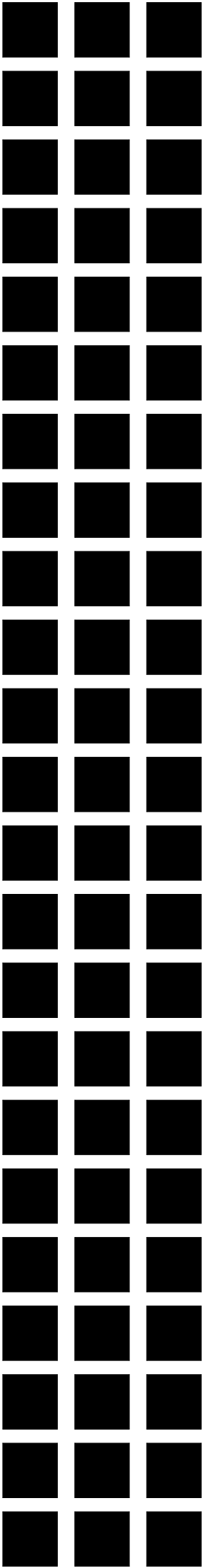
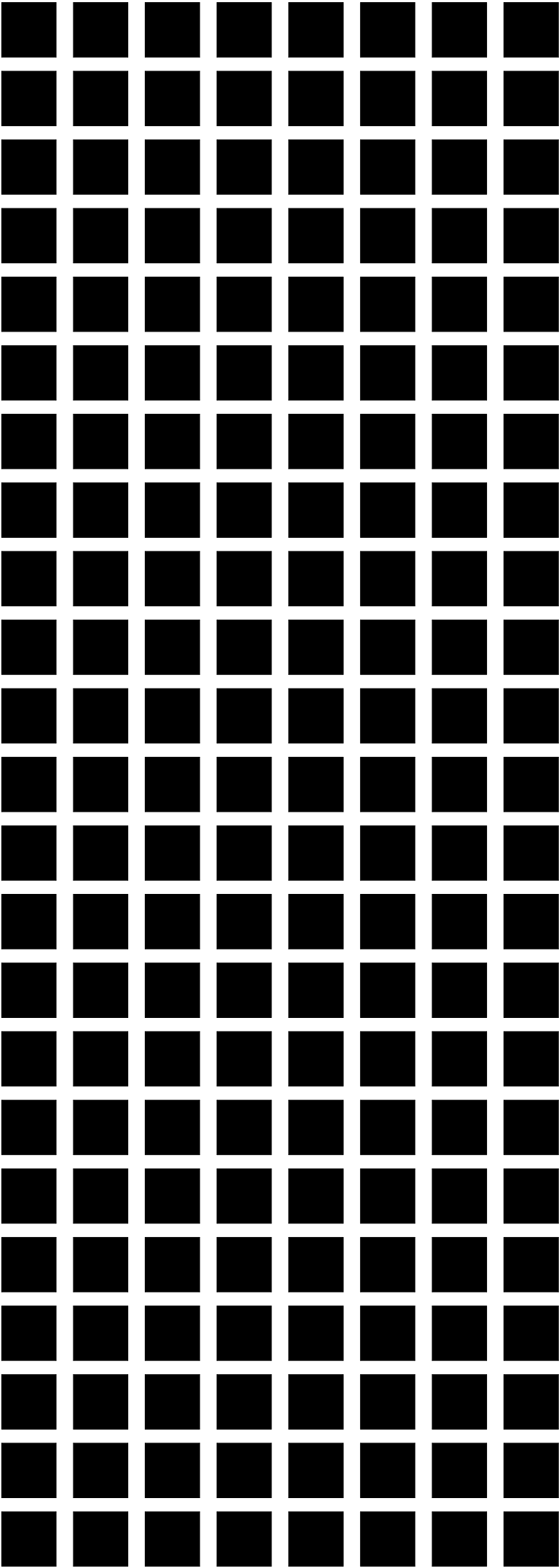
Ugyancsak a globális felmelegedés tünete a csapadékmennyiség időben egyenlőtlen eloszlása. Az alkalmazott gépészeti eszközök segítenek a leesett csapadék hatékonyabb hasznosításában, a hirtelen csapadékvíz-terhelés csökkentésében. Az esővíz összegyűjtése --az egyre nagyobb kincsnek számító édesvízkészlet megóvása érdekében--természetes része kellene, hogy legyen mindennapi életvitelünknek.

Hiszünk benne, hogy építészeti eszközökkel lehet olyan társadalmi viselkedésformákat bátorítani, mely segít az eltérő korosztályok és rétegek egymásra találásában, és egy mindenki számára élhető világ megteremtésében. Ezáltal fontosnak tartottuk, hogy olyan rendszert alkalmazzunk, mely könnyen és gyorsan építhető, illetve bővíthető, ezzel is megteremtve a lakóknak a legoptimálisabb otthont, mely nemcsak lakóhelyként képes funkcionálni, hanem a társas kapcsolatoknak is teret ad.

2.TÉZIS

A téralakítás nemcsak az egyén számára teremt otthon, hanem közeget teremt mások befogadására is. Határozott kompozíciós elvvel, egység létrehozásával a privát és a közösségi szféra képes kapcsolatot létesíteni egymással.

3.3. 13. VELENCEI ÉPÍTÉSZETI BIENNÁLE

_ kapcsolatok, melyek összekötnek fiatal
generációkat világszerte

...space...21x21...TÉR
...9 hónap...IDŐ
...fehér...ANYAG
...Magyar Pavilon...Guardini...HELY
...Modell...kézművesség...ÉN
...team...651...MI

3.3.1. A Velencei Biennále és a Magyar Pavilon történeti áttekintése

Velence városa 1895-ben indította útjára a nemzetközi művészeti biennálét, az olasz és a nemzetközi művészeti élet kétévenként megrendezett seregszemléjét, amely 2009-ben már az év nagy részét átfogó, kortárs művészeti óriásfesztivállá nőtte ki magát.

A 19. század végi világkiállítási modell öröksége a nemzeteként történő meghívás, ennek rendszere a képzőművészeti és az építészeti biennálékon érvényesül ma is.

A kiállítóhelyek egy része a Giardini Pubblici közparkban található nemzeti pavilonok és a város több pontján bérelt paloták terei. A váltakozó évben, de azonos rendszerben szervezett építészeti és képzőművészeti kiállítások egymáshoz mind több szállal kapcsolódó projektjeinek fő eseménye a központi kiállítás. Ennek helyszínei a Giardinitól nagyjából 15 perces sétával elérhető Arsenale egykori hajóépítő csarnokai és a Giardiniben található, idén megújuló Palazzo delle Esposizioni, az egykori Olasz Pavilon.

Magyar Pavilon története

Az 1895-ben elindított Velencei Nemzetközi Képzőművészeti Kiállításon Magyarország a kezdetektől fogva részt vett, de önálló kiállítási épülete, saját pavilonja 1909-ig nem volt.

Az első évek kiállításain való sikeres magyar szereplés hatására és elismeréseként Velence ingyenesen ajánlott fel telket Magyarország számára a Giardini Pubbliciben, a biennále területén, egy önálló műcsarnok létesítésére.

Az épület megtervezésére Maróti Gézá, a magyarországi szecesszió fontos és sokoldalú művészegyeniségét kérték fel, akinek munkáit akkor már Olaszországban is jól ismerték. Maróti (1875-1941) egy személyben volt szobrász, építész, rajzoló és belsőépítész, és munkáiban a korszak összművészeti törekvéseinek teljességét próbálta sajátos formában visszaadni.

Az épület az olasz és a belga pavilon után harmadikként készült el 1909-ben, kiválta az olasz sajtó dicséretét, amely leginkább az architektúra és a díszítési részletek nemzeti jellegét, ötletes, egyéni motívumait emelte ki. A magyarországi fogadtatás már nem volt ilyen egyértelmű. Egyesek hivatkozónak, rossz terembeosztásúnak titulálták az épületet, de a szakmai körök többségében elismerték és a korabeli ízlésnek megfelelően el is fogadták azt.

Az első világháború éveiben a pavilon állapota erősen leromlott. 1913-1922-ig nem lehetett rendeltetésének megfelelően használni. 1922-től újra indult az épület művészeti használatba vétele, de a következő tíz év során a pavilon állaga tovább romlott, a magastető nagy fesztávolsága és megrongálódása egy teljes körű rekonstrukciót vetített előre.

A 30-as évek közepén tervek készültek a csarnok átépítésére, de közben, 1938-ban a biennále vezetése még a pavilon áthelyezését is fölvetette. Az átépítésből 1938-39-ben mindössze állagjavító

munkálatok valósultak meg és a második világháború kitörése a felújítást a 40-es évek második felére tolta ki.

1948-ban egy szélvihar úgy megrongálta az épületet, hogy a parkettázatot fel kellett szedni és az olasz hatóságok folyamatos közbenjárása mellett egy végeláthatatlan huzavona kezdődött az építmény sorsáról. Velence polgármestere bezáratta, majd lebontással fenyegette a magyar pavilont, miközben a hazai illetékesek nem tettek komoly lépéseket az épület felújítása érdekében.

Az 50-es években készültek ugyan tervek az átépítésre, de ezekhez az olasz fél nem járult hozzá. Végül 1957-ben Benkhard Ágoston tervei alapján kezdték meg a pavilon átépítését, mely 1958-ra be is fejeződött. A régi szecessziós jelleget, a polgári múltba való emlékezés szimbolikus motívumait az épületből eltüntették és ezzel a kor szellemének jobban megfelelő, semlegesebb, hűvösebb, korszerűbb tereket ill. hangulatot alakítottak ki.

Az 1980-as évek végére azonban ismét felmerült az állagát veszítő csarnok felújításának szükségessége. 1991-ben Csete György építész bízta meg a kiállító terem rekonstrukciós munkáinak megtervezésével, amely azóta fokozatosan valósul meg. 1993-ra megerősítették az épület (pince) szerkezetét, 1995-re pedig elkészült a főhomlokzat teljes rekonstrukciója a két nagyméretű, Kőrösfői Kriesch Aladár tervezte mozaik restaurálásával egyetemben.

3.3.2. SPACEMAKER

2011 novemberében ezeknek a történeteknek a tudatában veselkedtünk neki kurátorjelöltjeinkkel az anyag elkészítésének, amelyet a Műcsarnok által kiírt pályázaton kívántunk megversenyeztetni, természetesen doktori iskolánk vezetője Prof. Dr. Bachman Zoltán koordinációja mellett. Számos ötlet és útkeresés végén az építészeti modellt és annak jelentőségének bemutatását választottuk ki, az építészetre való oktatás, a társadalom és a szakma közelebb kerülésének fontosságát hangsúlyozandó.

3.3.2.1. Alapgondolatok, meghatározó kapcsolatok

A témaválasztást az a közeg indokolta, amely nap mint nap körülvesz bennünket, hiszen doktoranduszként és oktatóként kapcsolatba kerülünk nálunk fiatalabb generációkkal is.

Az előző biennále magyar pavilonjának kiállításában a vonal építészeti jelentőségét ismerhettük meg. Ezt a tematikát tovább vezetve a síkból a térbe kiterjesztett építészeti gondolat, azaz kilépve a kétdimenziós világból, a tervezési munkafolyamat következő állomásponthoz kívánta megjeleníteni kiállításunk. Hiszen az első kézzel fogható, három dimenzióban is „körüljárható” formát a tervező és a megrendelő is az építészeti modellen láthatja először. Ezért is nagyon fontos beszélni magáról a modelltől, mivel a térlátással nem feltétlenül rendelkező megbízó ezáltal láthatja leendő lakhelyéért, vagy a beruházásának tárgyát. Kimondható tehát, hogy a szakma és társadalom közti szakadék áthidalásának, a könnyebb értelmezhetőségnek az egyik alapeleme. Természetesen mindezek mellett fontosnak éreztük azt is, hogy megjelenjen pályázatunkban az oktatás témaköre. A fiatal hallgatónak ugyanis tényező, hogy folyamatos kapcsolatban legyenek náluk több tapasztalattal rendelkező, a témákban nagyobb jártassággal bíró idősebb kollegákkal,

nevezzük mestereknek őket, hiszen tágabb körű ismereteik, kapcsolataik és tapasztalataik révén segítséget tudnak nyújtani a kutatások terén, sokkal eredményesebbé téve a munkát.

Érdekes egybeesés volt, hogy az építészeti biennále 2012-es főkuratori pozíciójának betöltője, David Chipperfield szintén ezeknek a kapcsolatoknak, a generációk együttműködésének fontosságának eszméjét hangsúlyozta és kívánta megjeleníteni az Arsenale-ban, a biennále főpavilonjában.

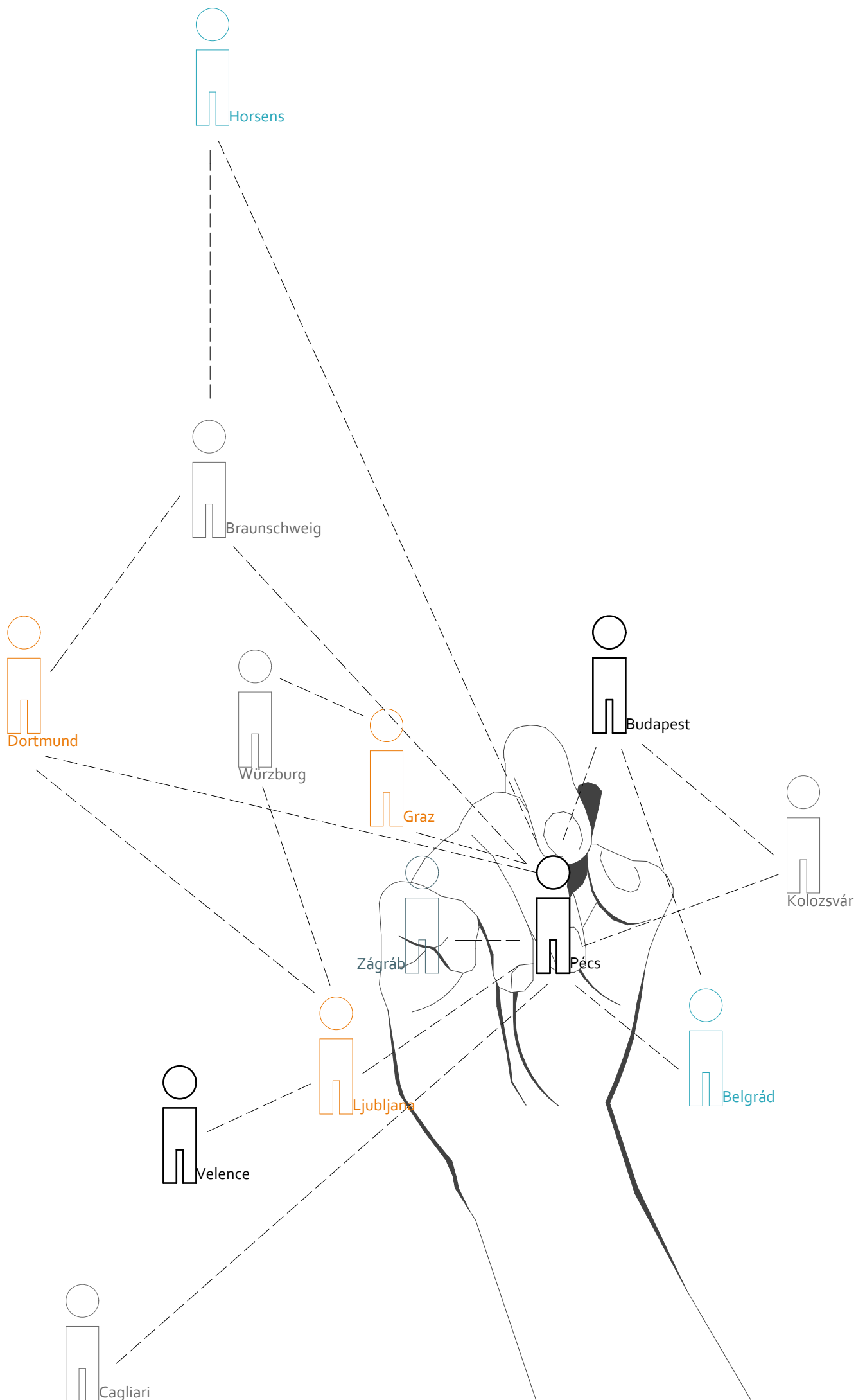
A pályázat beadását megelőző napokban a „Common Ground” lett a 13. Velencei Építészeti Biennále főkurátorának, és ezáltal a rendezvénynek is az ars poetica-ja.

„A következő kiállítás azon kapcsolatok sorozatáról fog szólni, melyek összekötnek tapasztalt építészeket a fiatal generáció tagjaival. A kiállítás nagy lehetőség mind a széles publikum, mind a világ építészei számára, hogy friss gondolatokhoz jussanak. A résztvevőket arra ösztönözzük, hogy az összetartozást nyilatkoztassák ki kapcsolatot hozva létre más szerzők más munkáival.”

David Chipperfield

Erősítve az említett alapgondolatunkat, anyagunkban pályázatot írtunk ki a pályázaton belül. Azt akartuk ezzel elérni, hogy saját generációnkat az alkotásra inspiráljuk, készítsék el saját modelljüket, mutassák meg, mit is gondolnak ők a térről, hogyan képesek létrehozni, illetve alakítani azt.

Ezenkívül másik célunk volt az is, hogy ez az ismert pavilon, ez a hely, egy olyan meditatív, technikai eszközöktől mentes arculatot kapjon, amely teret képes biztosítani a létrejövő installációnak, ahol nem a környezet dominál, hanem a makettokon, az egyén individuumán, az egyéni gondolatok megjelenésén van a hangsúly.

3.3.2.2. A tervezéstől a kivitelezésig

A Biennálében való több hónapos munka a tapasztalatoknak a többszörösét jelentette számomra. A kurátorok koordinálása alatt alakítottuk ki az arculatot, terveztük az installációt, egyeztettünk a Műcsarnokkal, szerveztük a kiutazással kapcsolatos teendőket, a pályázatra jelentkező hallgatókkal, és ami talán a legnagyobb élményt nyújtotta, a kivitelezést is végigéltük. Ez a szakmában nagyon kevés esetben fordul elő, hogy alkalmunk nyílik saját kezünkkel megépíteni, megvalósítani azt, amit a papírra vetettünk.

A hallgatói pályázat révén beérkezett munkák szépen lassan beérkeztek. Örömmel láttuk, hogy a megszabott 21x21x21 cm-es teret mindenki úgy alakította, ahogy azt szeretne volna, s rendkívül kreatív módon által hozzá a témához.

Koncepciónk része volt a kezdetektől fogva, hogy ne csak az építész egyetemisták szerepeljenek munkáikkal a pavilonban, hanem mindenki, akit megérint a kiállítás jelisége, s részesévé válni a közös projektnek. Tőlünk függetlenül, de benyújtott pályázatunkkal szinte egy időben a Műcsarnok közzétett egy pályázatot „Az én házam” címmel, amelyben arra buzdította a legkisebbeket (6-18 éveseket), hogy alkossák meg azt a kis épületet, amelyet álmaik házában éreznek, amelyet álmaik házában gondolnak. Az erre a felhívásra beérkezett pályaműveket is belefoglaltuk az installációnkba, hogy a legfiatalabbak is csatlakozzanak a „tér-alkotók” csapatához, s milyen remek ötlet volt, hiszen színesítette a kialakított képet a szó szoros értelmében.

Ugyanis az általunk megszabott feltételek között többek között szerepelt az is, hogy a kiállított makettek fehér színűek legyenek.

Hogy miért fehér?

Az összes teret, de a pavilon épületét magát is szeretnénk volna egy óriási hófehér makettként kezelni, amelybe kisebb, szintén fehér makettek kerülnek.

A fehér egyszerű, letisztult, kevés ingert kiváltó, mégis magába foglalja a színskála teljes spektrumát. Apró részecskék összességéből kapjuk meg azt a teljes képet, amelyet aztán értelmezni tudunk.

A fehérnek különböző árnyalatai vannak, melyek csak akkor mutatkoznak meg, ha ezeket egymás mellé helyezzük. Ezek az árnyalatbeli különbségek tesznek minden alkotóelemet egyedivé. Letisztult gondolatok bemutatásához letisztult terek adnak megfelelő prezentációs felületet. Mindezzel egyfajta szakralitást kölcsönözni a helynek, és lehetőséget biztosítani az ide látogatóknak arra, hogy a biennále zajos, technikai eszközökkel és információval agyonzsúfolt pavilonban tapasztaltuk, hanem mindenki megtisztelte a teret és az alkotókat azzal, hogy csöndben nézte végig a kiállítást. Volt olyan, aki saját bevallása szerint több órát töltött az alkotások között, mert annyira magával ragadta a sok ember munkája, és a teret betöltő nyugalom.

S ezt az érzést kívántuk elérni. Továbbá ráerősítve erre a nyugalmi hatásra gondoltuk át a pavilonon belüli közlekedési irányokat, aminek következtében az átriumra kinyitható üveg kétszárnyú ajtókat leemeltük, hogy egy összefüggő, átlátásokkal teli, nyitott teret kapjunk, melyben a látogatók kedvükre szemlélődhetnek, s egyszerűen nem határoztunk meg konkrét haladási irányt.

Kelle Antal szobra: A Szentföld

Hallgatók makettjei

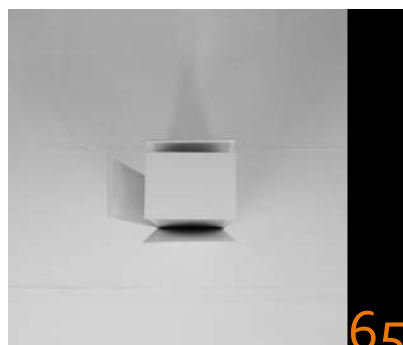
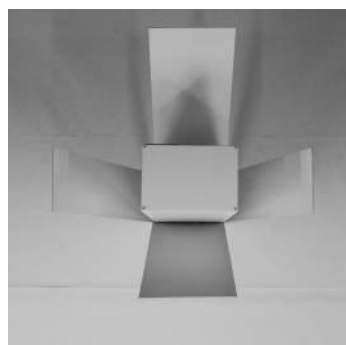
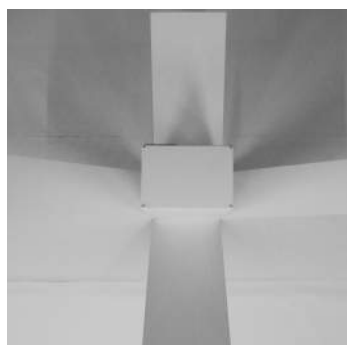
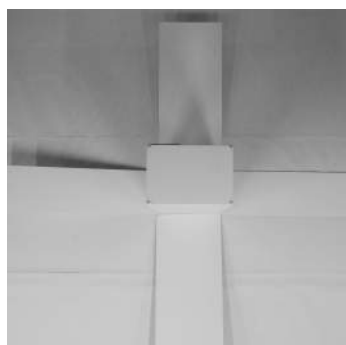
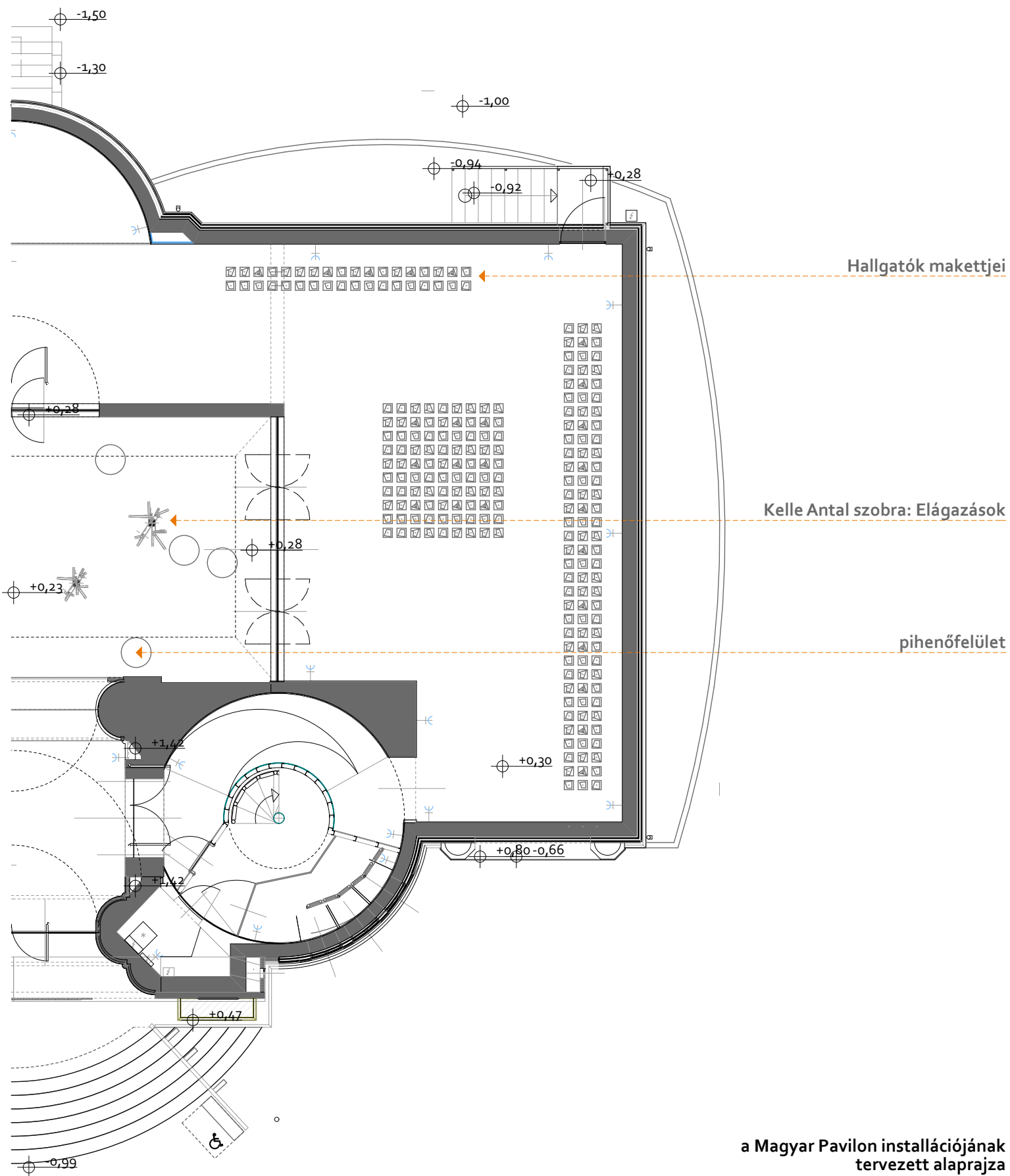
a meglévő üvegajtók ideiglenes
leszedése a szabad átközlekedés
céljából

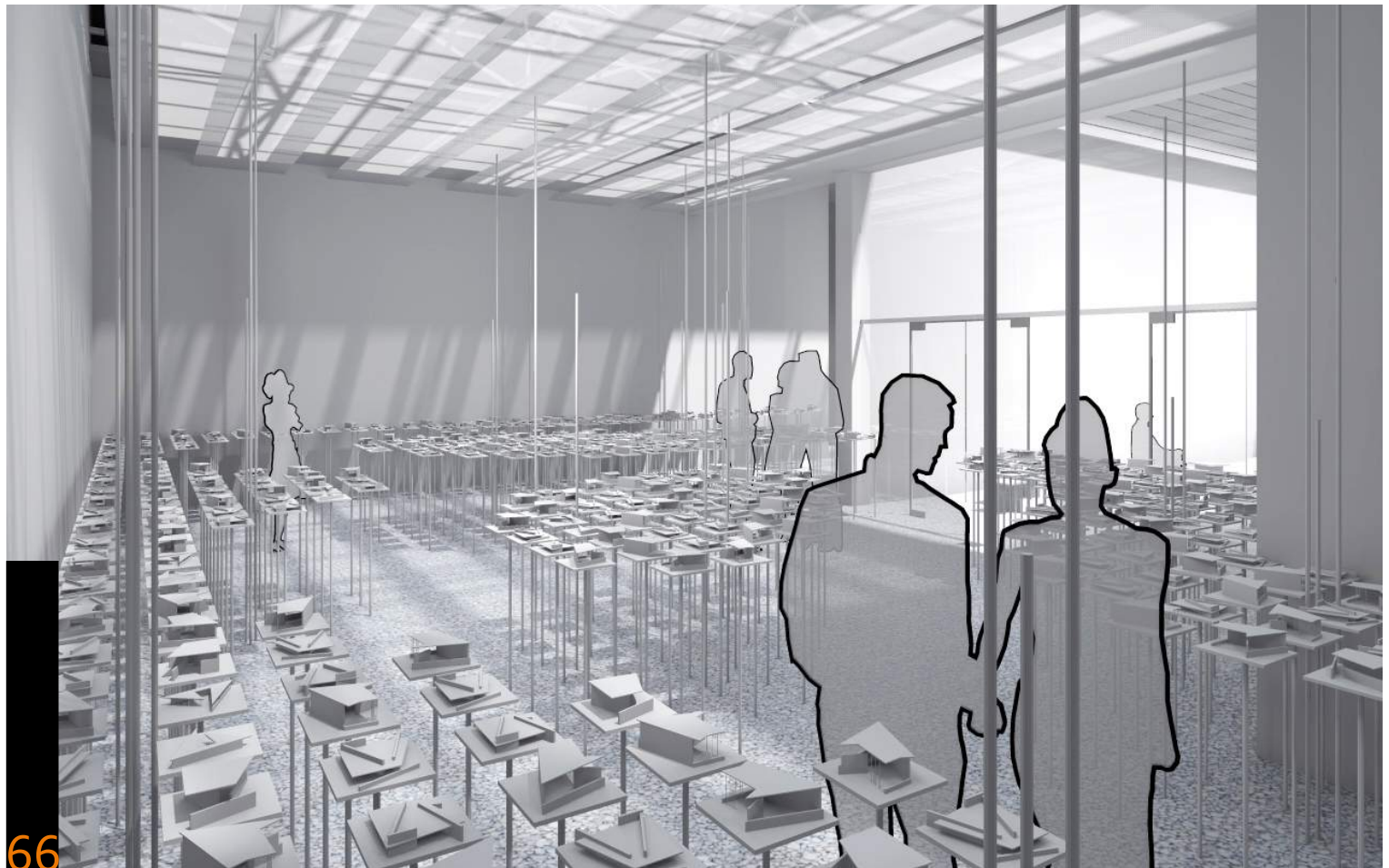
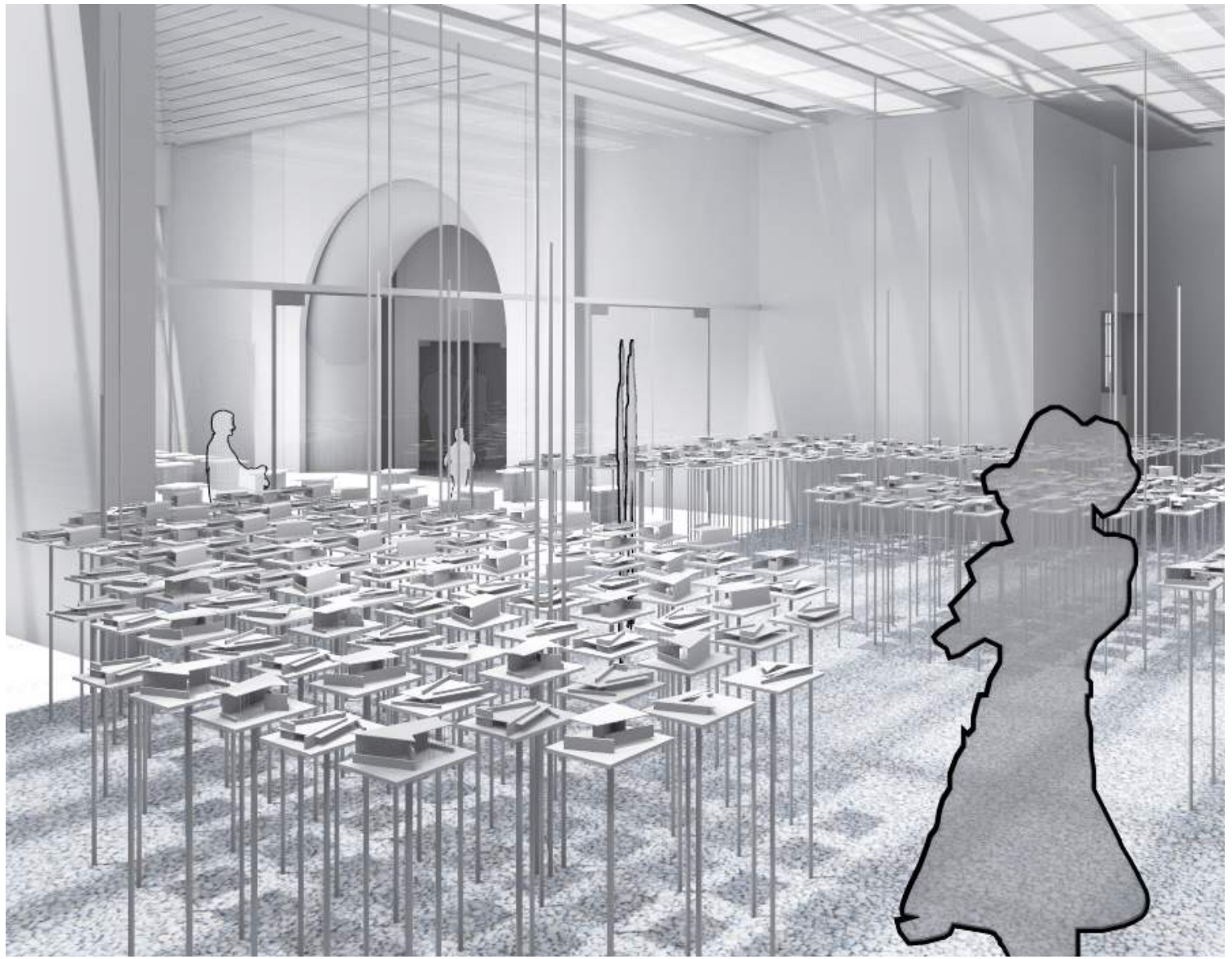
Gyermekek makettek

Kelle Antal szobra: Egyenruhások

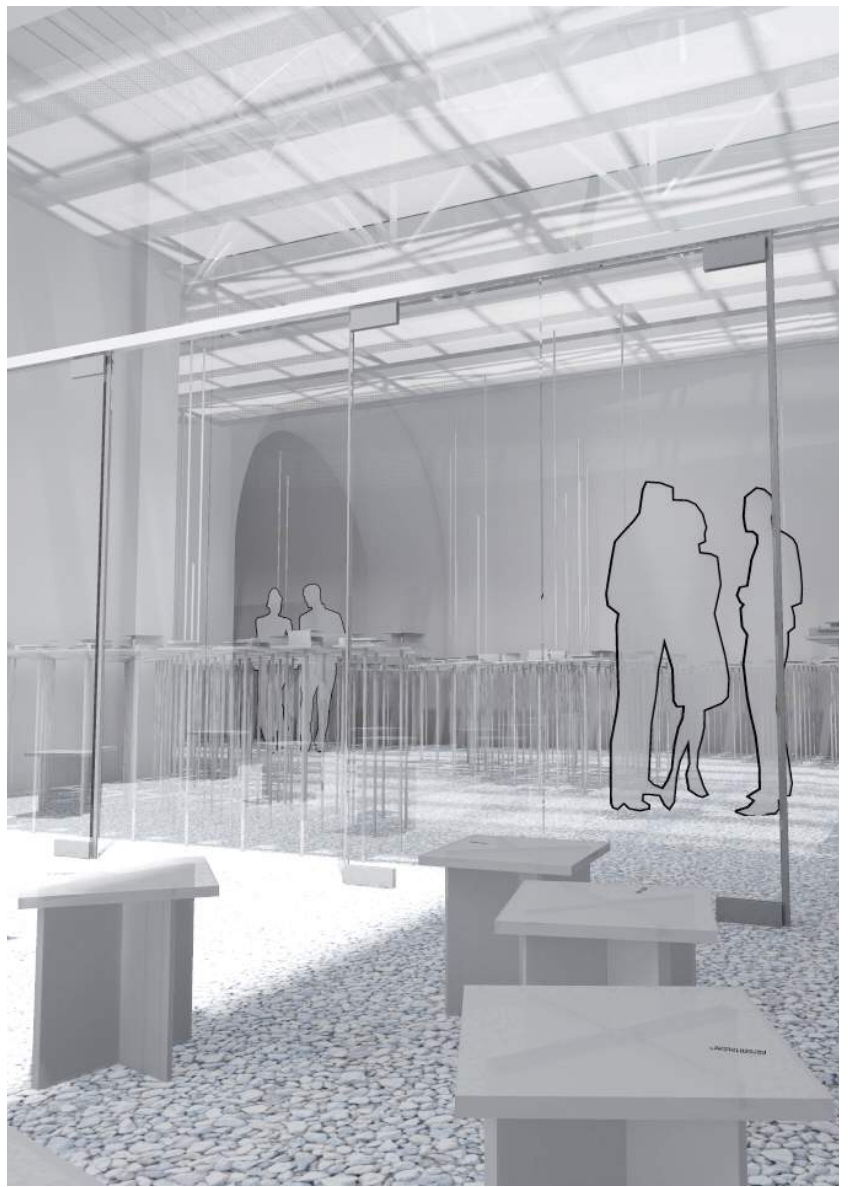
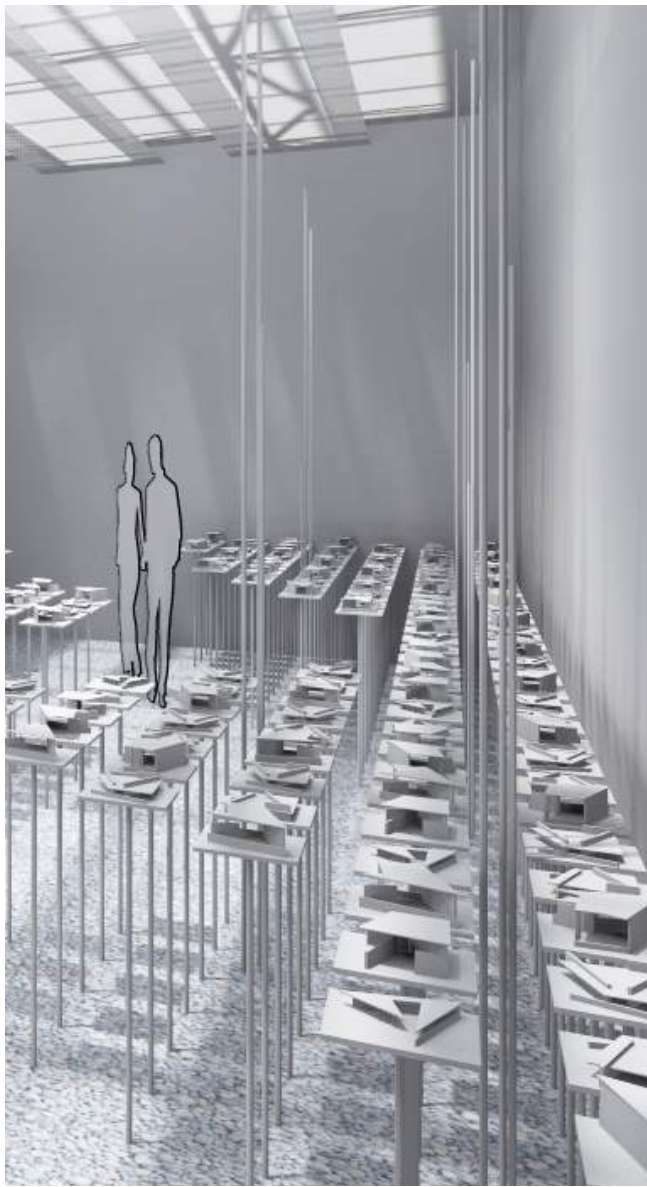
Kelle Antal szobra: Elágazások

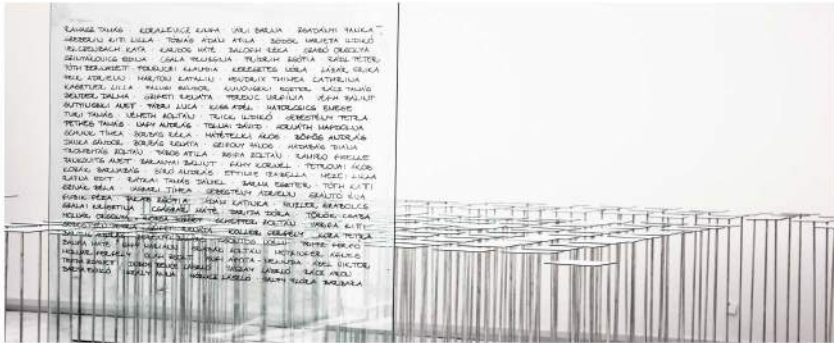

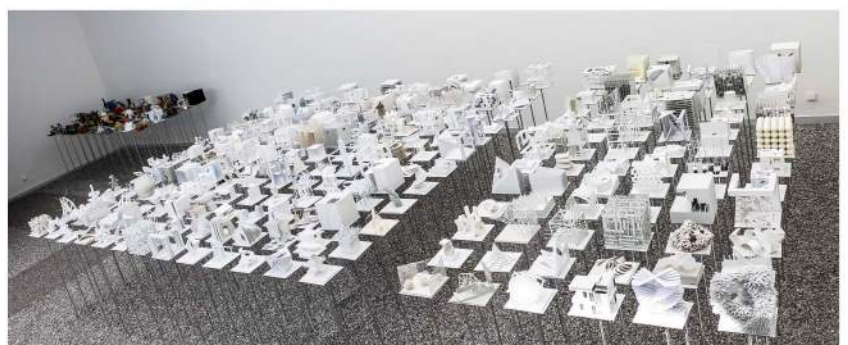

"...ez a hely, egy olyan meditatív, technikai eszköztől mentes arculatot kapjon, amely teret képes biztosítani a létrejövő installációnak, ahol nem a környezet dominál,..."

75

"A fehér egyszerű, letisztult, kevés ingert kiváltó, mégis magába foglalja a színskála teljes spektrumát. Apró részecskék összességéből kapjuk meg azt a teljes képet, amelyet aztán értelmezni tudunk."

3.3.3. A MODELL szerepe az építészetben és oktatásban

A Magyar Pavilon kiállításának témája az építészeti modell volt. Ez az eszköz vizuális értékekkel rendelkezik, de belső terekről és műszaki megvalósításról is hordoz információkat. Az építészeti modell nem pusztán esztétikai szándékkal születik, a belső tér kivetülését is hordozza magán.

A modell-készítés az építészet komplexitásának szimbóluma, kapocs a gondolatiság és a kézművesség között, az építészet szellemi tartalma és a megvalósítás gyakorlatiassága találkozik benne.

Az építészeti modellnek több változatát alkalmazzuk a gyakorlatban. Ahogy a rajz is több fázison keresztül segít formálni az építészeti gondolatot, a tervezési metódust, úgy a modellkészítés is ezt az utat járja be. Az első, úgynevezett témaindító modellt, amely lehet akár egy természeti vagy mesterséges tárgy vagy szinte egy pillanat által összeállított térbeli alakzat, követi a tervezési témához pontosabb paraméterekkel kapcsolódó, már kivehető formákkal rendelkező vázlattervi modell, majd a tervezési munkát megerősítő, annak bemutatására szolgáló és értelmezését segítő modell akár szakmabeliek, akár laikusok számára. Külön kategóriát jelentenek a meglévő épületekről készített modellek, amelyek rekonstruálhatnak egy korábbi ismert, de mára eltűnt állapotot, vagy egyszerűen a kicsinyítés eszközével mutatnak be épületeket, épület együtteseket. A legújabb építészeti törekvések, a parametrizálás szintén szerepet szán a modellkészítésnek. Az így létre jött térkompozíciók, parametrikus formák a modelleken keresztül megvalósulva válnak értelmezhetővé.

Persze ezeknek az íves formáknak a pontot megvalósítása már más szintet kíván, nem véletlenül vannak feltörekvőben manapság a különböző nyomtatási technikák is, a "hagyományos" kézi megmunkálás mellett. Az elképzelt

terek konstruálásában a modell különböző fázisainak elkészítése elengedhetetlen, így kimondhatjuk, hogy modell készítés különösen fontos szerepet tölt be az építészet oktatásában.

A tér minden irányát értelmező, az arányokat térben szemléltető modell több információt hordoz bármilyen más eszköznél. A modellkészítés kézműves jellege, az anyagok kiválasztása és megmunkálása, analóg a tényleges építési folyamattal, így nem csak a téralkotás, de a szerkezetiség is megjelenik benne, illetve ezek mellett nem hanyagolható el a műszaki gondolkodást, kreativitást fejlesztő hatása. A modellkészítés kapocs lehet a hallgatók és mestereik között, illetve alkalmas az egymás közötti együttműködésre, a közösen folytatott munka örömeinek átélésére, az építészetet éltető kollektivitásra és kommunikációra.

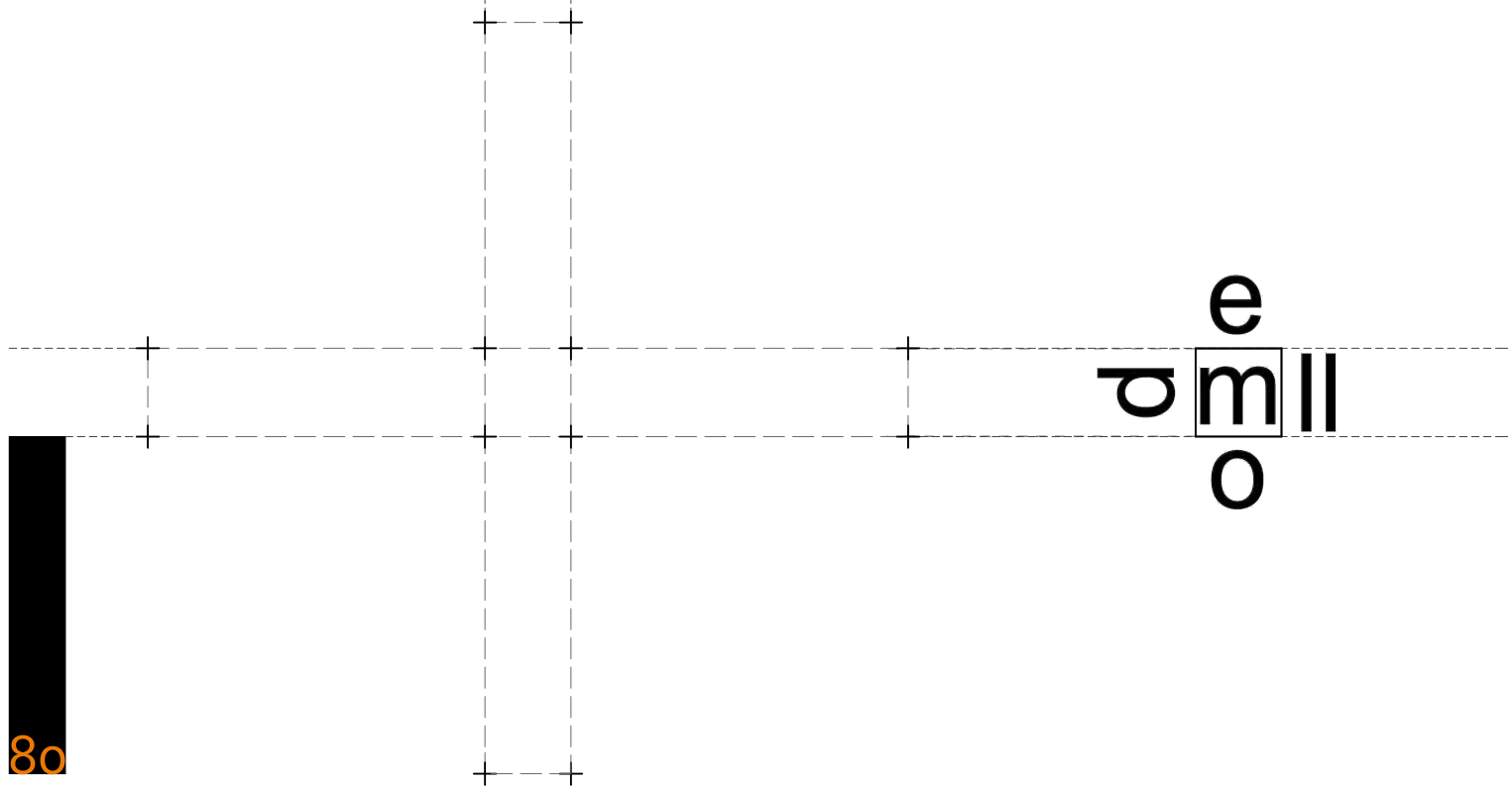
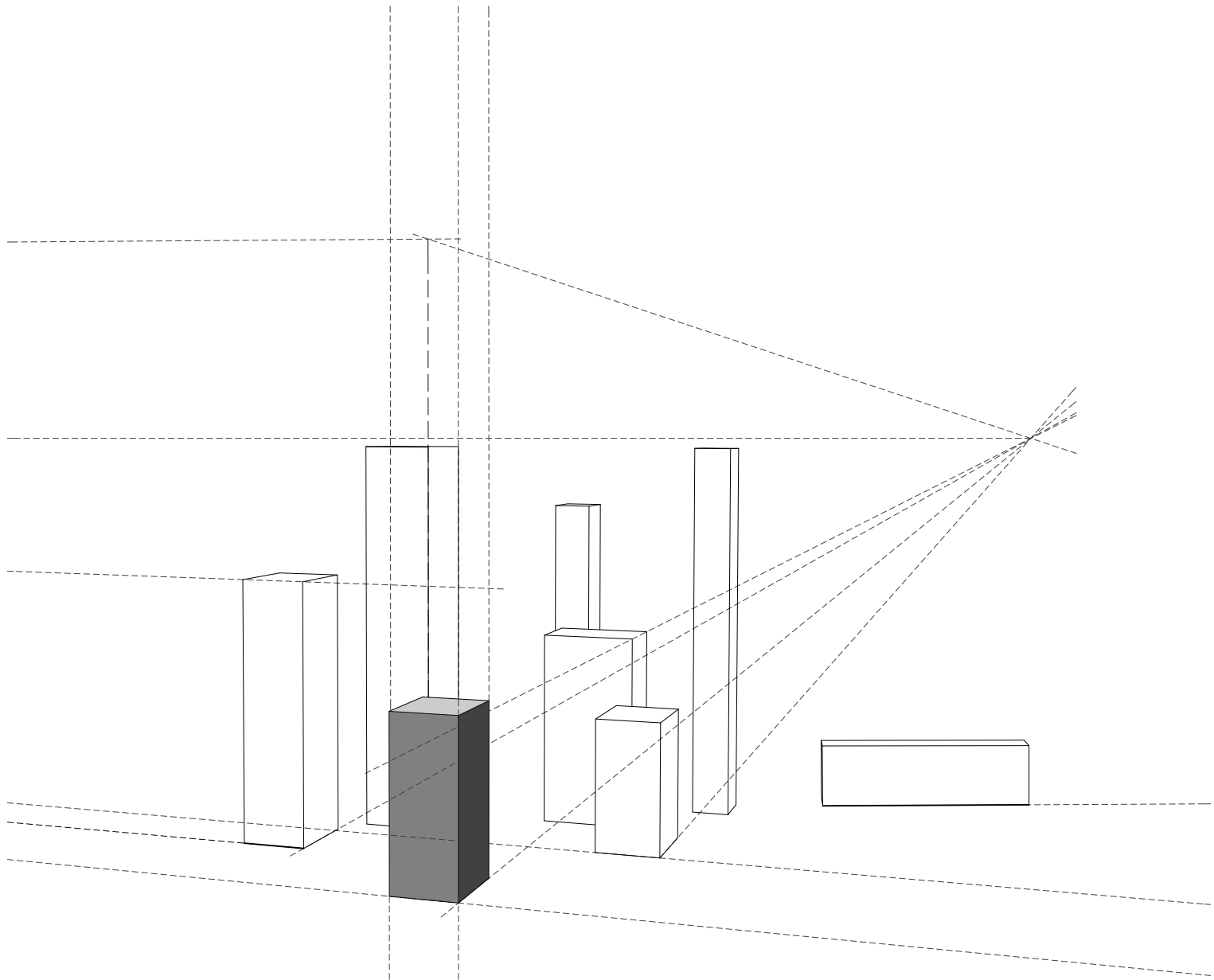
A makett tehát fontos a megrendelő számára, de hasznos az építéseknek is, hiszen ez egyfajta leellenőrzése gondolataik helyénvalóságának. Így könnyedén kiderülhet, hogy a megálmodott formavilág nem megfelelően illeszkedik a környezetéhez, vagy éppen a részletek nem állnak össze esztétikus tömeggé.

3.3.3.1. A gondolat...

A gondolat az adott külső benyomások és ezekből lecsapódó képzetek az ész szabad működésének eredménye és mint ilyen főképp valamely ítélet, kinyilatkozás formájában lép fel.

A gondolat mindig egy rövid szavakba foglalható eredménye a hosszabb-rövidebb gondolkodásnak. Ötlemből ered és többnyire a cél és eszközök sikeres összeillesztésében nyilvánul meg.

Építészeti témakörben vizsgálva a gondolat maga az ihlet, intuíció. Ennek kifejezésére alkalmas egy rajz, akár skicc, illetve egy tömeg modellszerű megalkotása. A titka a megjelenítésének az egyszerűségében rejlik, a legerősebb motívum megragadásával.

Ennek képessége is az alkotási folyamat része, hiszen meghatározó a gondolat szempontjából maga a technika, illetve szemléltető eszköz, vagy akár az anyag megválasztása.

Mint említettem a gondolat a gondolkodás "terméke", de egyben a gondolatsor egy bizonyos állomása is, mivel öngerjesztő, egy gondolat, képes egy másikat szülni, továbbfejlesztve az alkotás folyamatát. Ezért is fontos a gondolatok megjelenítése. Nem véletlen, hogy az építész-, illetve művészképzés alappillére ezeknek a gondolatmagoknak a mások számára is érthető nyelvre való lefordítása, legyen ez akár két, akár háromdimenziós formában s lehetőleg az alkotó saját kezével kivitelezve.

3.3.3.2. A kézművesség...

A különféle épületek megtervezéséhez, felépítéséhez, elkészítéséhez a rajzok egész sorára van szükség. Minél összetettebb egy- egy épület vagy épületrész, annál több rajzra van szükség az elkészítéséhez.

Ezért az építésznek biztos kézzel kell rajzolni, és ugyanakkor tudnia kell mások rajzát olvasni. Egyszerűen ismernie kell a rajzi nyelv betűit, szövegalakítását, nyelvtanát.

S ha már betűkről van szó...

Mi sem adja jobban vissza az egyén gondolatait, érzelmeit, rá jellemző tulajdonságait, mint a saját kezével készített alkotások. Többek között ezért sem véletlen, hogy a modell témakörét jártuk végig a kiállításunk során, illetve hogy ez a gyakran csak prezentációs eszköznek minősített „tárgy” fejezze ki magát az alkotóját, s általa legyen részese az installációnak.

Azáltal, hogy meghatároztuk a színét és méretét a műveknek, részben megkötöttük az alkotók kezét, azonban lehetőséget teremtettünk arra, hogy mégis mindenki egyedi tárgyat hozhasson létre, nem vettünk el tőlük semmit az

alkotói fantáziából. Hiszen a különböző anyaghasználat és az ebből adódó eltérő színárnyalatok, valamint a gondolatok szabadsága minden kreatív elme számára megmaradt. És éppen ez volt a koncepció legerősebb része.

Az egyes alkotások úgy lettek egyediek, hordozták magukban alkotóik különböző gondolatait ugyanabban a témakörben, hogy közben mégis egyértelmű volt minden látogató számára, hogy egy közösséghez tartoznak.

A több mint 500 beérkezett pályamunka alapján megállapítható tehát, hogy nemzetközi szinten is működik az az összetartozás-vágy, amely a kisebb csoportok, közösségek esetében is sikeresen alkalmazható.

S ha kézművességről van szó, kihagyhatatlan a gondolat szobrászművészeti kifejezése. Kiállításunk tervezése során ismerkedhettünk meg Kelle Antal munkásságával és a szakma iránt érzett alázata mindannyiunk számára példaértékű volt.

Munkáiban (Az egyenruhások, A szentföld, Elágazások) a képzőművészet, a társadalomkritika, a történelem, a szociológia és természetesen a műszaki tudományok művészi egyvelegével találkozhattunk. A három alkotás valóban méltó helyre került a pavilonban, és az anyagbéli eltérésekből adódóan jól érezhetően elkülönült, de gondolatiságában mégis rendkívüli módon illeszkedett koncepciónkhoz.

3.TÉZIS

Az építészeti modell a gondolat egyik kifejezőeszköze, kapcsolatot teremt az építészet szellemi tartalma és a megvalósítás gyakorlatiassága között. Fejleszt, önuralomra nevel, felfokozza az elhivatottságot, alkotó szellemiség jön létre általa.

Barta Enikő, Iszály Anna, Mórucz László, Pálfi Flóra, Barbara, Tegda Zsanett, Dobos Bence, László, Jászay László, Molnár Gergely, Rác Aron, Oláh Zsolt, Angi Ágota - Melinda, Ábel Viktor, Banga Máté, Nagy Mariann, Skrabák Zoltán, Bartus András, Berényi Balázs, Csontos Noémi, Sebestyén, Petra, Szigeti Renáta, Fritz Gergő, Koller Gergely, Metzinger Ágnes, Molnár Orsolya, Rózsa József, Koza Petra, Scheffer Zoltán, Szalai Krisztina, Varga Kitti, Császár Máté, Darida Dóra, Gubik Géza, Jakab Zsófia, Török Csaba, Ádám Katinka, Muzler Szabolcs, Szivák Béla, Vaszari Tímea, Sebestény Adrienn, Szántó Éva, Rajna Edit, Rátkai Tamás, Dániel, Barna Eszter, Bíró András, Eftime Izabella, Jankovits Anett, Baranyi Bálint, Gáhy Kornél, Trombitás Zoltán, Petrovai Ákos, Fábos Attila, Zsiga Zoltán, Ramiro Giselle, Dankó Sándor, Borbás Renáta, Szigony János, Borbás Réka, Schunk Tímea, Hadabás Diána, Mátételki Ákos, Tóth Kitti, Bögös András, Pethes Tamás, Nagy András, Mezei Lilla, Kozák Barnabás, Tolnai Dávid, Turi Tamás, Németh Zoltán, Horváth Magdolna, Trick Ildikó, Sutýnszki Anett, Fábri Luca, Kiss Adél, Tóth Kitti, Majorcsics Emese, Bender Dalma, Ferenc, Virgínia, Kasztner Lilla, Falusi Sándor, Kunovszki Eszter, Feik Adrienn, Marton Katalin, Tóth Bernadett, Hendrix Thimea, Cathrina, Ferenczi Klaudia, Rác Tamás, Keresztes Nóra, Szinyákovics Edina, Végh Bálint, Csala Fruzsina, Lázár Erika, Frídrih Zsófia, Velcenbach Kata, Kardos Máté, Szeberin Kitti, Lilla, Tóbiás Ádám, Attila, Balogh Réka, Szabó Orsolya, Ramasz Tamás, Koralevicz Kinga, Vári Barna, Vári Mihály, Bandi Bence, Kiss Dániel, Somi Blanka, Bődök Marietta, Ildikó, Tárkány Ildikó, Zsadányi Janka, Kajdi Eszter, Fodor Zita, Harsányi Dóra, Reisch Arnold, Kurucz Szabolcs, Muzslay Melinda, Vörös Péter, Kócsó Dániel, Anisa Spahiu, Lisiena Dimo, Ina Musai, Olesja Lami, Puskás Pedro, Horváth Attila, Hajnal Gréta, Jóföldi Eszter, Ábrahám Péter, Ravasz Norbert, Száva Nándor, Vass Dániel, Nagy Tamás, Mangliár László, Lackó Alexa, Németh Dániel, Dányi Tibor, Zoltán, Rádl Péter, Nagy Sándor, Kántor Katalin, Daróczy Krisztina, Barna Katalin, Fegyver Vivien, Rónai Fanni, Bakó Zita, Laczkó Alexa, Farkas-Kis Noémi, Kiss Gábor, Dombrowszky Zsófia, Mangliár László, Kálovits Péter, Dobrovicz Vivien, Csordás Éva, Farkas Annamária, Adél, Pethő Richárd, Bíró József, Márton, Boros Tamás, Novák Péter, Farsang Judit, Baranyi Rita, Kereszturi Zsandra, Káposztás Anna, Ádovics László, Földvári - Nagy Ágnes, Baranyai Tímea, Halász Gábor, Toronyi Dávid, Bártfai Gábor, Csapuka Rita, Fehér Dorottya, Kósa Erika, Zajacz Judit, Kovács Helga, Horváth Zsuzsanna, Jobbágy Ágnes, Vörös István, Varga Norbert, Gál Szabolcs, Csiszér Kinga, Gönczy Ágnes, Krakomberger Dávid, Horkai András, Kővári Réka, Mari Edina, Kovács Bence, Horváth Ádám, Diós Judit, Mészáros Alexa, Szász Tamás, Vincze Csilla, Gizella, Katona Marina, Hajdú Csongor, Balla Anikó, Krisztina, Fricska Zoltán, Gátfalvi Zsuzsanna, Csordás Dorottya, Gyergyák Csaba, Barcsik Attila, Koleszár Krisztina, Lőcsei József, Maráz Veronika, Vágyi Gabriella, Szalontai Bálint, Verasztó Gyula, Ziczze Marianna, Bán Márton, Sziráki Péter, István, Ponty Patrícia, Szádvári Krisztina, Dicku Péter, Káposztás Anna, Páhoki Renáta, Péchy Gergely, Berényi Lajos, Béni Bernadett, Tokaji Erzsébet, Pálkás Dóra, Pallag Zita, Csoba Viktória, Kamondi Alexandra, Bocsor Blanka, Veres Ádám, Barna Krisztina, Ónodi Gábor, Urbán Kinga, Bíró Máté, Marek László, Falus Benjamin, Nagy Enikő, Rados Orsolya, Mária, Barton Bálint, Bukovszki Viktor, Méray-Horváth Mercedesz, Szilávik Orsolya, Antyipenko Balázs, Réfi Ágnes, Jurta Viktória, Szántó András, Kajtár Péter, Jakó András, Schlaffer Lajos, Bencsik Brigitta, Tóth Kitti, Farkas Ádám, Simor Dániel, Balogh Bence, Fülöp Zoltán, Ráczkóvi Kamilla, Elek Anna, Sultis Attila, Persa Krisztina, Riczik Bernadett, Csépanyi Diána, Éliás-Szalay Dávid, Ferkel Ágnes, Frey Anett, Belák Mária, Hodován Katalin, Kormos Gábor, Duró Gréta, Katona Veronika, Ligetvári Dorottya, Kiss Eszter, Illa Horváth Orsolya, Galambosi Petra, Soltész Bence, Ágoston, Balogh Martin, Hajdók Ákos, Nagy Anett, Váradai Balázs, Tömösváry Péter, Kozák Gábor, Vass Endre, Antos József, Kasik Tamás, Székely Csaba, Vidra Zsuzsanna, Marton Júlia, Pázmándi Rita, Nagy Barbara, Sipos Krisztina, Varga Zoltán, Kiss Gábor, Nagyné Koczka Zita, Farkas Tímea, Farkas Martina, Kovács Patrícia, Tömösváry Péter, Pásztor József, Hollósi Gergő, Nyisztor Attila, Pataki Anikó, Tyukodi Brigitta, Kiss Gábor, Nánási Sándor, Várszegi Dániel, Bakos Angéla, Oláh Viktória, Sághi Zsuzsanna, Fárba Katalin, Lalik János, Ladócsy Lujza, Dienes Szabolcs, Ferencz Dóra, Takács Dóra, Böröcz András, Roberto, Zsiros Tamás, Papadopoulos Zsuzsanna, Bernát Roland, Gebei Dóra, Tóth Nikolett, Stipkovits Diána, Ollár Anita, Csaba Eszter, Majer Nóra, Szücs Szabina, Aleksandra, Obradovic, Bojana, Dordevic, Aleksandar, Cosic, Bojah, Jovahcevic, Ivan, Blagojevic, Filip, Susic, Jelenko Simovic, Jovana, Jelisavac, Petar, Jecmenica, Nikolina, Jankovic, Natasa, Radic, Ivan, Sekulic, Jovana, Zgonjanin, Bojan, Jovancevic, Jozan Tamás, Dropka Ádám, Borsos Lilla, Ametiszt, Oltvölgyi Tamás, Molnár Balázs, János, Császár József, Szmétana Dávid, Badik-Szabó Dániel, Kistelegdi István, Belkovits László, Blóz Gizella, Evelin, Csillag Fruzsina, Anna, Czecei Csilla, Orsolya, Decsi Dániel, Richárd, Grätz Sarolt, Hulesch Máté, Gábor, Kádár Sebestyén, Énok, Kovács Krisztián, Kurmai Kristóf, Lévy Áron, Farkas, Nagy, Klaudia, Nagy-Mihály Márk, Oláh Dóra, Papp Gábor, Árpád, Pető Boglárka, Polgár László, Prohászka Kristóf, Tamás, Szekeres Attila, Vizi Kata, Veronika, Nemes Gábor, PhD, Andriška Fanni, Balázs Anna, Csóka Beáta, Edit, Csörge Zita, Mária, Gölles Fruzsina, Rita, Kovács Kata, Kristóf Imola, Lakatos Veronika, Miklós, Bernadett, Molnár Dóra, Molnár Zsanett, Perjési Lilla, Péter, Richárd, Sáfrány Anna, Dóra, Sunkel András, Krisztián, Szűcs Mihály, Treszka Anett, Kőrösmezey Kristóf, Arzani Navid, Azaripilehroud Farshid, Bozorgmehr, Faranak, Daneshvar, Seyed Mojtaba, Forouzideh, Mohammad, Ehsan, Pálóczi Tibor, Albert Anna, Bakos Anna, Samszi, Bőr, Hajnalka, Burián Eszter, Dóra, Csulya Noémi, Éva, Dávid Dóra, Ébend Katalin, Farkas Szabolcs, Fazekas Mátyás, Formanek Eszter, Jankovics Éva, Jung Daniel, Attila, László Livia, Nagy Rita, Nagy Stefánia, Sámson Kinga, Samu Tamás, Sári Zoltán, Szabó Péter, Róbert, Sente Zoltán, Tasnádi Hajnalka, Tóth Zoltán, András, Virág István, Répás Ferenc, DLA, Bakos Dávid, Bordás Flóra, Börcsök Teodóra, Bujdosó Eszter, Ceglédi Bernadett, Császár Dorottya, Csendes Bernadett, Demeter Balázs, Farkas Anna, Főglein Dóra, Ganz Dolphin, Benedetto, Gonda Nóra, Hadnagy Dániel, Hoffmann Zsófia, Kaiser Panka, Kis Dániel, Kóczán Gergely, Kovács Lili, Muzsnai Zsófia, Zsuzsa, Nemeshegyi Sámuel, Németh Máté, Pákh Andor, Plébán Livia, Somogyvári Tünde, Szabó Dezső, László, Szigeti Anett, Kata, Varga Szilvia, Sebestény Ferenc, DLA, Balázsik Stefánia, Buzay József, Bűrös Bernadett, Csukás Fruzsina, Deli Brigitta, Édelmayer Zsófia, Herbszt Csilla, Hudy Balázs, Illés Anna, Jankovics Dóra, Kosárhó Klaudia, Lestyán Bence, Lovas Lars, Nácsa Dóra, Novák Zsanett, Orbán Ákos, Orbán Vince, Pádár Soma, Somhegyi Balázs, Somogyi Adrienn, Somogyi Alexandra, Szohr Zsuzsanna, Szőke Júlia, Vidák Miklós, Tari Gábor, PhD, Barta Zsanett, Berecz Márta, Dóra, Bognár Melinda, Zsófia, Boholy Ildikó, Bujtor Bence, Márk, Eisenberger Viktória, Andrea, Győri Norbert, Tibor, Hadik Petra, Juhász Dávid, Kolláth Sára, Korek Mariann, Ágnes, Lukvár Barbara, Magyar József, Miklós, Gábor, Molnár Mónika, Müller Dóra, Ostoróczy Nóra, Polonyi Viktor, Ruzsinkó Roland, Sütő Anett, Ibolya, Szabari Bettina, Szabó Dániel, Tilai Tünde, Torma Dániel, Attila, Tóth Szilvia, Vági Péter, Wolf Péter, Márk, Zelena Réka, Üveges Gábor, PhD, Anna, Mindi, Coulthard, Fehérvári Tekla, Márta, Istók Anna, Jászberényi Hanna, Kiss Stefánia, Nóra, Kovács Éva, Mária, Kovács Lelle, Krähling Anna, Lázár Dorottya, Madura Fruzsina, Marxreiter Adrienn, Mészáros Dávid, Nagy Diána, Oláh Dóra, Poros Tamás, Gábor, Szabó Boglárka, Szeifert Dániel, Péter, Szökő Kristóf, István, Varga Péter, Vass Csilla, Zelenai Orsolya, Krisztina, Amichay, Einhorn, Emmanuel, Chukwunonso, Ekwe, Atoosa, Farahmand, Bubusara, Abekova, Zalakovács József, Aliakbari Sara, B. Tóth Dániel, Borsai Zsandra, Danielisz Dóra, Dobos Dénes, Fejes Gergő, István, Fürtő Balázs, Gál József, Ferenc, Kovács Vilám, Vilmos, Kovács Tamás, Löw Márton, Mudry Luca, Zsófia, Nagy Csaba, Poller Mónika, Sándor Bálint, Szabó Attila, Szilávik Krisztina, Anna, Tibai Vivien, Friderika, Tóth Viktor, Csendes Bernadett, Kovács Lili, Poller Mónika, Danyi Balázs, Kondor Péter, Kracher Katalin, Maczelka Zoltán, Molnár Anita, Németh Dávid, Orova Renáta, Papp Júlianna, Pintér Éva, Tamási Alexandra, Tóth Annamária, Tóth Zsuzsanna, Vörös Eszter, Váli István, Eleőd Ákos, Lakatos Ildikó, Lukácsi, Marcell, Molnár Bence, Rác Anna, Szlameniczky Zita, Váradi Eszter, Hegedűs Zoltán, Bognár Hajnalka, Mészáros Kata, Kósa Balázs, Diósi Dávid, Lénárd Ádám, Kapitány Erzsébet, Grecmayer Tünde, Odé Blanka, Szabó Tamás, Gyenge Krisztián, Bacsor Fanni, Ildikó, Madarász Dóra, Balázs Kitti, Nagy Dániel, Valaczkai Bernadett, Komjáthy Hanna, Zoé, Pásztor Ákos, Varga Márk, Borbély Alexandra, Ravasz Marianna, Németh Sándor, Tarnai Zsófi, Dér Boglárka, Nagy Máté, Gábor, Hegyes Zsófia, Kindla Eszter, Szukob Nóra, Éles Laura, Odett, Mándi Katalin, Hegedűs Pál, Ajtony, Somogyi Bálint, Longa Barbara, Longa Lili, Bódi Éva, Salamon Ferenc, Metykó Vivien, Jó, Merell, Marosi Regina, Rappai, Karolina, Megyeri Dávid, Varju Viktor, Vörös Daniella, Jelinek Alexandra, Mező Angelika, Cseh Livia, Marf Beatrix, Mező Balázs, Mihalik Janka, Rónai Sára, Flich Zoltán, Szabó Petra, Bogár Anett, Pesti Fanni, Vida Vivien, Kiss Mária, Dominika, Kiss Bence, Balvin, Luginbühl, Kim, Sárosi Dániel, Koroncz, Johanna, Szászai Júlia, Varga Zsófia, Kiss Anna, Fanni, Branauer Anna, Vitéz Boglárka, Cseh Kristóf, Cseh Kartal, Csordás Eszter, Risai Eszter, Boumoujahed, Márk, Órhalmi Dóra, Lili, Horváth Anna, Floransz, Kiss Anna, Ábel, Adrienne, Koltay Fanna, Vermes, Laura, Ngnyen, Quynh, Auh, Kiss János, Gracián, Kubinyi Hanna, Szöllősi Dávid, Gosztonyi Zsombor, Kiss Imola, Bulcsu Berta, Lili, Fortvinger Éva, Kocsis Ambrus, Pfszter Lilien, Lotti, Kótai Kitti, Kubinyi Aliz, Imre Mercedesz, Zsalakó Dóra

3.3.4. A kapcsolat...

nemzeti biztos: **gulyás** gábor
kapcsolattartó: **puskás** istván
kurátor: **bachmann** bálint
kiállítás tervező: **markó** balázs
space maker team: **keresneyei** johanna,
kósa balázs, **lászló** zsolt,
németh istván, **stemmer** andrea, **zilahi**
péter
graphic design: **bachmann** erzsébet,
space maker mediaart: **bárdos** bertalan,
keresneyei vince, **kovács** zoltán,
németh zoltán, **szolykó** dávid,
designer asszistensek: **papp** linda,
varga zoltán, **zsalakó** dóra

A létrejövő installáció egy olyan rendszert alkot, mely lényegében megfelel egy kapcsolati térképnek, hiszen a makett-készítés által hívtuk közös munkára országon belüli és országhatáron kívüli intézmények hallgatóit, ezáltal létrehozva a kapcsolatot, mely egy nemzetközi kiállítási összprodukcióként állt össze.

Ezt erősítettük magával a tematikus elrendezéssel. A makettek szigeteken való sűrű elhelyezésével, illetve a köztük lévő szabad kavicsozott sávokkal, szünetekkel, kvázi SPACE-szel azt a kapcsolati hálót próbáltuk érzékeltetni, mely összeköti azt a 651 alkotót, aki részesévé vált munkájával a projektnek.

4.TÉZIS

Motiváló közös cél meghatározásával, megfelelő irányítással, generációk összekapcsolódásával nagy létszám nemcsak mennyiséget tud termelni, hanem minőséget is képes létrehozni, ezáltal művészi értéket alkotni.

3.3.5. Utókép, tapasztalatok értékelése

Bátran állítom, hogy mindannyiunk számára nagyon meghatározó élmény volt a kiállítás és a kivitelezés Velencében töltött egy hónapja. Magát az installációt, illetve annak egy kicsiny szeletét több alkalommal is felállítottuk, s megmutattuk az olaszországba ki nem jutott magyar közönségnek. Elsőként a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Kar főépületének aulájában tártuk az érdeklődő szemek elé, intézményünk fennállásának 50. évfordulós ünnepségén.

Ezt követően a makettek egy része Budapestre vándorolt, ahol a Fugában lévő könyvbemutató reprezentatív háttereként szolgált. Természetes alapgondolatunk az összefogás a hallgatók és mesterek között a Biennálé kiállításán testesült meg leginkább, mivel sajnálatos módon itthon nem volt alkalmunk ugyanabban a létszámban kiállítani a munkákat.

Szerencsésnek tartom magam, hogy alkalmam volt ilyen léptékű és színvonalú projektben részt venni a kezdeti ötletelésektől egészen a megvalósulásig, várva a látogatók első benyomásait.

A legnagyobb tapasztalatot mégis az jelentette, hogy ez a projekt nemcsak egy installáció megtervezése és kivitelezése volt, hanem jóval több annál. Alkalmunk nyílt új barátokat szerezni, élményekkel gazdagodni, és nem utolsósorban egy közösséget is építeni.

- 4.1. Egyéniség változása,
fejlődése
- 4.2. Konzekvenciák levonása

4. PROJEKTEK HATÁSA

4.1. Egyéniség változása, fejlődése

Mit értünk alapvetően fejlődés alatt?

- olyan folyamat, amely minőségi változásokkal és egyre differenciáltabb szerveződéssel jár
- a fogantatástól a halálig tart
- a bekövetkező változások egyaránt tükrözik a fejlődő egyén egyedi vonásait
- fejlődés és szocializáció (társadalmiasulás) egymástól elválaszthatatlan
- biológiai (öröklés) és társas hatások (környezet) egyaránt befolyásolják
- a különböző képességek és készségek kibontakozása

A fejlődés meghatározói

- alkalmazkodunk a környezethez, a plaszticitás (rugalmasság) és az adaptivitás (alkalmazkodóképesség) fajunk genetikai adománya
- az egyén élete során különböző kríziseket és konfliktusokat él át, melyek hatással vannak jellemére.
- képességeink fejlődésében jelentős szerepet játszik a tudatosság, hogy mit is akarunk fejleszteni, ehhez azonban az első lépcső, hogy megtudjuk, miben is vagyunk gyengébbek, azaz kialakítjuk reális énképünket.

Az énkép és a teljesítmény kapcsolata

Az énreprezentáció fejlődése jórészt az iskolai tapasztalatok alapján történik, valamint a formálódó önértékelés meghatározza az iskolai teljesítményt. Ez a folyamat már az általános iskolában elkezdődik.

Az alulteljesítők (akik képességeikhez mérten gyengébben teljesítenek) énképe negatívabb, mint a jól teljesítőké; kritika esetén visszavonulnak, kudarckerülők, viszont akiknek pozitív az énképe, jobban teljesítenek feladathelyzetben, ami tovább növeli motivációjukat (sikerorientáltak, teljesítménymotiváltak). Ezért is meghatározó már kiskorban az a fajta tanári értékelés, ami a tárgyi tudás mellett más tulajdonságokra, képességekre is vonatkozik (pl. társas kapcsolatok, empátia, érzelmek gazdagsága és kifejezése, együttműködés, erkölcsösség, stb.).

S ennek az értékelésnek, visszacsatolásnak többnek kell lennie pusztán kommunikációnál. Minden emberi lénynek szüksége van elfogadásra és elismerésre. Ezt a vágyat a századelő híres szociálpszichológusai szinte alapvető emberi szükségletként tartották számon. Elfogadás, elismerés, figyelem, segítség, szeretet. Az ember lelkivilágát igencsak összetett és bonyolult hálózatok alkotják. Az imént felsoroltak mindegyikére szükségünk van életünk során.

A szocializálódott ember vágya ugyanis az, hogy különböző közösségekhez tartozzon, amelyek ezen természetes vágyait képesek kielégíteni. Ilyen közösségek lehetnek például a család, lakóhelyünk közössége, rokonságunk, nemzetünk, de akár összeköthet bennünket embertársainkkal egy közös hitvallás, vagy éppen egy munka, közösen végzett tevékenység is. A lényeg, hogy ezekhez a közösségekhez való tartozás vágya olyan mértékben megjelenik igényeink között, hogy képesek vagyunk nyitottabbak, befogadóbbak lenni annak érdekében, hogy minket is befogadjanak, részesei lehessünk adott csoportosulásoknak.

Ezek meglétének hiánya nagy mértékben kihat későbbi viselkedésünkre.

Másik fontos tényező az énkép fejlődésében maga az önmegvalósítási törekvés, mely szerint formáljuk az életünket.

Az önmegvalósítási törekvés esetében az első lépés mindig az kell hogy legyen, hogy meghatározzam, mit is szeretnék elérni.

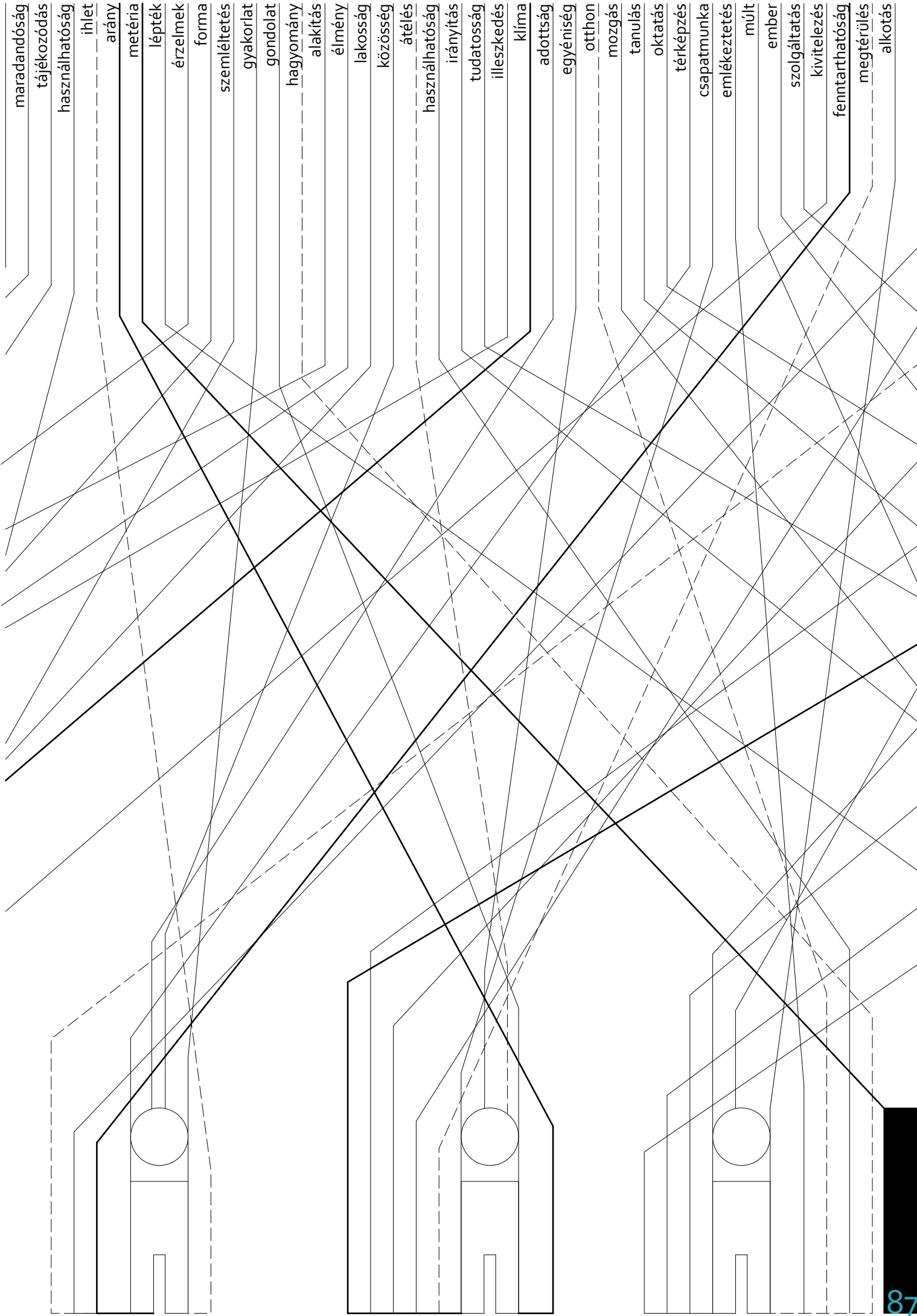
Erre természetesen mindenkinek saját, egyéni válasza van, hiszen a (munkahelyi) önmegvalósítás „tárgya” egyéni cél, egyéni jövőkép, melyet igen sok szempont befolyásolhat.

Ilyen cél lehet többek között egy pozíció megszerzése (például szakértői kinevezést kapni), egy saját ötlet megvalósulását látni egy termékben vagy éppen a szervezet felépítésében, folyamataiban, vagy akár egy jól sikerült megbeszélés, tárgyalás is. Ez utóbbiak esetében az önmegvalósítási törekvés könnyen megragadható, hiszen vagy elértük a vágyott célt vagy sem.

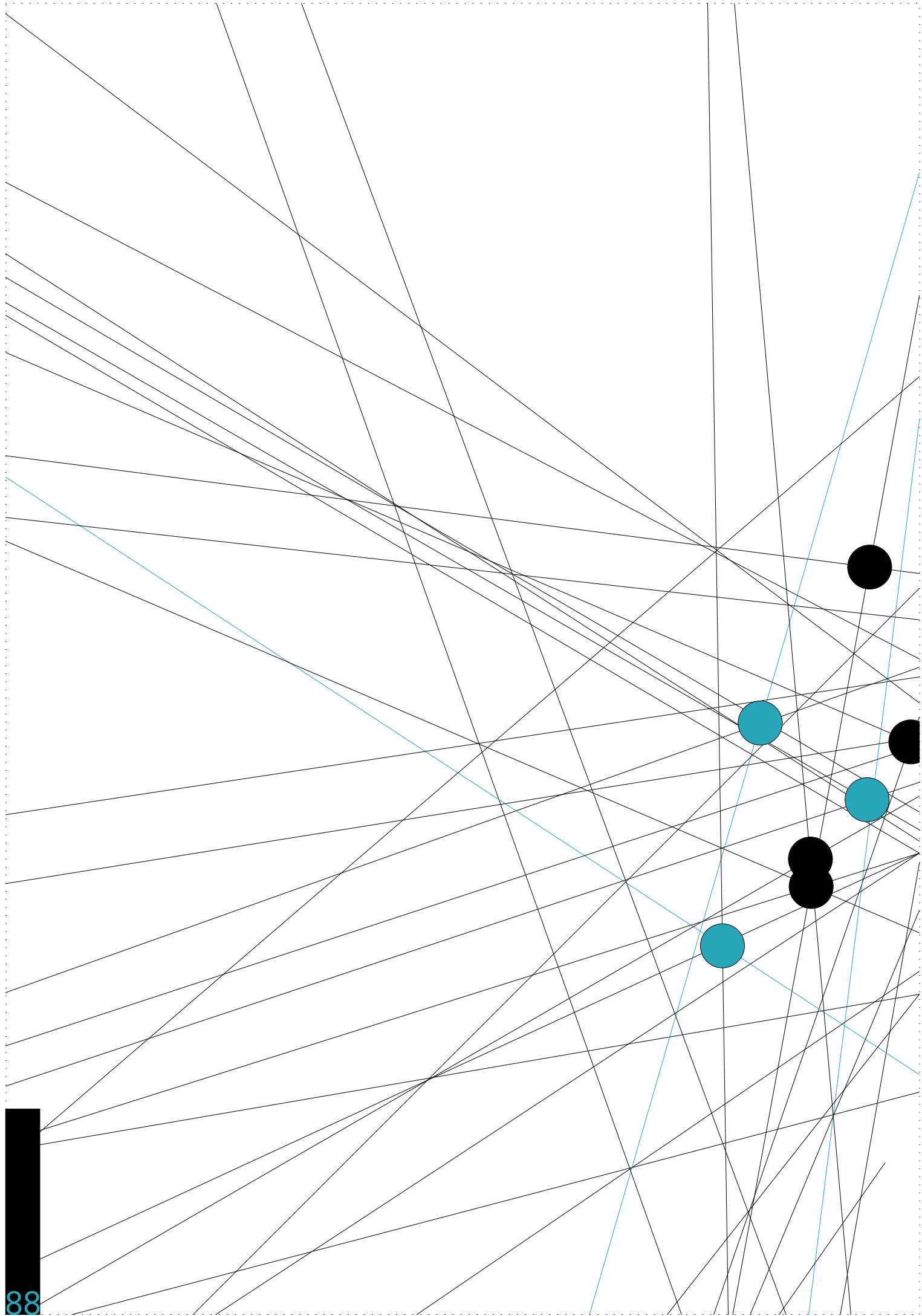
Vannak azonban olyan egyéni önmegvalósítási törekvések, amelyek kevésbé materializálódnak. Ilyen például az egyén fejlődése - legyen szó adott szakmai tapasztalat megszerzéséről, vagy egy szakmai folyóiratban olvasott gondolat mindennapokba való átültetéséről.

A közös minden szituációban az, hogy az egyén azt élje meg: „több lettem”, „most jól vagyok”, „a helyemen vagyok”, „jó munkát végeztem”.

S ehhez ami fontos, hogy az egyén meg tudja fogalmazni, mi a vágyott jövőképe, az ún. „ideál-énképe”, a következő lépés az önmegvalósítási folyamatban annak a megfogalmazása, hogy ezt milyen munka mentén, milyen munkakörben, szervezetben tudja elérni. Ehhez pedig a legjobb út, maga a tapasztalás.

- maradandóság
- tájékozódás
- használhatóság
- ihlet
- arány
- metéria
- lépték
- érzelmek
- forma
- szemléltetés
- gyakorlat
- gondolat
- hagyomány
- alakítás
- élmény
- lakosság
- közösség
- átélés
- használhatóság
- irányítás
- tudatosság
- illeszkedés
- klima
- adottság
- egyeniség
- otthon
- mozgás
- tanulás
- oktatás
- térképzés
- csapatmunka
- emlékeztetés
- múlt
- ember
- szolgáltatás
- kivitelezés
- fenntarthatóság
- megtérülés
- alkotás

4.2. Konzekvenciák levonása

Az említett projektek során, s ezeket összegezve saját énképem fejlődésével kezdeném az előző fejezetrészhez kapcsolódóan.

Először is úgy gondolom felismertem erősségeimet, amelyek közül jelen disszertáció keretében az építészeti modellhez fűződő kapcsolatokat emelném ki.

Mindig is fontosnak tartottam a tervekhez szemléltető eszközként szolgáló makett munkaközi szerepét, illetve a végső prezentációra a minőségi kidolgozását. Így külön örömmel töltött el, mikor a velencei projektünk kapcsán ezt a témát öleltük fel, s a makett-készítés által hívtuk közös munkára országon belüli és országhatáron kívüli intézmények hallgatóit, ezáltal létrehozva a kapcsolatot, mely egy nemzetközi kiállítási összprodukcióként állt össze. Hiszen méltán nevezhetjük így, hiszen önmagukban is a beérkezett modellek egyéni kiállítási tárgyként is megállják a helyüket, de egyben képviselik tematikus rendszerükkel azt a közös gondolkodást, közös alkotást, mely összekovácsolja s meghatározza a leendő építményeket.

Látva és foglalkozva a kiállítási anyag összeállítása során a hallgatókkal arra a megállapításra jutottam, hogy a síkok által való térképzésre, s ennek nemcsak lerajzolására, hanem háromdimenziós kézi modelljének a megépítésére is nagyobb hangsúlyt kell helyezni az oktatásban.

A kapcsolat, együttműködés gondolatiságát folytatva a különböző pályázati lehetőségek során a másik meghatározó tényező a csapatban való dolgozás elsajátítása volt, melyet érték saját alkotócsapatomon belüli, és a „megmozgatott” diákok közötti munkára.

Ezek a projektek kiváló példaként szolgáltak, hogy bepillantást nyerjek mások gondolkodásmódjába, a felmerülő tervezési problémákat, ki hogyan közelíti meg, ezáltal ki milyen válaszokat tart fontosnak.

Kiderült számomra, hogy egy jól működő csapatban, ugyan egy a cél, ezért is alkotunk alkotói közösségeket, a hatékony működéshez, meg kell tanulnunk együttműködni, bízni a másokban, mind emberileg, mind szakmailag, ezáltal felosztani a feladatokat.

Sokszor azon kaptuk magunkat, hogy egymás gondolatát fűztük tovább, s a végén már nem is lehetett megállapítani, kinek mi is volt az tervezési koncepció megalkotásában a szerepe, s ez így is van jól. Hiszen régen rossz, ha a projekt végén, illetve annak bemutatásakor az a legfontosabb tényező, hogy ki mit is adott hozzá az adott feladathoz.

Igaz, hogy mint ahogy azt a közösségek jellemzésénél már említettem, nem mindenki vállal egyforma szerepet egy adott csoportban, mégis mindenki hozzátesz az alkotáshoz, s így válik egy közös értéké.

Persze, a kidolgozás fázisában a munkamegosztásnak vagyok a híve, hiszen így tud hatékonyan működni a csapat, főleg ha szorított az idő, mint ahogy ezzel sokunk találkozott már nem is egyszer munkái közben.

Hogy mit is használtam fel ezekből a munkákból?

Először is vegyük saját fejlődésemet. Bevallom őszintén, egyetemi éveim elején igen nehezen tudtam csapatban dolgozni. Nem is a koncepció megalkotásánál okozott nekem nehézséget, hiszen mindig is törekedtünk az egyéni feladatoknál is, az egymás terveinek megbeszélésére, nevezünk brainstormingra.

Ami komolyabb kihívást jelentett, az a megvalósításnál a munkafolyamat megosztása volt. Meg kellett tanulnom, hogy bízzak másokban, hogy ők is ugyanúgy akarják az eredményt, ahogyan én, ugyanolyan elhivatottsággal.

Ezért is tartottam doktorandusz éveim alatt fontosnak, hogy a hallgatók már az első éveikben is találkozzanak a csapatmunka gondolatával, a konzultációkat próbáltam ebben a szemléletben kialakítani. Egyrészt saját példámból tanulva, másrészt figyelembe véve azt a tényezőt, hogy mennyire meghatározó a csapatban, közösségekben elfoglalt hely. Ahogy említettem már, minden embernek a vágya, hogy tartozzon valahova, ehhez azonban rendkívül fontos, hogy tisztában legyen saját képességeivel, érdeklődési körével, erősségeivel, illetve gyengeségeivel egyaránt.

Ezeket az egyénre vonatkozó önismereti tényezőket jórészt a minket ért visszacsatolásokból tudjuk leszűrni, ezért is meghatározó saját önképünk kialakításánál, hogy milyen szintű értékeléseket, impulzusokat kapunk a közvetlen környezetünktől családi, iskolai, munkahelyi, baráti, párkapcsolati viszonyokat egyaránt nézve.

Ahhoz, hogy egy közösségben jól tudjunk működni, illetve jól is tudjuk magunkat érezni, inspiráló legyen számunkra, ahhoz elengedetlen tehát az önismeret.

A következőekben három olyan szempontot emelek ki, amelyek az egyénhez kapcsolódnak - önismereti tényezők -, és nagyban befolyásolják tapasztalataim alapján, hogy ki kivel tud együttműködni, azaz mitől hatékony egy alkotóközösség, munkacsoport, pályázati csapat, illetve ezenkívül maga az egyén hogyan képes magát önmegvalósítani az adott közegben.

Kompetenciák

Talán ez a leginkább magától értetődő szempont, amit átgondol az egyén: miben vagyok jó, sőt, kiváló?

Hiszen mindig vannak elvárások az adott egyénnel szemben egy adott feladat kapcsán, és van az egyénnek egy ezekhez többé-kevésbé igazodó „kompetencia-készlete”. Mindehhez természetesen elengedhetetlen, hogy az egyén tudja e területen az erősségeit, amelyekre nemcsak támaszkodni tud a munkavégzés során, hanem azok „kihasználásával” kiváló munkát is tud végezni.

A kitűnő munkának valószínűleg lesz eredménye, jutalma, akár csak egy dicséret formájában is, de az önmegvalósítás szempontjából ez kevésbé lényeges; sokkal inkább fontos az, hogy az egyénnek meglegyen az az élménye, hogy „magamat adom”, „kihasználom minden agytekvényemet”, „kiteljesedek”.

Érdeklődési irányultság

Az érdeklődés a személyiség érzellemmel telített aktív megismerő tevékenysége, amely a külvilág személyeire, tárgyaira, eseményeire, jelenségeire irányul. Ilyen szempontból figyelmet kell fordítani annak változékonyságára is, mert életkoronként, életszakaszonként, de akár a társadalmi, gazdasági hatások következtében is változhat. Az önismeretnek tehát az érdeklődési irányultság „szeletét” átgondolva,

nagyobb eséllyel élhet meg az egyén örömet, (belső) sikert munkája során. Ez jelentheti a későbbiekben egy adott témával való foglalkozást, kutatást a mélyebb megismerés, tudás- és tapasztalat megszerzés irányában.

Munkamód

A munkamód arra utal, hogy milyen körülmények között szeret az egyén dolgozni. A munkamód a munka sajátosságaiból fakadó, a munka tárgyi és személyi körülményeiből következő egyéni megoldások összességén alapszik. Ezt nagymértékben meghatározza az egyén érzelmi viszonya a munka tárgyához, és a munkamozzanatok gyakorlása során bekövetkező öröm és elégedettség élménye. A munkamód meghatározó összetevői a munkatempó, munkavégzés ritmusa, önállóság, célszerűség, pontosság, monotonia-tűrés, gondosság, fáradékonyság, terhelhetőség.

Kiderült számomra, hogy csapatban dolgozni nem is olyan egyszerű, mint azt elsőre gondolnánk, hiszen maga a folyamat, amíg kialakul a csapat, csoport, illetve közösség, annak ellenére, hogy maga az érdeklődési irányultság egyezik, sok vitán vezethet át. Ezeknek az eszmecseréknek jelentős szerepük van, úgy gondolom, előrébb viszi a közös munkát, egymás iránti nyitottságra nevel, valamint a személyes fejlődésre is hatással van, hiszen a fejlődés mindig egy adott akadály leküzdése által történhet meg.

- 5.1. Nevelés- _Közösség
_Szocializáció
- 5.2. Egyetemi közösségek szerepe
- 5.3. b2 Hallgatói Innovációs Csoport
szerepe a 13. Velencei
Építészeti Biennále
megvalósulásában _Építész
Jamboree 2012
- 5.4. Hallgatók bevonása további élő
projektbe _ PÉCS, Györgytelep
és Hősök tere 2013-14

5. OKTATÁSBAN FELHASZNÁLT TAPASZTALATOK

„Az egyén úgy képes látni önmagát, hogy tudja, milyennek látják őt a számára legfontosabb csoportok tagjai”

Charles COOLEY

5.1. Nevelés_Közösség_ Szocializáció

Az ember egyik alapvető jellemzője, hogy társas lény. Egy másik fontos antropológiai tény, hogy a nevelés az emberhez, az emberi léthez kötődő sajátos jelenség. Történelmi szempontból megállapíthatjuk, hogy az emberek - valamilyen formában, szinten és eredményességgel - mindig nevelték felnövekvő utódaikat. A nevelés általános értelemben a következőt jelenti: olyan céltudatos, az egész társadalomra jellemző tevékenység, amelyben a nevelők (elsősorban felnőttek) irányítani kívánják a felnövekvők (utódok) fejlődését és megerősíteni őket abban, amit a nevelők elvárnak, jónak tartanak. E tevékenység során tehát nevelő és nevelt között interakció (kölcönhatás) megy végbe..

Az antropológiai kutatások szerint az ember fogalmához tartozik, hogy nevelésre szoruló és nevelhető lényről van szó. Születésünkkel valóban olyan kevés ösztönrel és képességgel rendelkezünk, hogy gondoskodás, illetve nevelés nélkül életképtelenek lennénk. A nevelők (mindenekelőtt szüleink) segítenek abban, hogy személyiségünk kibontakozhasson és elképzeléseinknek, akaratuknak megfelelően fejlődjön, változzon.

A nevelés tehát valamilyen előrehaladást jelent, mivel közvetlenül hat a személyiség kifejlődésére, és közvetve az emberi közösségek, csoportok haladására.

A nevelés és a személyiségformálódás szükségszerűen szorosan összefügg egymással. A személyiségformálódás alapvető folyamatai a szocializáció és a perszonalizáció, melyek sokszor összekapcsolódnak a neveléssel, de el is válnak tőle.

A nevelés - szűkebb értelemben - nevelő és nevelt, azaz egyén és egyén viszonyára szorítkozik, a szocializáció és a perszonalizáció azonban nemcsak ebben a keretben valósul meg. Leegyszerűsítve a perszonalizáció folyamán az ember önálló személyiséggé válik, megéli önmagát, míg a szocializáció során beilleszkedik a közvetlen közösségi és társadalmi környezetébe. Ezenkívül ez a két folyamat sem egymástól függetlenül megy végbe.

Mindkét folyamat, illetve tevékenység alanya az individuum (egyén), viszont a befolyásolás módja és minősége eltérő. A nevelés esetében interperszonális (személyek közötti) kölcsönhatások követik egymást: adott egyénre egy másik egyén hat. A szocializáció esetében az egyén és a társadalom kerül kapcsolatba: az individuum megismeri és elsajátítja a társadalmi léttel járó lehetőségeket és elvárásokat, melyekkel érvényesülni tud, kialakítja személyes identitását (ki vagyok én).

Egyén és társadalom kapcsolata közvetett, mert az egyént a társadalomnál kisebb egységek (pl. kortárs-csoport, család, adott személyek) segítik, befolyásolják. A különböző közösségek közvetítik az individuum számára a társadalmi normákat, értékeket és célokat. S hamár a közvetítésről beszélünk, nem elhanyagolható a másik oldal, maga a nevelést végző személyekkel, akár intézményekkel szemben támasztott követelmények.

A nevelés, legyen akár szó családi vagy iskolai tevékenységről, minden esetben hatalmas felelősséggel jár. Jelen disszertáció keretében elsősorban az utóbbit emelem ki, azaz az oktatók szerepét az egyén személyiségformálásában.

5.2. Egyetemi közösségek szerepe

Ha közösségekről beszélünk, az egyén szocializálódása mellett másik fontos tényező, ami motiválja a kialakuló együttműködést, az a szakmai elhivatottság kérdésköre. Hiszen a közössége nem működik közös cél nélkül.

A közösségi tereket teremtő építészet első reneszánszkori felemelkedésétől egészen a hozzánk jóval közelebbi, huszadik századi szociálisan elkötelezett intézményekig - mint Walter Gropius *Bauhaus* iskolája, vagy a Le Corbusier által létrehozott *Congres Internationale d'Architecture Moderne* (CIAM) -, mindig voltak építészek, akik megértették a tervezés közösségi, társadalmi érdekeket kiszolgáló szerepét. Az építészet 19. századi átalakulása - a közjót szolgáló, morális felelősséggel bíró hivatássá - ezen alapul, és az építészek ma is ennek fényében tekintenek foglalkozásukra.

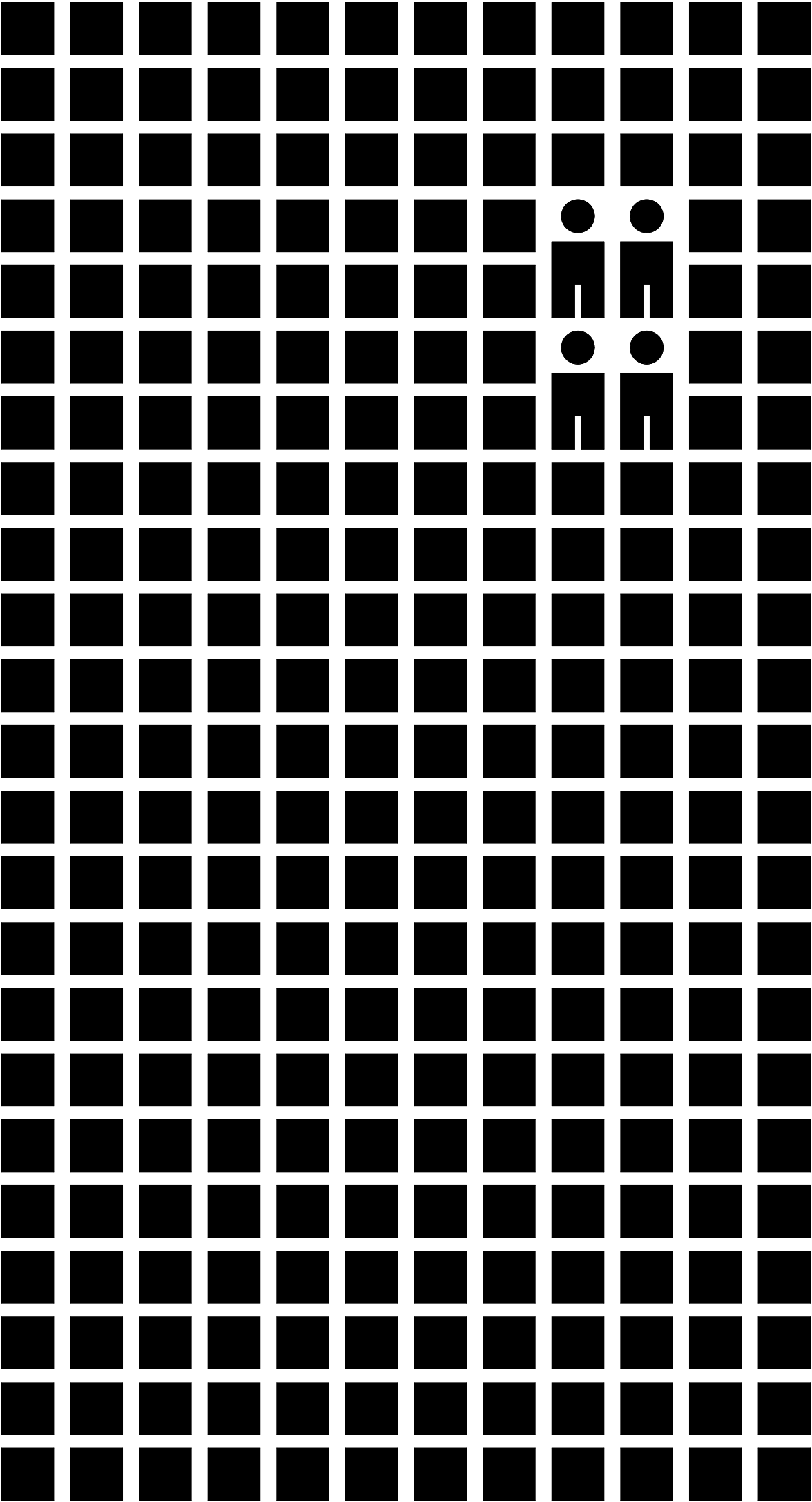
A közösségi szerep kifejeződése és életképessége azonban időről időre drámai hullámvázson ment keresztül, a közösségi érdekek iránt elhivatott építészek (a társadalmi és gazdasági hatásoknak köszönhető) időnkénti felemelkedésével, vagy elbukásával.

Orvosi, jogi és építész szakterületeken a praktizálási engedély megszerzésének folyamata tartalmaz bizonyos gyakorlati oktatást a posztgraduális szakmai gyakorlatok keretében.

A valós életből kiemelt projektek beintegrálása az egyetemi tanmenetbe elősegíti a tananyag megértését azáltal, hogy adott környezeti, ill. szociális kihívások megoldásának egy új megközelítési módját kínálja, miközben egyúttal a közéletben való aktív részvételre is sarkallja a hallgatókat. Ahogy az ilyen programok egyre sikeresebbnek bizonyultak, úgy kezdett elterjedni a gyakorlat alapú oktatás a

felsőoktatásban, különösképpen olyan szakterületeken, ahol az interdiszciplináris hallgatói együttműködések izgalmas új lehetőséget jelentettek.

Az egyetemi-közösségi partnerségen alapuló tervezés a gyakorlat alapú oktatás egyik különösen kézenfekvő példája. A hallgatók, tanszékek bevonása olyan tervezési munkákba, melyek adott esetben meg is épülnek, egyszerre két oktatási célt is megvalósít: megtanítja a hallgatókat a közösségi szolgálatra, a közösségeket pedig a tervezés megbecsülésére, egy pozitívabb jövőre való törekvésre.

5.3. b2 Hallgatói Innovációs Csoport szerepe a 13. Velencei Építészeti Biennálé megvalósulásában –
ÉPÍTÉSZ JAMBOREE 2012

5.3.1. Mit is kell tudni a b2 Hallgatói Innovációs Csoportról?

A csoport célja, hogy a helyi fiatalság kreativitásával, kíváncsiságával, lelkes érdeklődésével, tudásvágyával, tettvágyával, plusz gondolataival a város, a régió jövőképehez sikeresen hozzájáruljon leleményes, lelkes és segítőkész partnerek segítségével. Fontos, hogy a csoportban tevékenykedő hallgatók, fiatalok elsajátítsák a kreatív, problémamegoldó gondolkodást. A kreatív legnagyobb ismérve, hogy tud kérdezni, és tudja, hol keresse a válaszokat. Olyan komplex, szerteágazó esztétikai, művészi, mérnöki, minőségbeli tudás, ismeret átadást céloztuk meg, ahol a hallgatói öntudat párhuzamosan fejlődik a társadalmi tudással. Projektek elkészítésénél az európaiság és a fenntartható fejlődés eszméjét szem előtt tartva és ezekkel az elvekkel átszöve a városra most is jellemző sokszínű kultúra kiegészítését célozza meg.

A csoport erőssége, hogy egy a mérnöki és művészeti tudományok között álló szakemberek, jelen esetben még komplexebb tudományterületekkel megtámogatott szemlélettel viszonyul a körülötte élőkhöz. Szervező tevékenysége folytán lehetőséget biztosít az egyesületi életbe való bekapcsolódásra és egyben mozgósítja tagságát rendezvényeire. Fórumot biztosít a tevékenységi körét érintő kérdések megvitatására. Ennek érdekében többek között előadásokat, vitaüléseket, konferenciákat, kiállításokat rendez, szakmai tanulmányutakat szervez, részt vesz a szakemberek tudományos és gyakorlati képzésében és továbbképzésében.

A csoport működésével 2011-ben, doktori képzésem elkezdése után ismerkedtem meg, egyetemi és későbbi doktorandusz társaim, Kósa Balázs és Németh István által. Már ekkor szimpatikus volt az a szellemiség, melyet a csoport képvisel, annak ellenére, hogy még csak fejlődőben volt a kezdeményezés, ezért is csatlakoztam később örömmel hozzájuk. Hiszen elkezdődött saját oktatói gyakorlatom is, mely a doktorandusz képzés alapján is szolgálja, s ekkor már láttam a csoportoknál, hogy igenis az egyéni fejlődés-vágy mellett, szükség van egy alkotói közösségre is, mely inspirál, kapcsolatokat teremt, s sok esetben segítséget is nyújt a hallgatóknak az egyetemre érkezést követően.

A csoportban való tevékenységünk során azt tűztük ki célul, hogy olyan közösséget szeretnénk látni, amely az egyetemen belüli önképzésre vágyókat fogja össze, akkor egy olyan innovatív szemléletmódot képviselő társaság alakul meg, akik képesek hallgatótársuk ötletére nyitottak lenni, be tudják fogadni és meglátják a másik mondanivalójában, gondolataiban az értéket, és ezáltal egymást is arra az útra terelik, amelyen érdemes elindulni.

Tapasztalataim alapján ez a fajta nyitottság közel sem működik jelenleg zökkenőmentesen sem a felsőoktatásban, sem a hétköznapi életben. A szemináriumok alatt is érzékeltek, hogy nagyon kevés hallgató meri felvállalni a véleményét, álláspontját nehezen ismerteti a többiekkel, mert fél attól, hogy ha nem egyezik nézőpontja a nagy átlaggal, vagy esetleg a társadalmi normáktól eltérően tud és mer gondolkodni, akkor emiatt közössége nem tekinti majd közülük valónak. Pedig egy közösség attól válik működő, eredményes csapattá, ha tagjai tudnak együtt gondolkodni ugyan, de merik vállalni saját véleményüket is.

A csoport egyik kezdeményezése **Belváros.LIKE** címen futó rendezvény a PÉCS belvárosát érintő problémakörök és az adható válaszok felkutatása céljából.

PÉCS2012.04.12.

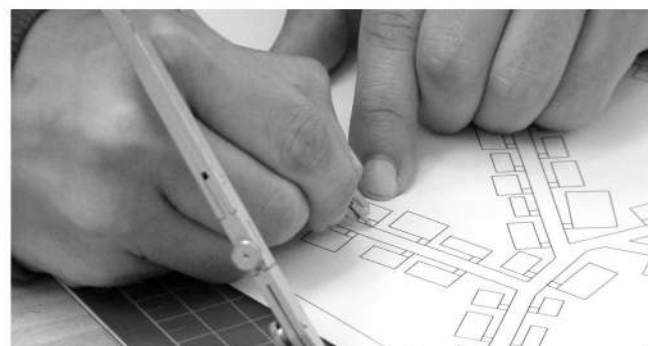
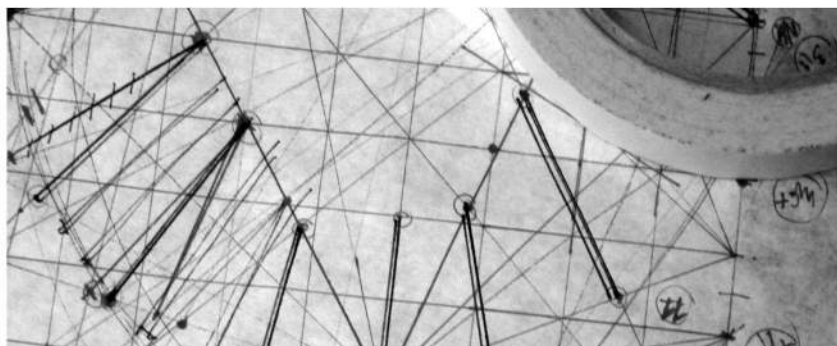

III. Pécsi építész2012 május 3-6. Orfű

JAMBOREE

5.3.2.   **Kapcsolat a 13. Velencei Építészeti Biennálével**

Ahogy azt már a kapcsolódó fejezetnél említettem a 13. Velencei Építészeti Biennálé főkurátorának, David Chipperfieldnek a fő gondolata arra a kapcsolatra irányult, s kívánt bemutatni, mely a fiatal generációkat köti össze a tapasztalt építészekkel, s ezáltal teret kínál a közös együttműködésre.

A Magyar Pavilon kiállítási anyagának mondanivalójában ezt a meghatározott csapásirányt követtük, továbbfűzve és kihegyezve a fiatal generációk között létrejövő kapcsolatra. Az alkotó csapat több tagja is részese volt a b2 Hallgatói Innovációs Csoport munkájának, így nem is volt kérdéses, hogy a csoport tagjait is megmozgatjuk ebben a témában, hiszen minden adott volt egy helyen és egy időben:

...hallgatók
...kreativitás
...kézművesség
...alkotás
...közösség

A hallgatókat invitáló workshopnak a minden évben megrendezésre kerülő építész Jamboree adott alkalmat és helyet. A Jamboree egy építész megmozdulás, ami a műszaki szakma fiataljait hívja eszmecserére. Az ország összes műszaki felsőoktatásában résztvevő hallgatók meghívást kaptak a rendezvényre, amelynek tematikája 2012-ben összefolyt a 13. Velencei Építészeti Biennálével. Mint minden évben, így 2012-ben is a rendezvényre való jelentkezés mellé csatolni kellett egy portfóliót, amely alapján az egyes intézmények bírálói eldöntötték, ki az, aki érdemes arra, hogy részt vegyen az eseményen.

Mivel az itt elkészült munkák a velencei installáció részét képezték, így a téma komolysága természetesen már tükrözte a tét nagyságát is, hiszen azok a munkák, amelyek egy szakmai zsűri szemlét követően színvonalasnak bizonyultak, helyet kaptak a Magyar Pavilonban. Számos minőségi alkotás született az Orfűn eltöltött 4 napos workshop alatt.

Hogy ezek a témaindító makettek még inkább fejlesszék a hallgatók kreativitását, egy konkrét témát jelöltünk ki, hasonlóan a képzés során kiadott tervezési feladatokhoz. Célunk ezzel többek között az is volt, hogy a hallgatók gyakorolják, hogy mi is az a témaindító modell, hogyan tudják felhasználni a készült munkaközi maketteket a tervezés további fázisaiban, valamint, hogy egy megszabott befoglaló méretű térben egyszerű síkok által milyen tereket tudnak létrehozni a mondanivaló kifejezésével együtt. Így a workshopon résztvevők feladata a pécsi belváros problémáinak felismerése és azok orvoslása és prezentációja egy építészeti modell formájában.

A téma fontosságát a III. Pécsi Építészeti Jamboree vezérgondolatát a workshopot megelőző helyszíni szemlék, építészeti és urbanisztikai, városszociológiai előadások és workshopok, közvélemény-kutatások, statisztikák készítése, pályázatok és iskolai féléves feladatok erősítették és alapozták meg.

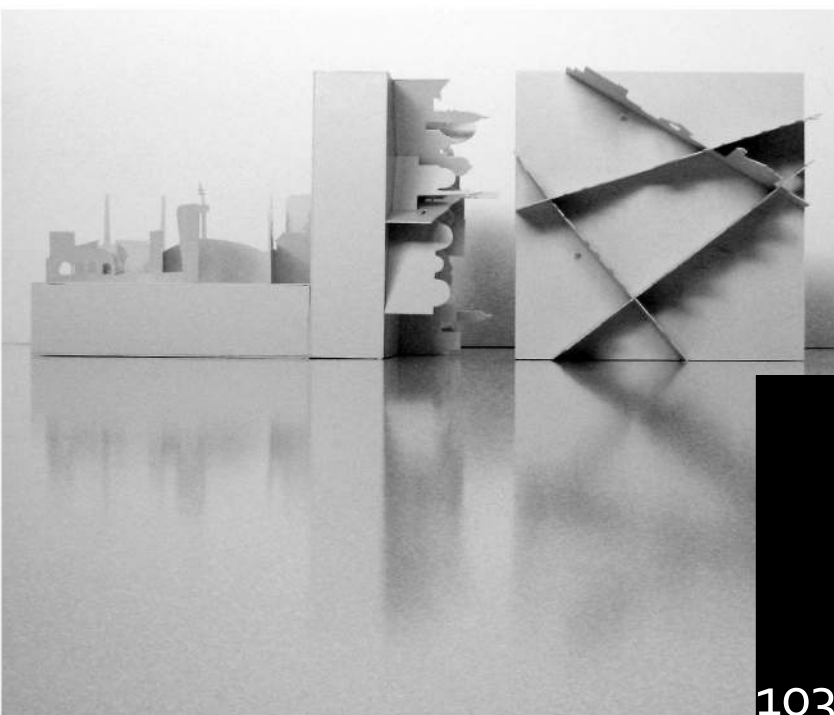
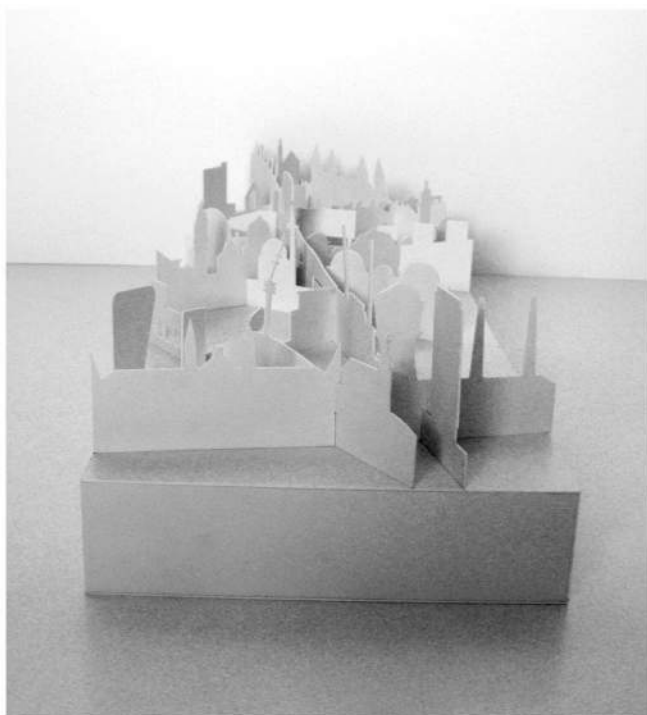
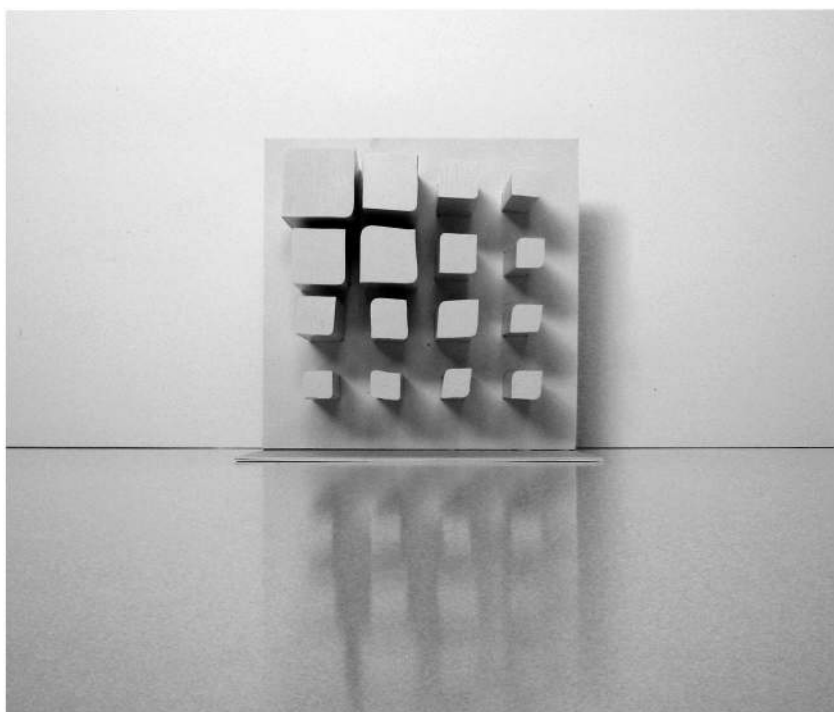
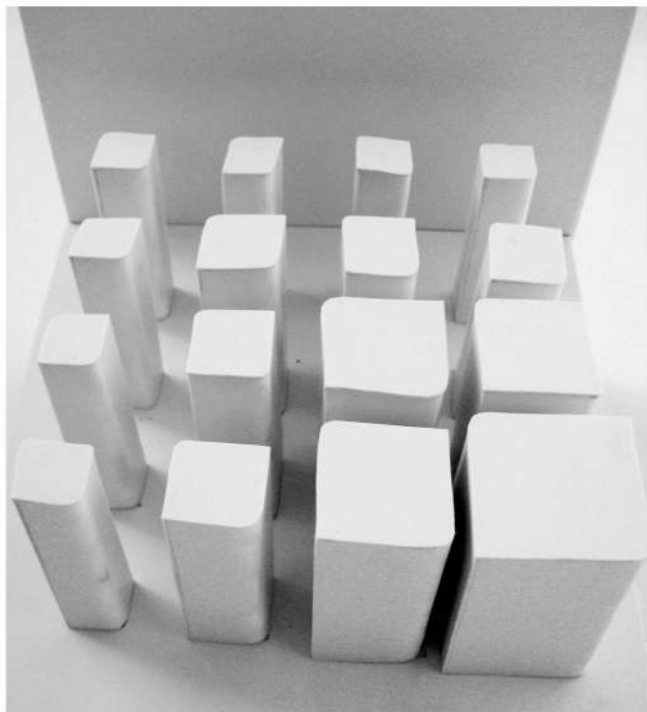
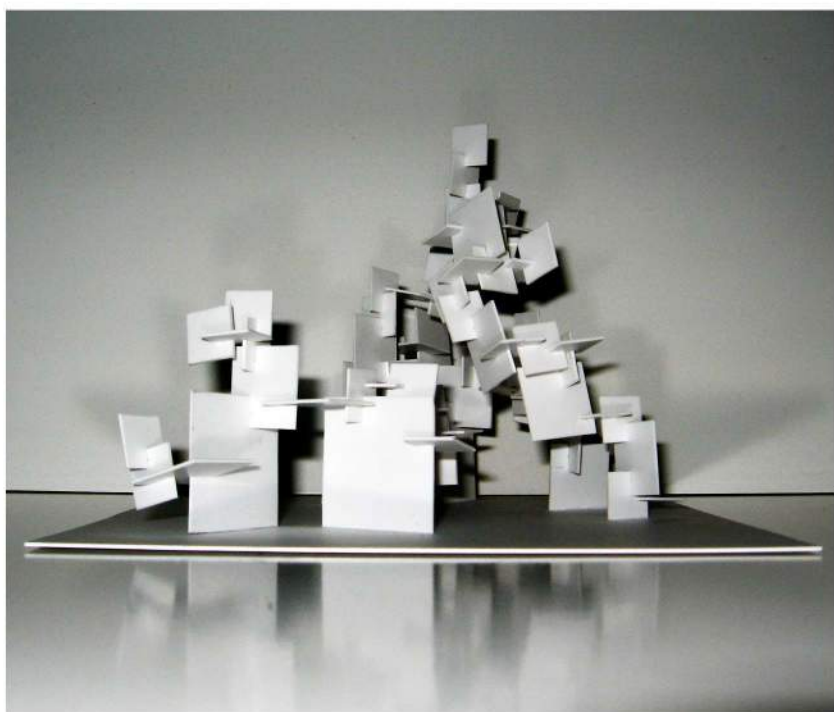
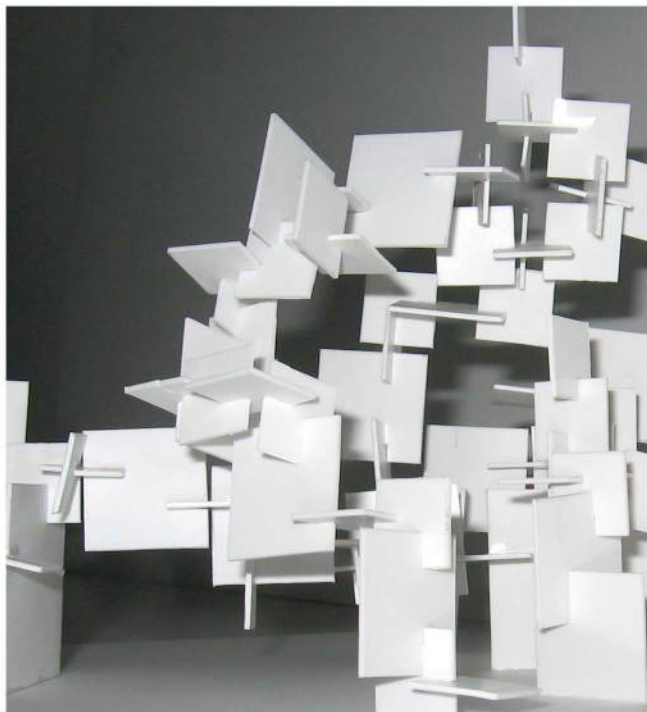
A Jamboree tematikájának építészeti programalkotásában nagy segítséget nyújtottak a csoportnak: Dr. Csaba Ders - Pécs város főépítésze, Udvardi Péter - közlekedésmérnök, PhD hallgató és a PTE PMMIK Építésmérnök Szakmai Intézet egyetemi docensei - Dr. Medvegy Gabriella, Dr. Kondor Tamás, Dr. Hutter Ákos, Dr. Rétfalvi Donát és Dr. Veres Gábor. Mindezek alapján véleményezhető, hogy a Jamboreen aktívan dolgozó fiatalok egy jól előkészített esemény résztvevői lehettek, amely szakmailag kompetens

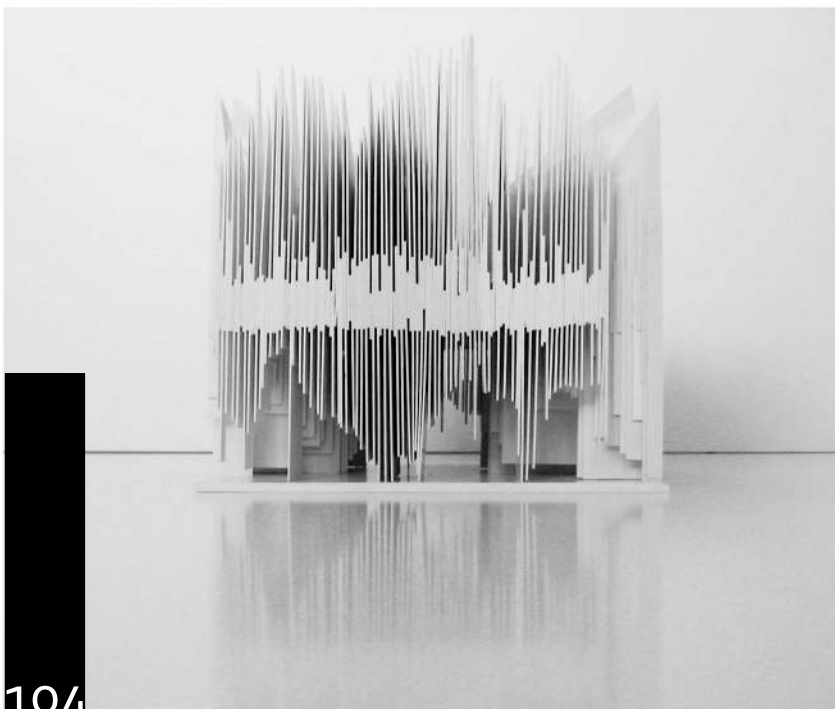
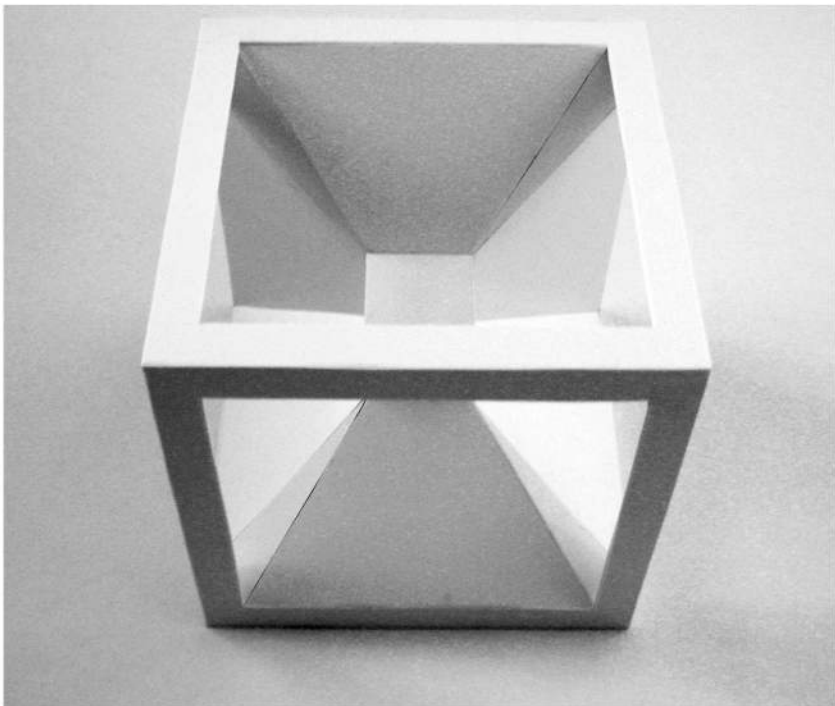
kérdésköröket vizsgált, aktuális problémákat elemzett és ezekre jól értelmezhető, frappáns válaszokat fogalmazott meg építészeti modellek formájában.

A maketteket témájuk alapján elemezve, voltak, akik egy városrész urbanisztikai fejlődését jelenítették meg, akadt a munkák között olyan is, amelyik egy utcarész problémakörével foglalkozott.

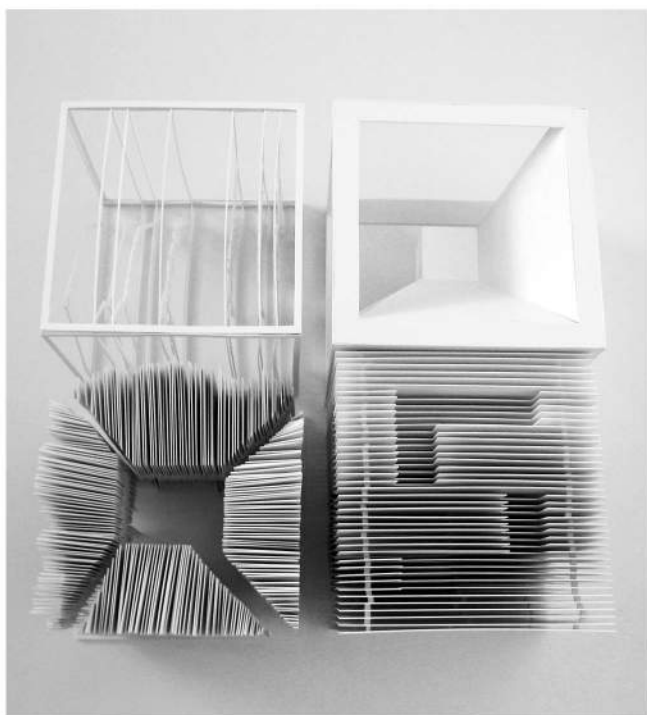
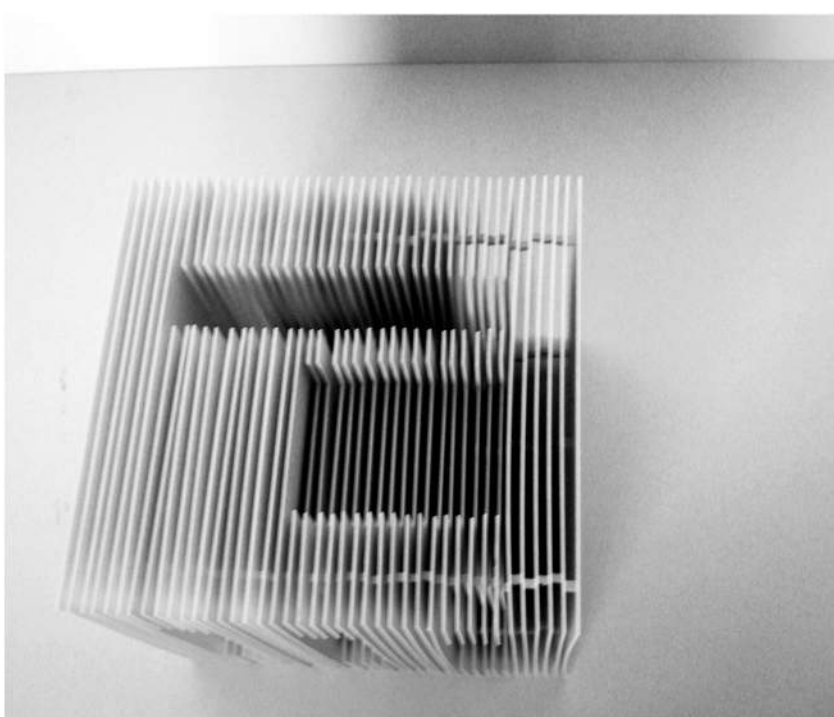
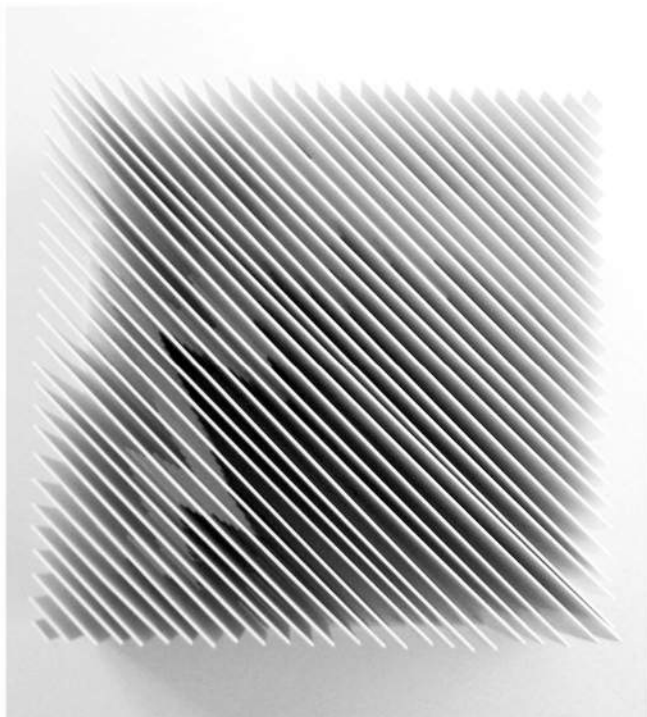
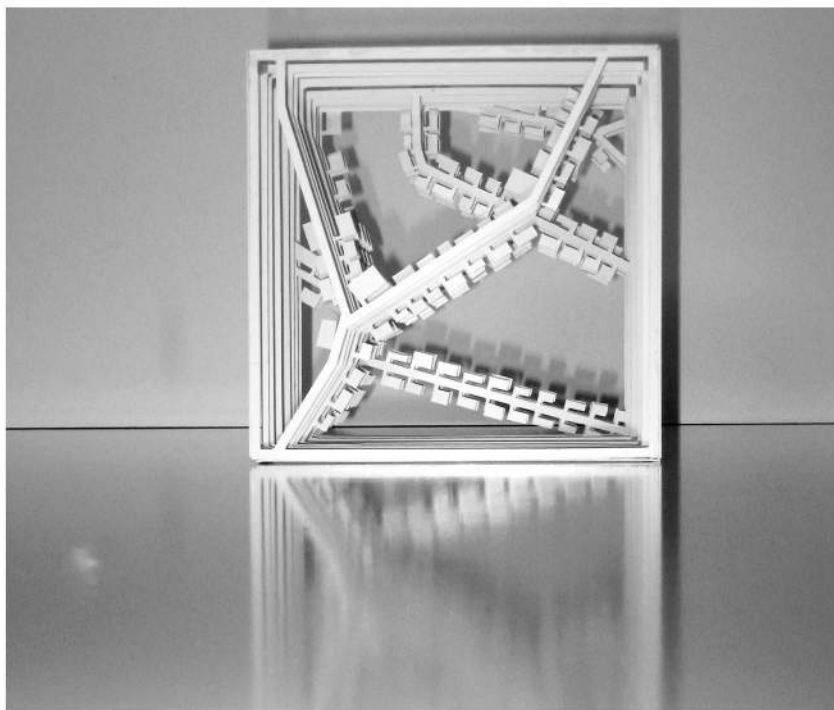
A modellek alakításához használt műanyag lemezzel még sok hallgató nem találkozott. Az építészeti gondolat mellett, így ennek az anyagnak a megismerése is fontos része volt a feladat teljesítésének. S örömmel tapasztaltam már a munkafázisok közepette, hogy a hallgatók felhasználták az általunk átadott tudást, sőt mertek az anyaggal kísérletezni is. Mint kézművesség tekintetében egészen különböző struktúrájú maketteket figyelhettünk meg, voltak, aki a különböző rétegek által jelenítették meg a teret, mint egy szeletelt képet alkotva a térről, voltak, akik a síkok egymásra határával, s ütköztetésével szemléltették a város különböző mélységeit, s akadtak olyan modellek is, amik konkrét épületeket ábrázoltak, s a precíz, s minél érzékletesebb kivitelezésre helyezték a hangsúlyt.

A színvonalas végeredmények mellett megállapítható, hogy kiváló felvezető rendezvénye, kedvcsinálója volt ez a 13. Velencei Építészeti Biennále-nak. Az építész alkotóközösség létrehozásában folytatott törekvésünk is úgy érzem célt talált, hiszen az egyéni akarat mellett itt is sok esetben a csapatmunka dominált, a két-három fős csoportok összehangoltan tudtak működni.

5.3.3. Az együttműködés továbbélése

A b2 Hallgatói Innovációs Csoport ma is tevékenyen működik, több futó projekttel, megmozdulással segíteni a hallgatói közösségek népszerűsítését.

Kiemelkedő teljesítménynek mondható, hogy a rendezvények híre nemcsak intézményünkön belül terjedt, hanem a sajtón keresztül eljutott az egyetem összes karára és az összegytemi vezetőséghez is.

A csoport munkájának elismerése képpen az egyetem vezetősége nevében Dr. Bódis József Rector Úr csoportunkat a 2012/13. tanév évnyitó rendezvényén „Az egyetemi kultúráért díj” -ban részesítette, ami nem kis lendületet adott az amúgy is aktív tagoknak, s egyben igazolta azt az álláspontukat, hogy igenis szükséges és kell szemináriumokon kívül is foglalkozni a hallgatókkal, ösztönözni őket további feladatokra, s egyben szociális érzékenységüket is fejlesztve, hozzászoktatni őket a csoportos munkavégzéshez.

Az élő projekteken kívül a tudományos életbe való bekapcsolódást is fontos állomásnak tekintettük, sarkallva és segítséget nyújtva tudományos diákkonferenciái, illetve egyéb hazai és nemzetközi előadásokon való részvételre, mely a későbbiekben megkönnyítheti az iskolai prezentációk sikerességét.

Az eredményeknek köszönhetően a csoport folyamatosan bővül, egyre több érdeklődő hallgatót invitál a létrejövő alkotó közösségbe.

5.4. Hallgatók bevonása további élő projektekbe – PÉCS, Györgytelep és Hősök tere 2013-2014

Ahogy már arról az előző fejezetekben is említést tettem, az egyetemek szerepe nem merül ki abban, hogy az elméleti tudásanyagot átadjuk előadások és szemináriumok, jegyzetek formájában.

Az innovatív gondolkodásmód elsajátíttatása a hallgatókkal alapvető elvárás minden oktatóval szemben, aki ezt a szakmát magáénak tudja. A diákoknak elsősorban nem a különböző megoldási sémákat kell tanítani, hanem magának a problémának a meglátására, s innen induló gondolkodásra kell nevelnünk őket, s arra rávilágítani, hogy hogyan jutnak el a megoldásig, logikusan végigvezetve gondolatmenetüket. Ebből következik, hogy a konzultációk során nem a saját eszmeiségünket, saját ízlésvilágunkat kell átadni a hallgatóknak, hanem megmutatni az utat, mely által rátalál saját egyéniségére. Hiszen sokkal célravezetőbb, amikor a diák saját maga jön rá a megoldásra, ehhez azonban egy felkészült, a fiatalok agyával gondolkodni, azonosulni tudó és akaró oktatói csapat szükséges.

Természetesen ahhoz, hogy a szakmában is helyt tudjunk állni, elengedhetetlennek mondható a gyakorlati tapasztalat is. Az építészetben, de minden más területen egyaránt fontos, hogy a szükséges minimális tananyag elsajátításával párhuzamosan, fokozatosan, élő munkákon, projekteken keresztül ismerkedjenek meg a hallgatók a szakmával.

Ennek érdekében a képzésbe be van építve építészirodában és kivitelezésben egyaránt kötelezően letöltött szakmai gyakorlat, azonban ez mindössze ízelítőként szolgálhat a diákoknak. Ezért is tartom kiemelten fontosnak, saját bőrömön is tapasztalva, a minél korábban találkozzunk a felmerülő problémákkal, amelyekkel diploma után találkozhatunk.

Azzal, hogy a munka, amin dolgoznak, kilép a papír síkjából és megvalósításra kerül, már a rájuk ruházott felelősség is sokkal nagyobb lesz, de ezzel együtt egy sikeres munkát követően az önbizalom, a magabiztos véleményalkotás is erősödik bennük.

A munka során mindezek mellett természetesen folyamatosan fejlődik az egyének személyisége is, ami azt gondolom, felsőoktatási tanulmányaik végére kiforrott egyéniségeket fog eredményezni, akik magabiztosan, élvezettel űzik mesterségüket, használják a tudást, amit elsajátítottak. Mindezek tükrében egyértelműen kijelenthető, hogy az elsajátított elméleti tudás mellett óriási hangsúlyt van a gyakorlat megszerzésének. Minél előbb elkezdődik ez a folyamat egy hallgató életében, annál inkább komplexebben, érettebben tudja majd kezelni a tanulmányai során útjába kerülő akadályokat, feladatokat.

Ebben a tudatban vontuk be az építészhallgatókat a 2013-ban elkezdődött **Pécs, Györgytelepet** érintő rehabilitációs folyamatban, mely megbízással egyetemünket kereste meg a város vezetése. Jó lehetőségnek tekintettük ezt a feladatot, mivel rendkívül összetett problémát vetett fel a projekt, hiszen az építészeti tervezés mellett szociális és pszichológiai megoldásokat is kellett felsorakoztatni. Az első szakaszban a hallgatókkal megismerkedtünk a területtel, majd a városfejlesztés, illetve a Málta Szeretetszolgálat emberei által bepillantást nyertünk a problémakörökbe, valamint a felmerült igények listájába is.

GYÖRGYTELEPről kicsit bővebben

Pécs egyik, ha nem a legjobban elmaradott része Györgytelep. A keleti városrész északi részén, az egykori bányászkolónián közel százan élnek rendkívül rossz körülmények között.

Az épületek vályogfalas szerkezettel készültek, melyek igen rossz állapotban vannak. Közműellátottság van a területen (ISPA program), de a házak nagyrészt nincsenek rákötve a közműhálózatra. Úthálózat, közterületek állapota, közvilágítás, szemét helyzet egyaránt nagyon problémás. Az egyik fő dilemma újat építeni vagy felújítani.

Felmerült az új építés alternatíva, és a vályogfalas épületek felújítása is. Az új és régi kombinációja lehet a legjobb megoldás. A pályázat (TIOP) nem támogat a területen, a szegregátumban új építést, ezért a felújítás alternatíva előtérbe került. A vályogfalas épületek felújítása speciális terület, speciális tudást, tapasztalatot és hozzáállást igényel. A fenntarthatóság kulcskérdés, nem lehet ezt sem hagyományos módon megközelíteni. Mi a fenntartható ebben az esetben? A cél: a nagyon alacsony fenntartási költségek, üzemeltethetőség biztosítása. A legfontosabb, hogy jó arányérzékkel, nagyfokú érzékenységgel megtaláljuk az optimális és valóban működő kombinációkat, variációkat - lakás, lakókörnyezet, elvárt lakókomfort és alkalmazott technológiák, műszaki, gépészeti megoldások között.

MUNKAMÓDSZER

A tervezési program felállításánál az egyik legfontosabb momentumként az a tény szerepelt, hogy a helyiek bevonása kulcskérdés lehet, a tervezés folyamatát nyitottá tenni feljük szintén, a megvalósításba való bevonás pedig ugyancsak a legfontosabb elemek közé tartozik több szempontból is.

Közösségformáló erővel bír, sajátjuknak érzik a lakók az elkészült házakat, ha részt vesznek a kivitelezésben, megtanulják a karbantartáshoz szükséges munkákat elvégezni.

TERVEZÉSI METÓDUS

A probléma összetettsége megkívánja, hogy a különböző területek (a kormányzás, szociológus, szociális munkások, családsegítők, építészek, várostervezők, műszaki szakemberek) közösen, összehangolt munkával keressék a választ.

Ma szociális lakásról és egyben (élet-) minőségről nem könnyű beszélni.

Éppen ezért nagyon fontos, hogy Pécs városa és a UNDP kezdeményezésére fiatal építész team-ek dolgoztak, kerestek és találtak nagyszerű megoldásokat, a UNDP pályázattal kapcsolatos elvárásainak megfelelően, a sokrétű, életminőség javító, olcsó de igényes és fenntartható szociális lakás és lakókörnyezet kialakítására.

Elkészültek 2013 szeptemberében az engedélyezési tervek, s jelenleg a projekt a kiviteli tervek leadásánál jár.

Ezzel a feladattal szoros kapcsolatban áll a másik szociális lakásokkal foglalkozó tervezési megbízásunk is, mely szintén Pécsre, Györgyteleptől nyugatra húzódó, **Hősök tere és Pécsor utcai** résszel foglalkozik. Ennél a projektnél másik két terület is érintett volt, az egyik Pécs-Somogyiban, a másik pedig a közeli Pécsbányán. Jómagam a Hősök tere - tervezési feladatban vettem részt, melynél az előzőekhez hasonlóan szintén építészhallgatókkal közösen végeztük az építészeti és szociológia felméréseket.

A Hősök terénél ugyanúgy szociális lakásokat kellett létesíteni, azonban Györgytelephez képest ezek a meglévő házak már lényegesen jobb szerkezeti állapotban voltak, valamint a támogatás összege is alacsonyabb volt, így a megoldás a lakások félkomforttal való növelése volt, azaz benti vizesblokkal való bővítése.

A munkán a hallgatóknak lehetősége nyílt egy manapság igen érzékeny témával való foglalkozásra, ami mind építészeti, mint szociológiai szempontból véleményem szerint igen jó tapasztalatnak minősül.

6. ÖSSZEGZÉS

Kifejezetten szerencsésnek érzem magam, hogy doktori éveim alatt sokféle projektben volt alkalmam részt venni, s a különböző felvetések, témakörök, illetve a többiekkel való együttműködés által fejlődött saját jellemem, úgy gondolom, megértettük mi is, az hogy csapatban dolgozni, minden jó és rossz oldalával együtt.

Első lecke, maga a tanulás, tapasztalás folyamata, illetve élménye, hogy ráébredünk mi motivál minket, mi adja érdeklődési irányultságunk fő csapásvonalát. Megtapasztaljuk, miket mondhatunk az erősségeinknek, miben szorulunk további képzésre, bár ez relatív, hiszen ahhoz, hogy érdemben tudjuk szakmánkat gyakorolni állandó fejlődésre, a lehetőségek kihasználására van szükségünk. A tervezői asztal mellett ülve gyakran hangzik el a mondat: „A papír mindent elbír”. Ez azonban a kivitelezési fázisnál orvosolandó problémákat eredményez. Kétségtelen, hogy mióta a valóságban nyomon követtem egy-egy terv fejlődését, majd a ház megvalósulását, egészen más szellemiségben vagyok képes látni a feladatokat, sokkal letisztultabban gondolkodom, a szó legnemesebb értelmében véve egyszerűbb gondolkodásmódot tudhatok magaménak. Természetesen tisztában vagyok azzal is, hogy még csak ízelgetem a szakmát azokhoz képest, akik évek óta űzik azt, azonban azt is gondolom, hogy ezeket a tapasztalatokat magunknak is meg kell fogalmazni ahhoz, hogy aztán azok később leülepedve, valós tudássá, rutinná válhassanak.

Második lecke, hogy a közös projektek által megtanultuk elfogadni a másik véleményét, és mégsem éreztük magunkat kevesebbnek akkor, ha nem a mi gondolatunk dominált. Természetesen nem mindig ment zökkenőmentesen, hiszen erős személyiségek, más szemléletek ütköztek. Azonban a legtöbb esetben, a már sokszor említett közös cél érdekében rá kellett jönnünk arra, hogy kénytelenek vagyunk félretenni hiúságunkat, és teret kell adnunk a másik félnek is, s így jöhet létre egy olyan alkotás, amire mindenki büszke, s amire örömmel lehet visszaemlékezni.

Harmadik lecke, hogy a csapat tényleg akkor jó, ha tisztában van mindenki a képességeivel, hasonló a munkamorál, s mindenki megvan a bizalom a másik iránt. Természetesen ez nem minden csapatmunka során alakul így, de ebből is sokat lehet tanulni, s általa fejlődni, megismerni saját magunkat is, hogy egyes helyzetekben hogyan reagálunk. Illetve nem utolsósorban rájönni, hogy milyen habitusú emberekkel nem tud létrejönni működőképes kapcsolat, olyan közeg, melyben meg tudjuk magunkat megvalósítani, nem okoz örömet a projekt, s ezáltal rányomja bélyegét magára az alkotásra, végeredményre is.

Azt gondolom, a pályázatok során szerzett tapasztalatok erősítettek meg abban, hogy az eredményes munka kulcsa egy ütőképes csapatban, s ahol minden egyes projekt által a az értékteremtés a cél tapasztalatszerzés útján. Illetve egy adott tervezési feladatot kevés csak funkcionálisan megközelíteni, inspiratív módon kell hozzáfogni, felszabadítva az intuíciót, figyelembe venni a humánus szolgálatát, melyet reál tartalommal is meg kell töltenünk, szakmai tudásunkra támaszkodva és érzelmi benyomásainkra hallgatva.

5.TÉZIS

TERET formálunk a **HELY** szellemét figyelembe véve, definiáljuk az **AGYAGOT**, a hozzá való viszonyt, melynek státusza kultúránként, **IDŐBEN** és **TÉRBEN** hullámzóan változik, olyan értéket teremtünk, melyben az **EGYÉNISÉGÜNK** a **KÖZÖSSÉG** által bontakozik ki.

S ezzel el is érkeztem az említett kulcsszavakhoz, valamint értekezésem fő gondolatához, magához a kapcsolatokhoz, melyek meghatároznak... Legyen ez az egyénre nézve mind szakmai, mind szociális értelemben, illetve legyen ez konkrétan a munkára nézve, melynek tervezési folyamata során meg kell állapítanunk, mik azok a tényezők, nevezzük kulcsszavaknak, melyek által kapcsolat jön létre köztünk s a leendő alkotás között.

"Az építészet ősi, eredeti céljából következően ... elsősorban téralakítás, tágabban értelmezve az élet színterének alakítása. ... Az építészet, mint alkotó tevékenység lényege a történeti kor sajátos adottságainak keretein belül rendelkezésre álló anyagok és az azokból konstruált szerkezetek segítségével, tervezői koncepció alapján, kollektív termelő munkával végrehajtott építő tevékenység, melynek célja az egyes ember, ezek kisebb-nagyobb csoportjai és a társadalom komplexen értelmezett életfunkciói számára térbeli, környezeti struktúrák megvalósítása."

Pogány Frigyes: A szép emberi környezet,
Gondolat, 1976. 52. old.

KIRÁLY UTCA 15

_ kapcsolatok, mely által a történelem megelevenedni képes, és értéket teremt

MILDhome

_ kapcsolatok, melyek által új lakóhelyek és közösségek jöhetnek létre

13. VELENCEI ÉPÍTÉSZETI BIENNÁLE

_ kapcsolatok, melyek összekötnek fiatal generációkat világszerte

MAKETT

_ kapcsolat gondolat és kézművesség között

EGYETEMI KÖZÖSSÉGEK

_ kapcsolatok, melyek szakmailag és emberileg formálnak minket

7

7. FELHASZNÁLT IRODALOM

A disszertációban szereplő fotókat készítették:

Bárdos Bertalan
Horváth Magdolna
Keresneyi Johanna
Keresneyi Vince
Kovács Zoltán
Németh Zoltán
Majorosi Adrián
Szolykó Dávid
Veszely Dániel

Kárteszi Ferenc: Ábrázoló geometria
(Tankönyvkiadó, 1957)

Szabó Ferdinánd: Műszaki ábrázolás I.
(2006)

Hajós György : Bevezetés a geometriába
(Tankönyvkiadó, 1960, 1971) ISBN 963 18 31736

Gulyás Dénes: A térábrázolás
(A képzőművészet iskolája)
(Képzőművészeti Alap, 1977)

Coxeter, H.S.M.: Projektív geometria
(Gondolat, 1986)

Pázmány Ágnes, Permay Éva: Látás és ábrázolás

Nemes Nagy József: A tér a társadalomban,
(Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest, 1998)

Átmenetek az építészet helyzetéről
Nemzetközi építészeti szimpózium
(Budapest, TERC, 2002)

Antalovits M.: Munkaköri- és munkahelyi szocializáció, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
(2002)

Fallai Éva: Tanulható-e a pedagógus mesterség?,
(VE Egyetemi Kiadó, Veszprém, 1996)

Csengel-Plank Ibolya - Hajdú Virág - Ritoók Pál: Fény és Forma
(Vince Kiadó, Budapest, 2010)

8

8. TÉZISEK

1. TÉZIS

A kontextus által létrehozott hangulati sajátosságok révén az épület képes ismerős helyzeteket teremteni és személyes kötődést létrehozni, tehát emlékeket felidézni és ezáltal szervesen beilleszkedni folytonosan alakuló világunkba.

2. TÉZIS

A téralakítás nemcsak az egyén számára teremt otthon, hanem közeget teremt mások befogadására is. Határozott kompozíciós elvvel, egység létrehozásával a privát és a közösségi szféra képes kapcsolatot létesíteni egymással.

3. TÉZIS

Az építészeti modell a gondolat egyik kifejezőeszköze, kapcsolatot teremt az építészet szellemi tartalma és a megvalósítás gyakorlatiassága között. Fejleszt, önuralomra nevel, felfokozza az elhivatottságot, alkotó szellemiség jön létre általa.

4. TÉZIS

Motiváló közös cél meghatározásával, megfelelő irányítással, generációk összekapcsolódásával nagy létszám nemcsak mennyiséget tud termelni, hanem minőséget is képes létrehozni, ezáltal művészi értéket alkotni.

5. TÉZIS

TERET formálunk a HELY szellemét figyelembe véve, definiáljuk az AGYAGOT, a hozzá való viszonyt, melynek státusza kultúránként, IDŐBEN és TÉRBEN hullámzóan változik, olyan értéket teremtünk, melyben az EGYÉNISÉGÜNK a KÖZÖSSÉG által bontakozik ki.

